

Kapitał ludzki dla rozwoju

Człowiek – najlepsza inwestycja
Efekty realizacji Programu Operacyjnego
Kapitał Ludzki w Małopolsce

Opracowanie powstało w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Krakowie

Autorzy raportu *Kapitał ludzki dla rozwoju*

Monika Wadowska (red.), Emilia Galas, Agnieszka Grzonka, Katarzyna Marchewka-Chwaja, Agnieszka Słobodzian, Justyna Zapała-Więch

Zespół autorski całości opracowania *Rynek pracy w Małopolsce 2014*

Katarzyna Antończak-Świder (red.), Agnieszka Brożkowska (red.), Maria Leńczuk (red.), Agnieszka Słobodzian (red.), Magdalena Słocińska (red.), Monika Wadowska (red.)
Adam Biernat, Małgorzata Dudziak, Emilia Galas, Agnieszka Grzonka, Monika Gucwa, Halina Juszczyk, Magdalena Kołodziejczyk, Marcin Krzowski, Oskar Kuźniar, Katarzyna Marchewka-Chwaja, Marek Marczyk, Antonina Michalska-Sabał, Anetta Okońska, Nina Pakuła, Olga Piotrowicz, Bożena Sochan, Justyna Zapała-Więch

Nadzór merytoryczny

Alina Paluchowska

p.o. Dyrektora Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

Copyright by Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonywane z podaniem źródła.

ISBN 978-83-63961-58-9

ISBN 978-83-63961-62-6

Wydawca:

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

plac Na Stawach 1

30-107 Kraków

tel. 12 428 78 70

faks 12 422 97 85

kancelaria@wup-krakow.pl

www.wup-krakow.pl

Skład, opracowanie graficzne i druk:

Grafopol Agnieszka Blicharz-Krupińska

ul. Czarnieckiego 1

53-650 Wrocław

tel. 507 096 545

Nakład 400 egz.

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie

Kraków 2015

Realizowany w Polsce *Program Operacyjny Kapitał Ludzki* (PO KL) był największym programem współfinansowanym ze środków *Europejskiego Funduszu Społecznego* (EFS) w Unii Europejskiej w latach 2007-2013. Była to również największa inicjatywa w całej 50-letniej historii Funduszu uruchomiona w kraju członkowskim. W ramach PO KL Polska otrzymała ponad 50 mld zł, co stanowi 1/8 środków przeznaczonych na EFS w całej polityce spójności w latach 2007-2013. Województwo małopolskie otrzymało na lata 2007-2013 prawie 3 mld zł ze środków EFS, co stanowiło trzecią co do wielkości alokację w kraju.

Ta część opracowania *Rynek pracy w Małopolsce* przedstawia rezultaty wdrażania PO KL. W 2,7 tys. projektów wzięło udział prawie 20% Małopolan. Środki Europejskiego Funduszu Społecznego dały szansę na wzmocnienie rozwoju regionu w obszarach zatrudnienia, edukacji, adaptacyjności przedsiębiorstw i ich pracowników, kształcenia dorosłych i integracji społecznej.

Wsparcie w ramach PO KL było nakierowane przede wszystkim na wzmocnienie kapitału ludzkiego – poprzez upowszechnienie możliwości udziału w edukacji przedszkolnej, wyrównywanie poziomu edukacyjnego uczniów, zdobywanie pierwszych doświadczeń na rynku pracy przez młodzież oraz podnoszenie kompetencji osób pracujących. Wspierano także zwiększenie spójności pomiędzy sferą edukacji a rynkiem pracy – poprzez wzmacnianie relacji szkoła-pracodawca.

Samorząd Województwa Małopolskiego podjął się w ramach *Programu* realizacji szeregu nowatorskich przedsięwzięć we wszystkich jego obszarach. Wypracowano dzięki temu zasób innowacyjnych, użytecznych modeli i metod pracy. Stworzono także spójny system gromadzenia danych, diagnozowania zachodzących zjawisk i monitorowania efektów interwencji ze środków publicznych.

Realizując projekty Samorząd Województwa stosował zasadę komplementarności obszarów rozwoju strategicznego. Przykładem takiego podejścia jest, projekt *Konserwator*, w którym bezrobotni Małopolanie otrzymali szansę wzrostu kompetencji i mobilności zawodowej w jednym z najważniejszych obszarów rozwoju strategicznego regionu: zachowanie i rewitalizacja substancji zabytkowej oraz ochrona krajobrazu kulturowego w Małopolsce.

Wsparcie z PO KL od początku kierunkowane było na grupy znajdujące się w najbardziej niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, na powiaty o wysokiej stopie bezrobocia, wysokim udziale osób korzystających z pomocy społecznej oraz niskim wskaźniku przedsiębiorczości.

Środki PO KL pozwoliły realizować politykę regionu zorientowaną na wsparcie Małopolan na każdym etapie życia oraz wyrównywanie różnic wewnątrz województwa.

Serdecznie zachęcam do lektury.

Leszek Zegzda

Członek Zarządu Województwa Małopolskiego

Spis treści

Wnioski	3
Najmłodszy	6
Uczący się	11
Przedsiębiorczy	25
Pracujący	31
Zagrożeni utratą pracy	42
Pozostający bez pracy	46
Podsumowanie	64

Wnioski

Zdecydowana większość projektów finansowanych ze środków perspektywy finansowej 2007-2013 została zakończona. Na ostateczne zamknięcie *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki* jest jeszcze czas do końca roku 2015, jednak już obecnie można dokonać oceny efektów wdrażania Programu. Małopolska wykorzystała szansę jaką dały środki EFS i wzmocniła rozwój regionu w obszarach zatrudnienia, edukacji, adaptacyjności przedsiębiorstw i ich pracowników, kształcenia dorosłych oraz integracji społecznej.

W latach 2007-2014 w projektach udział wzięło **656,9 tys. uczestników, co stanowi 20% mieszkańców Małopolski**, w tym:

- 510,6 tys. osób powyżej 12. r.ż.,
- 146,3 tys. dzieci do 12. r.ż.

Wśród osób, które otrzymały wsparcie 58% stanowiły osoby nieaktywne zawodowo, 22% osoby pracujące, a 20% bezrobotne.

Wsparcie w ramach Programu było skierowane przede wszystkim na **wzmocnienie kapitału ludzkiego**. Spośród 656,9 tys. uczestników ponad 52% stanowiły osoby uczące się, wśród których najmłodszy mieli szansę na otrzymanie wsparcia w postaci udziału w edukacji przedszkolnej, a uczniowie szkół na wyrównywanie braków edukacyjnych, rozwijanie kompetencji kluczowych czy zdobywanie pierwszych doświadczeń na rynku pracy. Osoby dorosłe mogły natomiast rozwijać swoje kompetencje zawodowe w celu utrzymania się lub poprawy sytuacji na rynku pracy. Osoby o cechach przedsiębiorczych wykorzystały środki europejskie do stworzenia własnego miejsca pracy.

Jednym z kluczowych obszarów w polityce regionu jest **wsparcie relacji pomiędzy edukacją i rynkiem pracy**. Projekty w ramach PO KL były ukierunkowane na wzmacnianie powiązań pomiędzy szkołą a pracodawcą. Dzięki dostępności środków EFS możliwe było podniesienie atrakcyjności oraz jakości oferty edukacyjnej szkół zawodowych, a w konsekwencji wzrost zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia. Samorząd Województwa zrealizował nowatorską koncepcję wsparcia szkolnictwa zawodowego, która przewidywała zarówno wsparcie uczniów jak i kadry pedagogicznej szkół zawodowych. Województwo skupiło również uwagę na tworzeniu systemu poradnictwa edukacyjno-zawodowego. Premiowane były projekty, w ramach których przewidziano prowadzenie poradnictwa dla uczniów.

Samorząd Województwa podjął się realizacji szeregu **innowacyjnych przedsięwzięć** we wszystkich obszarach Programu:

- w obszarze wsparcia zatrudnienia wypracowano i przetestowano model dający możliwość sprawnego i efektywnego zlecenia usługi pośrednictwa pracy przez podmioty publiczne podmiotom niepublicznym;
- w obszarze integracji społeczno-zawodowej stworzono model pracy wolontariuszy po 45. r.ż. z osobami po 50. r.ż.;
- w obszarze związanym z rozwojem kadr gospodarki wypracowano nowatorski model współpracy naukowców z przedsiębiorcami, umożliwiającą komercjalizację prowadzonych badań naukowych. Wdrożono także system podmiotowego finansowania kształcenia, obejmujący mechanizm dystrybucji środków publicznych w formie bonu i zapewnienie możliwości wykorzystania tych bonów wśród zweryfikowanych pod względem jakości firm szkoleniowych;

- w obszarze edukacji zaproponowano innowacyjną metodę przekazywania uczniom w Małopolsce wiedzy oraz przybliżania osiągnięć naukowych uczelni wyższych przy wykorzystaniu technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych. Stworzono również rozwiązania programowe i organizacyjne, służące wspieraniu uczniów zdolnych w zakresie kompetencji kluczowych;
- utworzono *Małopolskie Obserwatoria Rozwoju Regionalnego* w celu stworzenia spójnego systemu gromadzenia danych, informowania o sytuacji w regionie, diagnozowania zachodzących zjawisk oraz monitorowania efektów interwencji ze środków publicznych. System tworzą cztery obserwatoria, z których jako pierwsze powstało *Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji*¹.

Od początku wdrażania PO KL udzielane **wsparcie kierunkowane było do grup znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji** na rynku pracy – a więc grup stosunkowo trudnych do aktywizacji. Takie podejście było obarczone dość dużym ryzykiem ewentualnego niepowodzenia, jednak dzięki konsekwentnej realizacji tak postawionego celu co drugiej osobie udało się znaleźć zatrudnienie. Wśród uczestników projektów dominowali mieszkańcy obszarów wiejskich oraz kobiety (por. Rysunek 1).

Rysunek 1. Uczestnicy projektów w podziale na płeć oraz miejsce zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Wsparcie w Programie zostało skierowane przede wszystkim do mieszkańców województw wschodnich, gdzie wysokość wsparcia kształtowała się na poziomie 1 tys. zł na mieszkańca. Analizując wysokość alokacji w odniesieniu do liczby mieszkańców regionu, Małopolska znalazła się w grupie regionów, w których wysokość wsparcia wyniosła około 800 zł na mieszkańca.

¹ Obserwatorium powstało w 2006 r. w ramach *Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006*.

Mapa 1. Wysokość wsparcia w przeliczeniu na 1 mieszkańca (PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie SZOP PO KL oraz danych GUS.

W Małopolsce **wsparcie kierowano przede wszystkim do powiatów o wysokiej stopie bezrobocia, wysokim udziale osób korzystających z pomocy społecznej czy niskim wskaźniku przedsiębiorczości**, wobec czego największy udział osób pozostających bez pracy objętych wsparciem w projektach PO KL w ogóle mieszkańców w wieku 15-64 lata miał miejsce w powiatach północno-zachodnich, północnych oraz południowo-zachodnich. Są to powiaty, w których powyższe wskaźniki osiągają najbardziej niekorzystne wartości w Małopolsce.

W grupie odbiorców wsparcia znalazły się zarówno dzieci, jak i młodzież, osoby które chciały podnieść kwalifikacje, pracownicy, a także osoby pozostające bez pracy czy osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Dzięki realizacji projektów udało się konsekwentnie realizować politykę regionu zorientowaną na **wsparcie Małopolanina na każdym etapie życia.**

Fot. Jacek Leśniewski

Najmłodszy

Realizacja projektów w zakresie edukacji przedszkolnej miała w założeniu przyczynić się do podniesienia atrakcyjności i zwiększenia dostępności wychowania przedszkolnego w szczególności wśród mieszkańców obszarów edukacyjnie zaniedbanych. Projekty, z których większość realizowana była na terenach wiejskich, gdzie edukacja przedszkolna jest dostępna w niewystarczającym zakresie, zapobiegały różnicowaniu szans edukacyjnych dzieci na najwcześniejszym etapie kształcenia.

najmłodszy

- 453 ośrodki przedszkolne objęte wsparciem
- 8,3 tys. dzieci objętych edukacją przedszkolną
- 61% gmin skorzystało ze wsparcia

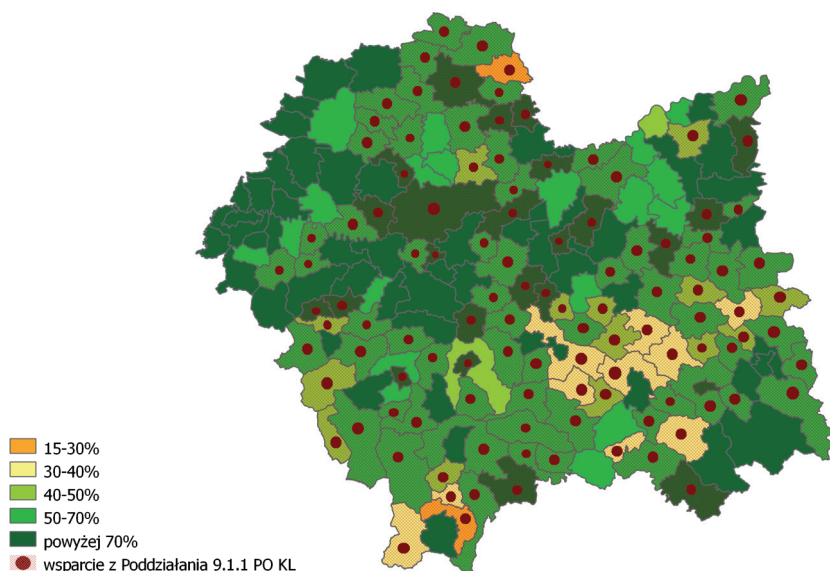
Fot. Jacek Leśniewski

Poprawa dostępności edukacji przedszkolnej w regionie na przestrzeni ostatnich lat miała związek z możliwością tworzenia nowych ośrodków oraz rozszerzaniem działalności już istniejących przy dofinansowaniu środków unijnych. W Małopolsce realizowane były przedsięwzięcia zakładające tworzenie przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego, a także wspierające już istniejące placówki (o ile przyczyniało się to do zwiększonego uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym). Wsparcie z EFS otrzymywały głównie gminy, w których poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej był najniższy, co jest odzwierciedleniem polityki regionu, której celem w tym zakresie było wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci od najwcześniejszego etapu edukacji. **Na ten cel w latach 2007-2014 przeznaczono ponad 141 mln zł, co pozwoliło objąć wsparciem 453 ośrodki wychowania przedszkolnego w 111 gminach Małopolski.**

Należy zaznaczyć, iż to właśnie Małopolska była jednym z prekursorów rozwiązania polegającego na koncentracji wsparcia ze środków EFS na obszarach, na których uczestnictwo dzieci w wychowaniu przedszkolnym było najniższe. Już w 2009 r. na poziomie Planu Działania przyjęto rozwiązania mające skoncentrować wsparcie na gminach, gdzie poziom uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym był niższy niż 30%. Rozwiązanie to z czasem zostało przyjęte na poziomie ogólnopolskim i znalazło odzwierciedlenie w zapisach dokumentów programowych PO KL.

Na poniższej mapie ukazano, jak kształtuje się obecnie poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej w Małopolsce; zaznaczone zostały także te gminy, które zrealizowały projekty w obszarze wsparcia edukacji przedszkolnej dzięki środkom EFS.

Mapa 2. Gminy, które uzyskały wsparcie z PO KL w ramach upowszechniania edukacji przedszkolnej w latach 2007-2014 oraz wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku 3-5 lat w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

W ramach PO KL **utworzono 104 ośrodki wychowania przedszkolnego**, pozostałe ośrodki rozszerzyły skalę swojej działalności dzięki utworzeniu dodatkowych miejsc, zatrudnieniu dodatkowego personelu czy zmodernizowaniu bazy dydaktycznej.

Ośrodki przedszkolne wsparte z PO KL umożliwiły uczestnictwo w zajęciach przedszkolnych ok. 8,3 tys. dzieci w wieku 3-5 lat, w tym 86% z nich pochodziło z obszarów wiejskich Małopolski. Usługi edukacyjne podejmowane w realizowanych projektach nie ograniczały się jedynie do spełnienia wymogów podstawy programowej wychowania przedszkolnego. Były one odpowiedzią na zdiagnozowane potrzeby dzieci i ich rodziców umożliwiając realizację zajęć dodatkowych w przedszkolach i punktach przedszkolnych. W realizowanych projektach wachlarz zajęć dodatkowych był bardzo szeroki i obejmował zarówno zajęcia językowe (aż 72% projektów), jak i rytmikę, gimnastykę korekcyjną, wsparcie logopedyczne, opiekę psychologiczną. Zajęcia te często nie zostałyby zorganizowane, gdyby nie dostęp do środków z EFS.

Placówki przedszkolne, które otrzymały wsparcie ze środków EFS są wysoko oceniane przez rodziców jako spełniające ich oczekiwania zarówno pod względem wyglądu i wyposażenia, jak również oferowanych zajęć dodatkowych. Są to placówki wybierane w pierwszej kolejności, w których liczba chętnych jest większa niż liczba miejsc.²

Duże znaczenie miała także możliwość **doposażenia oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych** celem dostosowania warunków lokalowych i organizacyjnych do potrzeb i możliwości dzieci młodszych. Nowy typ projektu został wprowadzony w 2013 r. i powinien umożliwić modernizację około 450 ośrodków wychowania przedszkolnego w Małopolsce. Do końca 2014 r. zostało zmodernizowanych 287 ośrodków, a na ten cel przeznaczono ok. 44 mln zł.

² *Upowszechnianie edukacji przedszkolnej w Małopolsce. Stan i kierunki wsparcia*, Raport końcowy z badania, Collect Consulting S.A., Katowice 2011.

Realizowane projekty umożliwiły także **zwiększenie dostępności edukacji przedszkolnej dla dzieci niepełnosprawnych** poprzez objęcie wsparciem przedszkoli specjalnych lub utworzenie oddziałów integracyjnych (20% projektów konkursowych ukierunkowanych było na tego typu placówki). Oddziały te zlokalizowane są głównie w gminach wiejskich, gdzie dzieci niepełnosprawne mają ograniczony dostęp do pracy ze specjalistami i tracą szansę na prawidłowy rozwój psychofizyczny i intelektualny. Należy zaznaczyć, iż ośrodki specjalne oraz integracyjne zwalniane były z konieczności spełnienia restrykcyjnych kryteriów konkursowych (np. w zakresie maksymalnej wartości projektu), a projekty zakładające wsparcie tego rodzaju placówek nagradzane były dodatkową premią punktową. Tym samym Małopolska wykorzystała szansę wsparcia placówek pracujących z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych, jaką stworzył EFS. Rozwiązanie przyjęte w regionie polegające na tym, iż kryterium dostępu dotyczące maksymalnej wartości dofinansowania projektu nie dotyczyło projektów zakładających uruchomienie/wsparcie w przedszkolu oddziału integracyjnego, oddziału specjalnego lub utworzenie/wsparcie przedszkola specjalnego, zostało dostrzeżone i wskazane jako dobra praktyka.³

Istotnym elementem wspierania edukacji przedszkolnej ze środków EFS były także **oddolne inicjatywy edukacyjne na terenach wiejskich**. Projekty te pozwalały m.in. na prowadzenie zajęć dodatkowych w przedszkolach i innych formach edukacji przedszkolnej. Jednocześnie nie musiały one spełnić wymogu polegającego na zwiększeniu liczby miejsc w tych placówkach. Spośród wszystkich oddolnych inicjatyw edukacyjnych podjętych w latach 2007-2014 niemal 1/3 ukierunkowana była na wsparcie edukacji przedszkolnej i zaangażowała środki w wysokości ok. 9 mln zł. Projekty te umożliwiły przeprowadzenie zajęć kulturalno-artystycznych, w tym organizację wycieczek do teatru czy muzeum dla przedszkolaków (50% projektów), zajęć językowych (42%), logopedycznych (25%), pomocy psychologiczno-pedagogicznej (16%), a także warsztatów dla rodziców z zakresu rozwoju intelektualnego i psychospołecznego dzieci (30% projektów).

Polityka koncentracji wsparcia na obszarach edukacyjnie zaniedbanych pozwoliła na wzrost poziomu uczestnictwa dzieci w zajęciach przedszkolnych w regionie. Jak wskazują dane GUS, **w 2013 r. wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej w Małopolsce w grupie dzieci w wieku 3-5 lat wyniósł 73,4%**. Na podstawie wstępnych danych pozyskanych z SIO za pośrednictwem MEN, można wskazać, iż miernik ten w roku 2014 wzrósł do poziomu ok. 79%, podczas gdy jeszcze w 2008 r. jedynie ok. połowa dzieci w wieku 3-5 lat była objęta opieką przedszkolną. Tym, co niepokoi są nadal istniejące dysproporcje w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej pomiędzy miastem a obszarami wiejskimi. W 2013 r. wskaźnik upowszechnienia dla dzieci w wieku 3-5 lat na obszarach wiejskich wynosił 60,1% wobec 89,9% w miastach. Nierówności te uzasadniają konieczność kontynuowania polityki wsparcia obszarów edukacyjnie zaniedbanych w kolejnych latach.

Więcej informacji na temat poziomu upowszechnienia edukacji przedszkolnej w województwie zostało zamieszczonych w raporcie *Edukacja dzieci i młodzieży*.

Wyzwaniem dla organów prowadzących przedszkola i punkty przedszkolne jest utrzymanie funkcjonowania ośrodków wychowania przedszkolnego utworzonych ze środków EFS po zakończeniu realizacji projektu i zaprzestaniu dofinansowania. Przeżywalność struktur przedszkolnych utworzonych ze środków EFS w województwie małopolskim

³ *Ocena ośrodków wychowania przedszkolnego, utworzonych lub wspartych ze środków finansowych EFS w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL, Raport końcowy, zamawiający - Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, wykonawca - Ośrodek Ewaluacji Sp. z o.o., Warszawa 2012.*

jest zróżnicowana. Z danych zebranych przez WUP w Krakowie⁴ wynika, iż z 71 dotychczas utworzonych ośrodków, dla których finansowanie z PO KL zostało zakończone, w roku szkolnym 2014/15 działało nadal 50 ośrodków (70%), w tym 42 ośrodki prowadzone przez podmiot, który realizował projekt i 8 ośrodków przejętych przez inny podmiot, co wiązało się ze zmianą struktur organizacyjnych.

Dotychczas nowe ośrodki tworzone były głównie przez jednostki samorządu terytorialnego, które utworzyły ok. połowy wszystkich przedszkoli i punktów powstałych dzięki środkom z PO KL. Przedszkola tworzyły także firmy prywatne, organizacje pozarządowe oraz Kościół Katolicki. Biorąc pod uwagę projekty zakończone, **najwyższą trwałość osiągnęły ośrodki wychowania przedszkolnego tworzone przez organizacje pozarządowe**. Na 13 ośrodków utworzonych przez NGO, w roku szkolnym 2014/15 funkcjonowało nadal 10 z nich (77%). Drugie w kolejności były jednostki samorządu terytorialnego, które także utworzyły najwięcej ośrodków. Przetrwało 72% ośrodków utworzonych przez JST. Trwałość ośrodków tworzonych przez firmy prywatne wyniosła 62%.

Tabela 1. Trwałość ośrodków przedszkolnych w zależności od formy organizacyjnej podmiotu, który realizował projekt w PO KL oraz od rodzaju tworzonego ośrodka

forma prawna /rodzaj ośrodka	liczba utworzonych ośrodków wychowania przedszkolnego	liczba ośrodków, które nadal funkcjonują	udział ośrodków, które nadal funkcjonują w stosunku do wszystkich ośrodków utworzonych przez daną grupę podmiotów
ze względu na formę prawną projektodawcy			
NGO	13	10	77%
JST	43	31	72%
firma	13	8	62%
Kościół Katolicki	2	1	50%
ze względu na rodzaj ośrodka			
przedszkole	23	22	96%
punkt przedszkolny	43	23	53%
oddział przedszkolny przy szkole podstawowej	5	5	100%
razem	71	50*	70%

*W liczbie tej uwzględniono także ośrodki, które zostały przejęte przez inny podmiot po zakończeniu projektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków, zestawienie obejmuje projekty zakończone, stan na 31.10.2014 r.

⁴ Na potrzeby niniejszego opracowania, do projektodawców, którzy utworzyli w latach 2008-2012 ośrodki wychowania przedszkolnego dzięki środkom EFS, została rozesłana krótka ankieta. Badanie odzwierciedla stan na 31.10.2014 r. Objęto nim 71 utworzonych ośrodków, dla których finansowanie z PO KL zostało zakończone. Projektodawcy odpowiadali na pytanie, czy dany ośrodek nadal funkcjonuje. Mogli także wskazać najistotniejsze powody zaprzestania działalności.

Trwałość jest także mocno różnicowana biorąc pod uwagę formę zakładanej placówki przedszkolnej. **Przeżywalność przedszkoli utworzonych z PO KL wynosi w Małopolsce 96%, natomiast w przypadku punktów przedszkolnych jest to 53%.**

Niestety, nie we wszystkich przypadkach udało się utrzymać funkcjonowanie ośrodka już po zakończeniu projektu, a jako najczęstszy powód takiej sytuacji projektodawcy wskazywali „brak chętnych” powodowany np. otwarciem przedszkola publicznego jeszcze w czasie realizacji projektu, a także likwidację szkoły, przy której działał ośrodek wychowania przedszkolnego. Niższą trwałość punktów przedszkolnych można stosunkowo łatwo wytłumaczyć krótszym czasem dostępności opieki nad dzieckiem w ciągu dnia niż ma to miejsce w przypadku przedszkoli. Dla rodziców pracujących w pełnym wymiarze czasu pracy istotna jest możliwość pozostawienia dziecka w placówce przedszkolnej na co najmniej 8-9 godzin, a punkty przedszkolne często są otwarte znacznie krócej.

Sytuacja związana z funkcjonowaniem placówek przedszkolnych powstałych dzięki środkom EFS po zakończeniu realizacji projektu, jest zróżnicowana w zależności od gminy. Często decyzja odnośnie dalszego funkcjonowania podejmowana była pod koniec okresu realizacji projektu. W tej sytuacji wielu rodziców podejmowało decyzję o przeniesieniu dziecka do innego przedszkola już po zakończeniu projektu. W konsekwencji prowadziło to do utraty najważniejszej grupy potencjalnych klientów – osób, które już posyłały dzieci do danego ośrodka i były zadowolone z oferowanych usług. Decyzja o dalszym funkcjonowaniu placówki wiązała się natomiast z obciążeniem finansowym dla rodziców. Po zakończeniu projektu funkcjonowanie placówek przedszkolnych wygląda nieco inaczej niż w trakcie jego trwania. Ze względów finansowych istnieje konieczność zrezygnowania z większości zajęć dodatkowych, w niektórych przypadkach zostają także skrócone godziny otwarcia placówki⁵. Potwierdzają to także tezy stawiane w raporcie ORE – zajęcia dodatkowe są utrzymywane głównie w środowiskach miejskich, gdzie rodzice są w stanie je finansować. Po zakończeniu projektu za finansowanie działań odpowiadają przede wszystkim samorządy, a w następnej kolejności rodzice. Trzecim źródłem finansowania są inne środki unijne. Dla utrzymania trwałości przy jednoczesnym zapewnieniu dotychczasowej jakości edukacji przedszkolnej, ważne jest zarówno stabilne finansowanie, jak i przekonanie władz gminnych o potrzebie edukacji przedszkolnej, świadomość i motywacja rodziców, a także adekwatne przygotowanie nauczycielek.⁶ Kwestia trwałości placówek przedszkolnych jest zatem problemem złożonym, uzależnionym od wielu czynników. Organy prowadzące muszą zmierzyć się z wieloma przeciwnościami w procesie przejmowania ciężaru finansowania ośrodków po zakończeniu projektu. Niezmiernie ważne jest zatem planowanie działań wpływających na trwałość już na etapie opracowywania koncepcji projektu, a także diagnozowanie zapotrzebowania na miejsca przedszkolne na obszarze danej gminy w perspektywie długookresowej.

⁵ *Upowszechnianie edukacji przedszkolnej w Małopolsce. Stan i kierunki wsparcia*, Raport końcowy z badania, Collect Consulting S.A., Katowice, listopad 2011.

⁶ *Ocena ośrodków wychowania przedszkolnego, utworzonych lub wspartych ze środków finansowych EFS w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL, Raport końcowy*, zamawiający – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, wykonawca – Ośrodek Ewaluacji Sp. z o.o., Warszawa 2012.

Uczący się

PO KL to także **programy rozwojowe szkół ogólnych** (podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych) **oraz szkół zawodowych**. W klasach I-III szkół podstawowych podejmowane były także **programy indywidualizacji nauczania**. Przedsięwzięcia te pozwoliły na uczestnictwo w programach edukacyjnych **ok. 286 tys. dzieci i młodzieży** i zaangażowały **środki w wysokości ok. 453 mln zł**. Podejmowane działania stworzyły szansę rozwoju zainteresowań i uzdolnień uczniów, a także umożliwiły wyrównanie braków edukacyjnych, wyposażyły w kompetencje o kluczowym znaczeniu dla zdolności do kontynuowania edukacji, a w konsekwencji także dla zdolności do zatrudnienia. Ponadto projekty te uatrakcyjniły również ofertę instytucji systemu oświaty oraz wprowadziły innowacyjne metody nauczania.

uczniowie szkół ogólnych

- 2 390 programów edukacyjnych
- 199 tys. uczniów objętych wsparciem

Fot. Jacek Leśniewski

Wsparcie szkół ogólnych miało wielowymiarowy charakter – organy prowadzące szkoły mogły realizować własne projekty edukacyjne, ale realizowane były również przedsięwzięcia o zasięgu regionalnym, mające na celu wypracowanie innowacyjnych rozwiązań, czy koncentrujące wsparcie na wychowankach młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Zakres wsparcia poszczególnych etapów kształcenia w ramach PO KL został zobrazowany poniżej.

Rysunek 2. Zakres wsparcia w PO KL dla poszczególnych etapów kształcenia ogólnego

Źródło: opracowanie własne.

Projekty konkursowe ukierunkowane na realizację programów rozwojowych szkół prowadzących kształcenie ogólne przyczyniały się do wyrównywania szans edukacyjnych uczniów i zmniejszania dysproporcji w ich osiągnięciach edukacyjnych. Realizowane

były dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz zajęcia specjalistyczne, a także dodatkowe zajęcia dla uczniów ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych. Uczniowie wykazujący problemy w nauce obejmowani byli doradztwem i opieką pedagogiczno-psychologiczną, rozszerzano także ofertę szkół o zagadnienia związane z poradnictwem i doradztwem edukacyjno-zawodowym. Wszystkie te działania ukierunkowane były na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, ale także wspierały zmiany w procesie kształcenia prowadzące do większej zbieżności pomiędzy edukacją a rynkiem pracy. W województwie małopolskim wprowadzono **1 252 programy rozwojowe szkół prowadzących kształcenie ogólne** (podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych), w tym **ok. 69% na obszarach wiejskich**. Poprzez programy rozwojowe szkół ogólnych **udało się wesprzeć ok. 147,6 tys. osób**, w tym 141,8 tys. uczniów, co **zaangażowało środki w wysokości ok. 207,9 mln zł**. Średnia wysokość wsparcia w przeliczeniu na 1 uczestnika projektu wyniosła ok. 1,4 tys. zł.

W poniższej tabeli wskazano liczbę zrealizowanych programów rozwojowych w zależności od typu szkoły. W Małopolsce programy rozwojowe dofinansowane z EFS realizowała co druga szkoła. Najczęściej były to szkoły podstawowe, których też jest najwięcej w województwie.

Tabela 2. Programy rozwojowe szkół ogólnych w województwie małopolskim – stan na 31.12.2014 r.

rodzaj szkoły	liczba programów rozwojowych zrealizowanych z PO KL			liczba szkół w Małopolsce*	odsetek szkół realizujących programy rozwojowe w stosunku do wszystkich szkół w województwie
	miasto	wieś	ogółem		
podstawowa	173	619	792	1 440	55%
gimnazjum	132	233	365	755	48%
liceum ogólnokształcące	81	10	91	184	49%
liceum profilowane	4	0	4	15	27%
razem	390	862	1 252	2 394	52%

* Pod uwagę wzięto szkoły uprawnione do otrzymania wsparcia z Poddziałania 9.1.2, nie uwzględniano szkół dla dorosłych, dane za 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków oraz danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

W programach rozwojowych realizowano przede wszystkim **zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze** (94% projektów konkursowych) oraz **zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych** (także 94%). Podejmowano także **usługi doradcze i opiekę psychologiczno-pedagogiczną dla uczniów** (72% projektów) oraz **poradnictwo i doradztwo edukacyjno-zawodowe**, które wystąpiło w około połowie projektów konkursowych. Co istotne, znaczenie tej formy wsparcia w programach rozwojowych szkół ogólnych w ostatnich latach wzrosło – odnotowano wzrost udziału projektów zakładających prowadzenie poradnictwa i doradztwa edukacyjno-zawodowego w szkołach ogólnych – z 52% w projektach rozpoczętych w latach 2008-2010, do 70% w projektach rozpoczętych w 2013 r. (ostatni przeprowadzony nabór). Z jednej strony związane jest to z kierowaniem wsparcia głównie do szkół gimnazjalnych, które otrzymywały dodatkowe punkty strategiczne za uwzględnienie

elementów doradztwa w programach rozwojowych, z drugiej, świadczy to o wzroście świadomości organów prowadzących szkoły, co do znaczenia doradztwa zawodowego jako jednego z kluczowych elementów wyboru przez ucznia dalszej drogi kształcenia. Polityka regionu umożliwiająca nagradzanie projektów, które przewidują doradztwo edukacyjno-zawodowe wpłynęła zatem na większe zainteresowanie tą formą wsparcia wśród organów prowadzących szkoły, a tym samym otworzyła możliwości tworzenia wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego w szkołach realizujących projekty z PO KL.

Tematyka prowadzonych zajęć była bardzo szeroka, niezależnie czy były to zajęcia wyrównawcze i specjalistyczne, czy zajęcia rozwijające uzdolnienia. Zarówno wśród zajęć wyrównujących istniejące dysproporcje, jak i w grupie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych **dominowała tematyka matematyczno-przyrodnicza** (92% projektów zakładających realizację zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych obejmowało tematykę matematyczno-przyrodniczą, 88% projektów zakładających prowadzenie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych i specjalistycznych). **Wśród zajęć wyrównawczych popularna była także tematyka humanistyczna** (63% projektów) i **języki obce** (58% projektów). Zajęcia wyrównawcze z zakresu **przedmiotów informatycznych** podjęto w 17% projektów. W tej grupie pojawiły się także **zajęcia artystyczne** będące np. formą terapii dla dzieci niepełnosprawnych oraz **sportowe** (głównie gimnastyka korekcyjna). **Zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne rozwijające kompetencje kluczowe koncentrowały się głównie na nauczaniu języków obcych** (81%) oraz **tematyce informatycznej** (69%). Popularne były także szeroko rozumiane **zajęcia artystyczne** (54%) oraz **humanistyczne** (43%). W około ¼ projektów zakładających przeprowadzenie zajęć rozwijających kompetencje kluczowe uwzględniono tematykę **przedsiębiorczości**.

Szeroki wachlarz prowadzonych zajęć oraz ich ukierunkowanie na rozwój kompetencji kluczowych uczniów wynika z definicji programu rozwojowego, lecz jest także związany z koniecznością spełnienia przez projekty takich kryteriów wyboru, które miały zapewnić kompleksowe wsparcie dla szkół i ich uczniów oraz ukierunkować je na tematykę kompetencji kluczowych. Już od 2009 r. w konkursach obowiązywało kryterium, zgodnie z którym program rozwojowy szkoły obejmować miał co najmniej organizację zajęć pozalekcyjnych w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych lub przedsiębiorczości. Począwszy od 2010 r. dofinansowane mogły być tylko te projekty, w których program rozwojowy każdej szkoły obejmował co najmniej 3 formy wsparcia. Obligatoryjnymi formami były dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz specjalistyczne służące wyrównywaniu dysproporcji edukacyjnych oraz dodatkowe zajęcia ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych, ze szczególnym uwzględnieniem ICT, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo-matematycznych. Powyższe kryterium nie dotyczyło szkół specjalnych z uwagi na specyfikę prowadzonych przez nie zajęć. Jego celem było wzbogacenie oferty edukacyjnej szkół i placówek oświatowych ukierunkowanej na rozwijanie umiejętności kluczowych niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania w życiu społecznym, zawodowym i gospodarczym uczniów – przyszłych pracowników oraz zapewnienie kompleksowości wsparcia.

Znaczenie programów rozwojowych dostrzegalne jest zwłaszcza na obszarach wiejskich, na których dostęp do zajęć dodatkowych dla uczniów jest utrudniony. W procesie wyrównywania szans edukacyjnych niezmiernie istotne było takie zdefiniowanie kryteriów wyboru projektów, które pozwoliło w pierwszej kolejności wspierać te obszary, na których kumulują się problemy edukacyjne przejawiające się np. niskimi osiągnięciami uczniów. Już od 2008 r. premiovane były projekty skierowane do szkół, które uzyskiwały wyniki egzaminów zewnętrznych poniżej średniej wojewódzkiej. W 2010 r. preferencję uzyskiwały natomiast te projekty, które adresowane były do uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych zlokalizowanych na obszarach wie-

skich. W przypadku szkół średnich dodatkowe punkty otrzymywały wnioski skierowane do tych jednostek, w których poziom zdawalności matury był niższy od średniej wojewódzkiej. W ostatnim konkursie ogłoszonym w 2012 r. wsparcie zawężone zostało wyłącznie do szkół zlokalizowanych na obszarach wiejskich. Takie ukierunkowanie wsparcia jest istotne w procesie wyrównywania dysproporcji w osiągnięciach edukacyjnych uczniów. Wyniki sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej corocznie potwierdzają tendencję, iż wraz ze spadkiem wielkości miejscowości, wyniki małopolskich uczniów są coraz niższe. Tendencja ta utrzymała się w 2014 r. Małopolscy uczniowie uczęszczający do szkół zlokalizowanych na wsiach osiągnęli średni wynik sprawdzianu na poziomie 25,83 punktów, podczas gdy uczniowie szkół z dużych miast (powyżej 100 tys.) poradzili sobie dużo lepiej osiągając średni wynik na poziomie 29,44 punktów. W zakresie wszystkich badanych obszarów umiejętności, wraz ze wzrostem liczby mieszkańców miejscowości, w której położona jest szkoła, wzrasta liczba punktów uzyskanych przez uczniów⁷.

Realizacja programów rozwojowych była istotnym instrumentem wsparcia w procesie tworzenia warunków równych szans dla uczniów z małych miejscowości. Dzięki projektom PO KL szkoły mogły prowadzić bogaty wachlarz zajęć dodatkowych, w tym zajęcia specjalistyczne, organizować wycieczki edukacyjne; zostały wyposażone w nowoczesny sprzęt dydaktyczny. Objęci badaniem nauczyciele podkreślali, że dzięki wsparciu projektowemu zmniejszyła się liczba egzaminów poprawkowych, wzrosło zainteresowanie uczniów udziałem w zajęciach pozalekcyjnych, wzrosła samoocena i pewność siebie wśród uczniów oraz świadomość wyborów edukacyjnych. Efektem pracy z uczniami uzdolnionymi był natomiast wzrost zainteresowania udziałem w konkursach. Ważne jest także doświadczenie nauczycieli, którzy brali udział w projektach – wzrosły ich kompetencje w zakresie planowania i organizacji zajęć dodatkowych. Wsparcie projektowe miało znaczenie zwłaszcza w szkołach zlokalizowanych na obszarach wiejskich, gdzie dostęp do zajęć dodatkowych jest utrudniony⁸.

Programy rozwojowe stanowią dla szkół możliwość rozszerzenia oferty edukacyjnej oraz pełniejsze jej dopasowanie do potrzeb uczniów. Oprócz programów rozwojowych szkoły podstawowe mogły ze środków EFS realizować projekty umożliwiające **indywidualizację procesu nauczania i wychowania uczniów szkół podstawowych w klasach I-III**. Indywidualizacja procesu nauczania dotyczyła dzieci ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi, w tym: uzdolnionych, niepełnosprawnych, ze specyficznymi trudnościami w uczeniu, z zaburzeniami komunikacji językowej, a także mających trudności w nawiązaniu relacji interpersonalnych. Organy prowadzące szkoły podstawowe mogły starać się o środki na realizację zajęć dodatkowych, wyrównawczych i rozwijających uzdolnienia, terapeutycznych, logopedycznych, gimnastyki korekcyjnej. Elementem uzupełniającym była możliwość doposażenia bazy dydaktycznej szkoły w materiały oraz specjalistyczny sprzęt na potrzeby zajęć. Zainteresowanie realizacją projektów w ramach indywidualizacji nauczania było duże - wnioski złożyło 222 z ok. 280 uprawnionych organów prowadzących (79%), w tym głównie jednostki samorządu terytorialnego. Realizacja programów rozpoczęła się w Małopolsce w 2012 r., a ostatnie projekty zakończyły się w 2014 r.

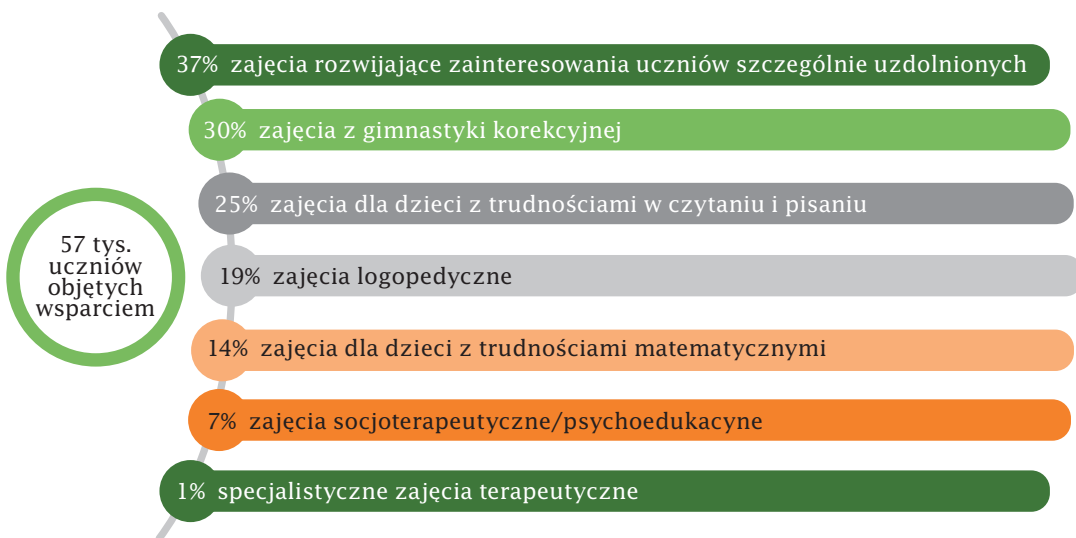
Projekty realizowane w Małopolsce umożliwiły podjęcie programów indywidualizacji nauczania w 1 138 szkołach podstawowych, czyli w około 79%

⁷ *Osiągnięcia uczniów kończących szkołę podstawową w roku 2014. Sprawozdanie ze sprawdzianu 2014 r.*, OKE w Krakowie.

⁸ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego *Ocena realizacji programów rozwojowych szkół w ramach Poddziałania 9.1.2 PO KL w województwie małopolskim*, Biostat Piszczek, Wolny Spółka Jawna, Badanie realizowane na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, 2014 r.

wszystkich szkół podstawowych w regionie⁹. Projekty te zaangażowały kwotę w wysokości 45,6 mln zł. W programach indywidualizacji wzięło udział ok. 57,4 tys. dzieci, znacznie więcej niż pierwotnie zakładano. Przeprowadzono łącznie niemal 469 tys. godzin zajęć. W programach tych **dominowały zajęcia dla dzieci z trudnościami w czytaniu i pisaniu**, które zostały przeprowadzone w 91% szkół **oraz zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów szczególnie uzdolnionych** występujące w 86% szkół podstawowych. Najwięcej uczniów wzięło udział w zajęciach rozwijających zainteresowania – 37% wszystkich uczniów, którzy wzięli udział w programach indywidualizacji. Około 30% uczniów uczestniczyło w zajęciach dla dzieci z trudnościami w czytaniu i pisaniu, 25% uczniów w zajęciach z gimnastyki korekcyjnej.

Rysunek 3. Udział uczniów objętych wsparciem w ramach danego typu zajęć w programach indywidualizacji nauczania*

*Ten sam uczeń mógł uczestniczyć w różnych zajęciach, zatem dane nie sumują się do 100%.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Zmniejszanie różnicowań w obszarze edukacji pomiędzy obszarami wiejskimi a miastami umożliwiały też działania realizowane w ramach **oddolnych inicjatyw edukacyjnych na obszarach wiejskich**. Ponad 1/3 wszystkich tych projektów zakładała wsparcie młodzieży szkolnej od poziomu szkoły podstawowej i zaangażowała środki w wysokości niemal 11,7 mln zł. Wsparciem objęto w nich ponad 15,4 tys. uczniów. Przedsięwzięcia realizowane w Małopolsce obejmowały m.in. tworzenie kół zainteresowań dla dzieci i młodzieży, prowadzenie warsztatów tematycznych (73% projektów) oraz prowadzenie zajęć dla uczniów słabszych (32% projektów). Oddolne inicjatywy pozwalały także na organizowanie zajęć kulturalnych i artystycznych (w tym wyjścia do teatru, muzeum, zajęcia dziennikarskie, malarskie, muzyczne, taneczne, plastyczne) – 43% projektów skierowanych do uczniów. Popularne były także języki obce (39%) oraz wyjazdy edukacyjne (32% projektów). Organy prowadzące szkoły zlokalizowane na obszarach wiejskich i w małych miastach wykorzystały zatem szansę dofinansowania zajęć dodatkowych dla uczniów, jaką stworzył EFS.

Programy rozwojowe realizowane w Małopolsce dotyczą nie tylko szkół, ale także placówek takich jak **młodzieżowe ośrodki wychowawcze (MOW) i socjoterapii**. Dzięki dostępności środków EFS Województwo Małopolskie wdrożyło **program realizacji zajęć pozalekcyjnych w ośrodkach wychowawczych i socjoterapii w projekcie**

⁹ W 2013 r. w Małopolsce funkcjonowało 1 440 szkół podstawowych. Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

systemowym ICT – Inspirujące-Ciekawe-Twórcze. Projekt ten realizowany w latach 2008-2014 obejmował wszystkie działające w województwie małopolskim młodzieżowe ośrodki wychowawcze oraz ośrodki socjoterapii. W ramach projektu w ośrodkach wdrażane były programy rozwojowe zakładające m.in. organizację dodatkowych zajęć dydaktyczno-wyrównawczych oraz pozalekcyjnych i pozaszkolnych ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych ze szczególnym uwzględnieniem ICT oraz języków obcych. Młodzież objęta była także usługami doradczymi oraz opieką psychologiczno-pedagogiczną (m.in. uczestniczyła w warsztatach orientacji zawodowej i etyczno-moralnych). Prowadzono także zajęcia mające na celu rozwój kompetencji społecznych i obywatelskich oraz świadomości kulturalnej wychowanków. W ramach pozaszkolnych form edukacyjnych zorganizowane zostały wyjazdy edukacyjne, obozy językowe oraz obóz sportowy. W zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych i pozalekcyjnych udział wzięło 864 wychowanków. Zaobserwowano u nich zmniejszenie dysproporcji edukacyjnych, rozwój potencjału intelektualnego, podniesienie świadomości potrzeby kształcenia przez całe życie, podniesienie kompetencji kluczowych ze szczególnym uwzględnieniem języków obcych i ICT oraz zwiększenie szans na zatrudnienie. Przeprowadzono ok. 16,4 tys. godzin zajęć dydaktyczno-wyrównawczych i pozalekcyjnych. Projekt stanowił uzupełnienie wsparcia kierowanego do wychowanków MOW w ramach projektu *Samodzielne życie – program aktywizacji młodzieży z małopolskich ośrodków wychowawczych*.

ICT – Inspirujące-Ciekawe-Twórcze – program realizacji zajęć pozalekcyjnych w małopolskich ośrodkach wychowawczych i socjoterapii

Wartość projektu: 5 mln zł

Okres realizacji: 01.08.2008-30.09.2014 r.

Instytucje realizujące projekt:

Lider: Departament Edukacji i Kształcenia Ustawicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Partnerzy: Gmina Miejska Kraków, Zgromadzenie Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia oraz Powiat Brzeski

Wspieranie młodzieży uzdolnionej jest jednym z priorytetów polityki Województwa Małopolskiego zapisanym w *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*. Rozwój uzdolnień wśród małopolskiej młodzieży umożliwia szereg komplementarnych działań o zasięgu regionalnym. Jednym z najistotniejszych obszarów wsparcia są działania podejmowane przy zaangażowaniu środków z EFS. W tym zakresie uczniowie szczególnie uzdolnieni otrzymują bezpośrednie wsparcie w ramach **Małopolskiego programu stypendialnego**. W ramach projektu realizowany jest **regionalny program pomocy stypendialnej dla szczególnie uzdolnionych uczniów** (zwłaszcza w zakresie nauk matematycznych, przyrodniczych i technicznych) szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, których niekorzystna sytuacja materialna stanowi barierę w rozwoju edukacyjnym. Projekt zakłada m.in. wypłacenie pomocy stypendialnej w wysokości 500 zł brutto miesięcznie grupie 3 452 uczniów na przestrzeni lat 2008-2015. W każdym roku przewiduje się udzielenie stypendiów w proporcjach 40% dla uczniów szkół gimnazjalnych i 60% dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W latach 2008-2014 wypłacono 2 775 stypendiów grupie 1 764 uczniów. Stypendyści, we współpracy z nauczycielem (opiekunem dydaktycznym) tworzą i realizują Indywidualne Plany Rozwoju, w których określają cele edukacyjne, rezultaty oraz działania, jakie zamierzają podjąć, by je zrealizować. Główną formą aktywności podejmowaną w celu rozwoju zainteresowań i uzdolnień jest czynny udział w kołach zainteresowań/przedmiotowych/innych;

udział w konkursach/olimpiadach/turniejach przeprowadzanych w oparciu o przepisy wydane przez ministra właściwego ds. edukacji i innych; w obozach naukowych/kursach językowych. Uzyskane stypendium umożliwia dostęp do nowoczesnych technologii edukacyjnych oraz pozwala na zakup pomocy naukowych niezbędnych do realizacji planu rozwoju edukacyjnego.

**Małopolski program stypendialny
dla uczniów szczególnie uzdolnionych**

Wartość projektu: 29 mln zł

Okres realizacji: 01.06.2008-31.12.2014 r.

Instytucja realizująca projekt: Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości

Jednocześnie w regionie wypracowywane zostało innowacyjne narzędzie - **Regionalny program wspierania uzdolnień dzieci i młodzieży w ramach projektu DiAMEnT - Dostrzec i Aktywizować Możliwości, Energie, Talenty**. Projekt był realizowany w latach 2009-2014, we współpracy ponadnarodowej. Ukierunkowany był na stworzenie systemowych rozwiązań programowych i organizacyjnych dla województwa małopolskiego, służących wspieraniu uczniów zdolnych w zakresie kompetencji kluczowych w następujących obszarach: j. angielski, matematyka, przedsiębiorczość, technologie informacyjno-komunikacyjne na 3 etapach kształcenia oraz rozwijanie twórczego myślenia w klasach I-III szkół podstawowych.

W projekcie opracowano także **programy szkoleń dla kadr oświatowych**: edukatorów projektu, nauczycieli Powiatowych Ośrodków Wspierania Uczniów Zdolnych (POWUZ) – Centrów Wspierania Uczniów Zdolnych, nauczycieli pracujących z uczniami zdolnymi w szkołach, dyrektorów, wizytatorów, pracowników JST. W projekcie powstały także **narzędzia do ewaluacji pracy z uczniami zdolnymi**.

Testowanie programu z zakresu rozwijania twórczego myślenia, programów zajęć pozaszkolnych w POWUZ i w ramach warsztatów letnich, programów e-learningowych kół naukowych, Letnich Szkół Młodych Talentów i Forum Młodych Talentów zakończono w 2012 r. W projekcie zdiagnozowano ok. 27,5 tys. uczniów wszystkich etapów kształcenia pod kątem uzdolnień w zakresie kompetencji kluczowych. Zajęciami w POWUZ objęto ok. 8,5 tys. uczniów. Projekt pozwolił na przygotowanie ponad 3,2 tys. nauczycieli wszystkich etapów kształcenia do realizacji programu w zakresie twórczego myślenia, programu w POWUZ oraz do pracy z uczniem zdolnym w szkołach. Projekt umożliwił także przygotowanie kadr administracyjnych instytucji systemu oświaty (kadry kierowniczej oświaty, pracowników jednostek samorządu terytorialnego oraz nadzoru) - do tworzenia warunków na rzecz pracy z uczniem zdolnym przygotowano ponad 1,4 tys. osób.

Narzędzia diagnostyczne opracowane w projekcie DiAMEnT zyskały uznanie - autorzy raportu opracowanego dla ORE *Uczeń zdolny - analiza dostępnych narzędzi diagnostycznych*¹⁰ rekomendują wykorzystanie powstałych arkuszy obserwacyjnych oraz zastosowanie procedury tworzenia podobnych arkuszy do innych dziedzin. Projekt DiAMEnT został zgłoszony przez Ośrodek Rozwoju Edukacji do Europejskiego Centrum Wspierania Talentów (European Talent Centre) z siedzibą w Budapeszcie jako *Talent Point*¹¹. W 2013 r. projekt stał się laureatem tytułu *Najlepsza inwestycja w człowieka 2012*

¹⁰ Cybis N., Drop E., Rowiński T., Ciecuch J., *Uczeń zdolny - analiza dostępnych narzędzi diagnostycznych*, Raport przygotowany w ramach projektu *Opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu pracy z uczniem zdolnym*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2013.

¹¹ Informacje o projekcie znajdują się na stronie internetowej European Talent Centre - w zakładce TalentMap of Europe - <http://talentcenterbudapest.eu/talentmap/poland>

w ramach VI edycji konkursu **Dobre praktyki EFS** organizowanego przez ówczesne Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

**DiAMEnT - Dostrzec i Aktywizować Możliwości,
Energie, Talenty**

Wartość projektu: 18 mln zł

Okres realizacji: 01.03.2009-30.09.2014 r.

Instytucje realizujące projekt:

Lider: Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli

Partnerzy: Wyższa Szkoła Biznesu-National Louis University w Nowym Sączu i National-Louis University w Chicago

Rozwój nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych stwarza konieczność udoskonalania procesu edukacji i kompleksowego podejścia do poprawy jakości nauczania. W procesie rozwoju zainteresowań i talentów młodzieży niezmiernie istotne jest stworzenie twórczego i kreatywnego środowiska pracy z uczniami oraz stosowanie takich metod pracy, które uwzględnią ich potencjał i będą stanowiły odpowiedź na ich oczekiwania. Aby osiągnąć sukces w tej dziedzinie ważna jest współpraca szkół z uczeniami wyższymi, a także stworzenie uczniom możliwości kontaktu z pracownikami naukowymi jeszcze na etapie szkoły ponadgimnazjalnej. Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom Województwo Małopolskie realizuje innowacyjną propozycję przekazywania wiedzy oraz przybliżania osiągnięć naukowych uczelni wyższych przy wykorzystaniu technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych pn. **Małopolska Chmura Edukacyjna**. Przedsięwzięcie to realizowane jest we współpracy pomiędzy Województwem Małopolskim oraz wiodącymi krakowskimi uczelniami wyższymi tj.: Akademią Górniczo-Hutniczą im. Stanisława Staszica w Krakowie, Uniwersytetem Jagiellońskim, Politechniką Krakowską im. Tadeusza Kościuszki w Krakowie, Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie, Uniwersytetem Rolniczym im. Hugona Kołłątaja w Krakowie oraz organami prowadzącymi szkoły ponadgimnazjalne. Jednym z komponentów *Małopolskiej Chmury Edukacyjnej* jest projekt adresowany do szkół licealnych – *Małopolska Chmura Edukacyjna – wykorzystanie nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania i rozwoju kompetencji kluczowych uczniów szkół licealnych z terenu WM – pilotaż*.

Przedsięwzięcie *Małopolska Chmura Edukacyjna* zakłada prowadzenie innowacyjnych zajęć edukacyjnych dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych z wykorzystaniem potencjału szkół wyższych w regionie poprzez realizację wspólnych projektów badawczych, prowadzenie wirtualnych zajęć wykładowych i laboratoryjnych w oparciu o infrastrukturę i nowoczesną technologię informacyjno-komunikacyjną, co pozwoli na podniesienie poziomu nauczania oraz kształtowanie kompetencji kluczowych. Dzięki *Małopolskiej Chmurze Edukacyjnej* uczniowie szkół ponadgimnazjalnych mają możliwość kontaktu z nauką, mogą rozwijać swoje zainteresowania i talenty przy wsparciu najlepszych uczelni, co ułatwi im wybór właściwego kierunku studiów. Z kolei uczelnie mają możliwość współpracy z najzdolniejszymi uczniami w Małopolsce¹². Partnerzy projektu zostali wyposażeni w nowoczesny sprzęt komputerowy, finansowany z projektu realizowanego w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, co umożliwia realizację zajęć online na odpowiednio wysokim poziomie.

¹² http://e-chmura.malopolska.pl/?page_id=46

Małopolska Chmura Edukacyjna – wykorzystanie nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania i rozwoju kompetencji kluczowych uczniów szkół licealnych z terenu WM – pilotaż

Wartość projektu: 2,7 mln zł

Okres realizacji: 31.10.2013-30.09.2015 r.

Instytucja realizująca projekt: Departament Edukacji i Kształcenia Ustawicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Różnorodność przedsięwzięć realizowanych w ramach PO KL w zakresie wsparcia szkolnictwa ogólnego jest ogromna. Obejmuje zarówno działania mające na celu wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów, jak i stwarzanie możliwości rozwoju ich uzdolnień. Jednocześnie wypracowane zostały narzędzia systemowe uatrakcyjnijające ofertę kształcenia i pozwalające na rozwój potencjału uczniów. Patrząc na skalę działań realizowanych w okresie 2007-2014 można powiedzieć, iż szansa rozwoju szkolnictwa ogólnego jaką stworzył EFS została przez Małopolskę wykorzystana.

Decyzje o dalszym ukierunkowaniu wsparcia w zakresie organizowania dodatkowych zajęć edukacyjnych powinny być poprzedzone analizą osiągnięć edukacyjnych uczniów poszczególnych szkół. W celu zapewnienia adekwatności oferowanego wsparcia do potrzeb uczniów niezmiernie istotne staje się zaangażowanie podmiotów mających ścisły związek ze szkołami – nie tylko organów prowadzących, ale instytucji funkcjonujących w otoczeniu szkół – poradni psychologiczno-pedagogicznych, OHP, powiatowych urzędów pracy, uczelni wyższych czy pracodawców. Działania te powinny być intensyfikowane, zwłaszcza w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego.

uczniowie szkół zawodowych

- 313 programów edukacyjnych
- 86,5 tys. uczniów objętych wsparciem

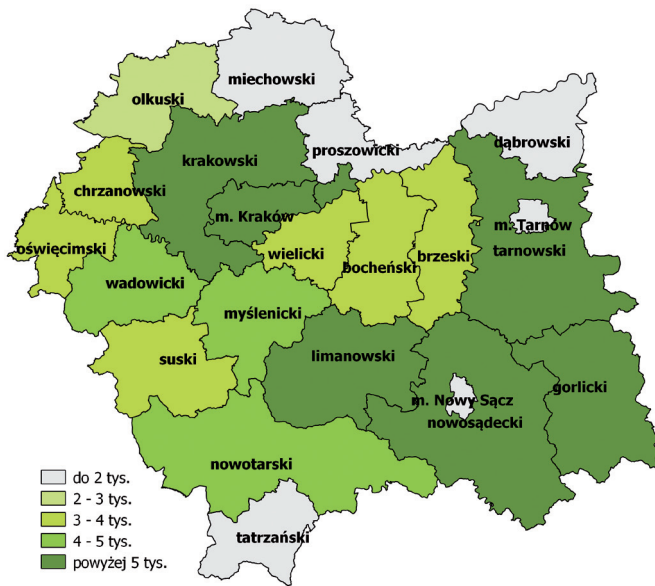
Fot. Jacek Leśniewski

Rozwój kształcenia zawodowego i wspieranie zatrudnienia to jeden z kierunków polityki zapisany w *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*. Niezbędnym elementem strategii działania jest wzmocnienie relacji i współpracy szkół ze środowiskiem pracy w celu zapewnienia możliwości kształcenia praktycznego i doskonalenia zawodowego¹³. W województwie małopolskim przywiązuje się dużą wagę do powiązania edukacji zawodowej z rynkiem pracy. Dzięki dostępności środków EFS możliwe jest wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej szkół zawodowych, a w konsekwencji podniesienie zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia. W ramach PO KL realizowane były **programy rozwojowe** szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe ukierunkowane na zmniejszanie dysproporcji w osiągnięciach uczniów oraz podnoszenie jakości procesu kształcenia.

¹³ *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Małopolska 2020. Nieogranizone możliwości*. Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XII/183/11 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 września 2011 r.

Małopolska przeznaczyła w latach 2007-2014 ok. **199 mln zł na zadania związane z rozwojem kształcenia zawodowego**. Do końca 2014 r. pozwoliły one na realizację 313 programów rozwojowych szkół zawodowych, z których ok. 76% obejmowało współpracę z przedsiębiorstwami. Dotychczas **wsparciem objęto ok. 87 tys. osób** – głównie uczniów szkół zawodowych w wieku 15-24 lata (ok. 99% uczestników). Niemal **29,9 tys. uczniów szkół zawodowych zakończyło udział w stażach i praktykach**. Podejmowane działania objęły swoim zasięgiem całe województwo małopolskie, a największa liczba uczestników projektów pochodzi z powiatu nowosądeckiego, tarnowskiego, krakowskiego i gorlickiego.

Mapa 3. Liczba osób objętych wsparciem w ramach projektów z zakresu podniesienia atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego do końca 2014 r. wg miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków. Dane dotyczą projektów konkursowych oraz projektu *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce*.

Początkowo programy rozwojowe w obszarze szkolnictwa zawodowego realizowane były samodzielnie przez szkoły i ich organy prowadzące. Szkoły prowadzone przez Województwo Małopolskie objęte były natomiast wsparciem w ramach projektu systemowego **Zawodowa przyszłość** zasięgiem obejmującym wszystkie szkoły ponadgimnazjalne i policealne o profilu medycznym i społecznym. W ramach projektu wdrażanych było 7 programów rozwoju szkół dostosowanych indywidualnie do profilu kształcenia oraz zakładających realizację specjalistycznych kursów, szkoleń i zajęć dodatkowych. Ich celem było jak najlepsze przygotowanie uczniów do rozpoczęcia aktywności zawodowej na rynku pracy. Ze wsparcia skorzystało 810 uczniów, u których zaobserwowano podniesienie kwalifikacji zawodowych, co zwiększyło ich atrakcyjność na rynku pracy.

Zawodowa przyszłość – Program rozwoju dla szkół zawodowych prowadzonych przez Województwo Małopolskie

Wartość projektu: 3,3 mln zł

Okres realizacji: 01.08.2008-31.12.2010 r.

Instytucja realizująca projekt: Departament Edukacji i Kształcenia Ustawicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego (wówczas Departament Edukacji i Sportu)

Począwszy od 2010 r. Województwo Małopolskie wdraża spójną **strategię działania mającą na celu kompleksowe i komplementarne wsparcie szkolnictwa zawodowego w regionie**. W ramach tej strategii realizowane są dwa projekty dofinansowane z POKL:

- **Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce** – projekt obejmujący wsparciem uczniów wszystkich szkół zawodowych w regionie,
- **Modernizacja systemu doskonalenia kadr szkół zawodowych w Małopolsce** skierowany do nauczycieli tych szkół.

Pierwszy projekt skierowany do szkół zawodowych i ich uczniów pozwala poprawiać jakość kształcenia zawodowego, zdobywać kwalifikacje ułatwiające absolwentom start na rynku pracy, rozwijać kompetencje kluczowe uczniów, wspierać wybory edukacyjne i zawodowe poprzez doradztwo zawodowe.

Projekt modernizujący kształcenie zawodowe w Małopolsce jest realizowany w partnerstwie z organami prowadzącymi szkoły zawodowe, w tym ze wszystkimi 22 powiatami. Głównym celem projektu jest modernizacja oraz podniesienie jakości kształcenia zawodowego poprzez wsparcie szkół kształcących w następujących branżach zawodowych: mechaniczno-mechatronicznej, budowlanej, informatyczno-elektronicznej, turystyczno-gastronomicznej, rolno-przetwórczej, społeczno-medycznej oraz usługowej. Realizacja projektu na całym obszarze województwa pozwala na lepsze dostosowanie kierunków kształcenia zawodowego do lokalnych rynków pracy, i co najważniejsze, opiera rozwój szkół i uczniów o potrzeby pracodawców. Dotychczas w projekcie **wsparciem objętych zostało 278 szkół i placówek kształcenia zawodowego** (które wdrożyły programy rozwojowe) i ponad **70 tys. uczniów**.

Jednym z priorytetowych zadań projektu jest silniejsze powiązanie pomiędzy małopolskimi szkołami zawodowymi, a przedsiębiorcami. Uczniowie aktywnie uczestniczą w specjalistycznych kursach branżowych dających dodatkowo kwalifikacje ułatwiające start na rynku pracy, zajęciach z kompetencji kluczowych (matematyka, ICT, języki obce uwzględniające uwarunkowania zawodu), doradztwie zawodowym, jak również w stażach-wizytach zawodoznawczych, dodatkowych praktykach oraz wprowadzonej po raz pierwszy w 2013 r. formie wsparcia – kilkutygodniowym stażu w przedsiębiorstwie z możliwością wypłaty stypendium dla ucznia. Staże odbywają się według wypracowanego wcześniej schematu. Pierwotnie we współpracy z przedsiębiorcą przygotowywany jest ramowy program stażu, który w swoim zakresie i treści powinien wykraczać poza obowiązkowe podstawy programowe w danym zawodzie. Od pierwszego dnia uczeń prowadzi dziennik stażowy i kartę czasu odbywania stażu. Przed rozpoczęciem stażu pracodawca ma obowiązek poinstruowania ucznia o zasadach BHP i ppoż. Następnie rozpoczyna się właściwa część stażu, która najczęściej składa się z dwóch etapów: pierwszego – zapoznanie się z zakładem pracy oraz etapu drugiego, czyli „działania w systemie prowadzenia za rękę”. W trakcie etapu drugiego stażysta samodzielnie, lecz pod okiem opiekuna wykonuje czynności związane z procesem produkcyjnym i/lub usługowym¹⁴.

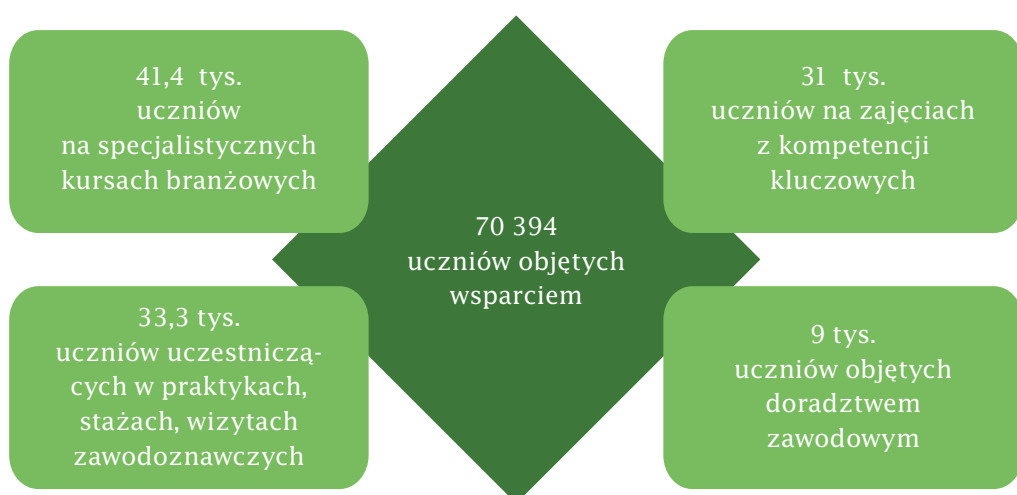
Łącznie od początku realizacji projektu ponad **33,3 tys. uczniów uczestniczyło w praktykach, stażach lub wizytach zawodoznawczych**, a ok. **9 tys. osób objętych było doradztwem zawodowym**. Ze 150-godzinnych staży skorzystało 3,5 tys. uczniów, którzy odbyli staż w ponad 800 przedsiębiorstwach. Uczniowie mają także możliwość poszerzenia swojej wiedzy i umiejętności dzięki udziałowi w działaniach w ramach

¹⁴ Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Edukacji i Kształcenia Ustaleń, Wydział Kształcenia Zawodowego, dokumentacja projektu systemowego *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce*.

komponentu ponadnarodowego. Dotychczas 213 z nich wzięło udział w zagranicznych wizytach studyjnych, a 1 188 wzięło udział w seminariach szkoleniowych organizowanych w szkołach uczestniczących w projekcie.

Uczniowie uczestniczący w projekcie mają możliwość skorzystania z więcej niż jednej formy wsparcia. Największą popularnością wśród nich cieszą się kursy zawodowe zwiększające konkurencyjność przyszłych absolwentów szkół zawodowych na rynku pracy. Dużą popularnością cieszą się także zajęcia z kompetencji kluczowych, które nie tylko pozwalają na poszerzenie zdobytej w szkole wiedzy, ale również dają szansę lepszemu przygotowania się do egzaminu maturalnego. W ramach projektu w zakresie kształcenia ogólnego realizowane są zarówno zajęcia wyrównawcze (matematyka, fizyka, języki obce, informatyka, nowoczesne technologie) jak i rozwijające wiedzę i zainteresowania uczniów.

Rysunek 4. Formy wsparcia w projekcie *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Edukacji i Kształcenia Ustawicznego, Wydział Kształcenia Zawodowego, dokumentacja projektu systemowego *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce*.

217 szkół biorących udział w projekcie zostało doposażonych w ramach cross-financjingu w specjalistyczny sprzęt oraz nowoczesne materiały dydaktyczne służące podniesieniu jakości i atrakcyjności kształcenia zawodowego.

Projekt podejmuje także próbę budowania pozytywnego wizerunku kształcenia zawodowego. Organizowane są targi edukacyjne *Festiwal Zawodów*, podczas których promowane są szkoły uczestniczące w projekcie. *Festiwal Zawodów* ma pomóc małopolskim gimnazjalistom w wyborze najodpowiedniejszej ścieżki kształcenia, zgodnej z ich predyspozycjami. Kampania promująca kształcenia zawodowe obejmuje także publikację artykułów w prasie, emisję spotów i reportaży w telewizji i radiu, promocję w Internecie, promocję zewnętrzną na billboardach czy autobusach. W ramach projektu *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce* organizowany jest także konkurs *Mam zawód. Mam fantazję*. Zadaniem jego uczestników jest prezentacja poznawania tajników wybranego zawodu w kontekście zajęć prowadzonych w ramach projektu.

Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce

Wartość projektu: 154 mln zł

Okres realizacji: 01.01.2010-31.10.2015 r.

**MODERNIZACJA
KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO
W MAŁOPOLSCE**

Instytucja realizująca projekt: Departament Edukacji i Kształcenia Ustawicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Poprawa wizerunku szkolnictwa zawodowego w Małopolsce, zwiększenie jakości i atrakcyjności kształcenia oraz silniejsze powiązanie edukacji z rynkiem pracy są jednym z priorytetów w polityce regionu. Poprzez realizację projektów finansowanych ze środków PO KL w małopolskich szkołach cel ten jest osiąganym - wsparcie otrzymują uczniowie oraz kadra pedagogiczna, a program nauczania staje się nowoczesny i dostosowany do wymagań rynku pracy. Należy nadal koncentrować się na zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia w określonych grupach zawodowych w celu stworzenia profesjonalnej oferty edukacyjnej w regionie opartej o wysoko wykwalifikowaną kadrę oraz nowoczesną bazę techno-dydaktyczną.

Jednym z założeń Samorządu Województwa jest poprawa współpracy nauki i biznesu poprzez wspieranie prac naukowych doktorantów prowadzonych przez jednostki organizacyjne uczelni lub placówki naukowe, które kształcą w dziedzinie nauki uznanej za szczególnie istotną dla rozwoju regionu.

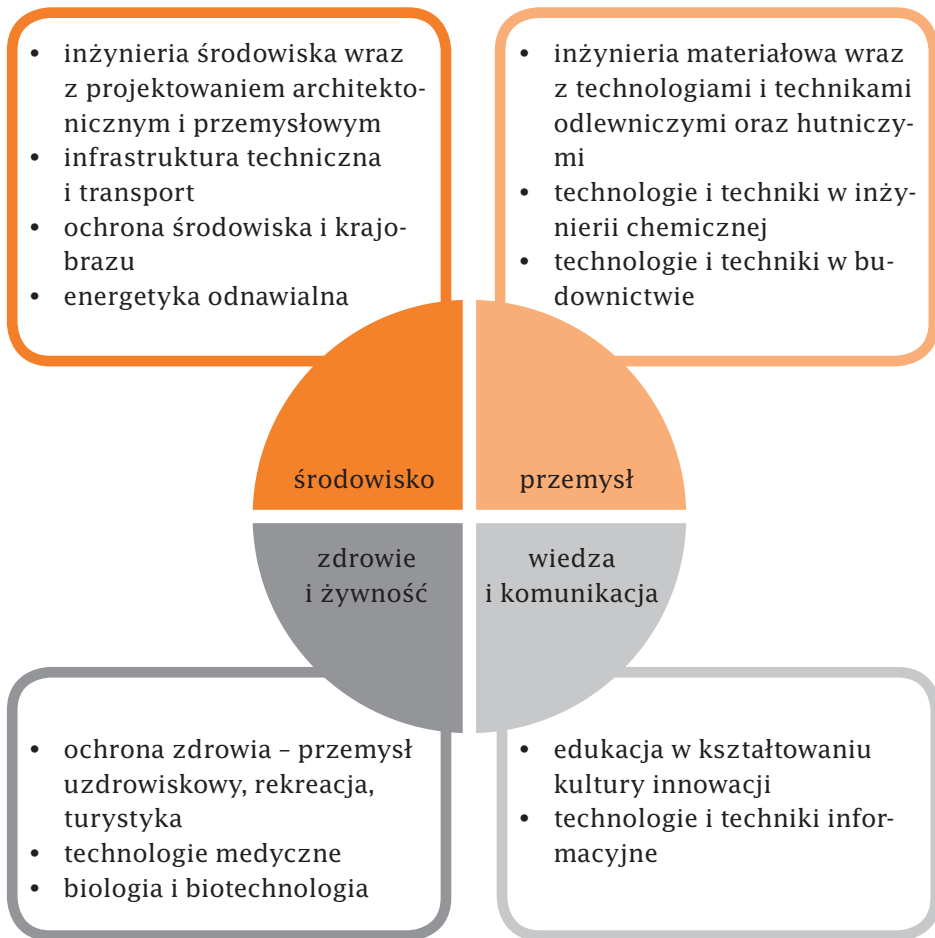

doktoranci

- 447 osób objętych wsparciem

Fot. Jacek Leśniewski

Obszary strategicznego rozwoju Małopolski wymienione zostały w *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Małopolskiego (RSI)*.

Rysunek 5. Obszary strategicznego rozwoju RSI

Źródło: opracowanie własne na podstawie RSI.

Wsparcie współpracy nauki z biznesem realizowane jest w ramach projektu *Doctus - Małopolski fundusz stypendialny dla doktorantów*. Na ten cel w latach 2007-2014 w Małopolsce przeznaczono 43 mln zł, które umożliwiły udzielenie stypendium 447 doktorantom. Efekty badań wypracowane w ramach stypendium mogą być wykorzystane w praktyce przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność na terenie województwa małopolskiego, przyczyniając się do poprawy ich konkurencyjności i rozwoju gospodarczego.

Uczestnicy projektu najczęściej wywodzili się z Akademii Górniczo-Hutniczej (33%), Uniwersytetu Jagiellońskiego (25%), Politechniki Krakowskiej (14%), Polskiej Akademii Nauk (13%) oraz Uniwersytetu Rolniczego (7%).

Prawie połowa stypendystów realizujących swoje prace naukowe w ramach projektu to doktoranci na kierunkach technicznych (47%). Pozostali uczestnicy najczęściej specjalizowali się w dziedzinach chemicznych (9%), biologicznych, fizycznych, rolniczych (po 8%).

Tabela 3. Liczba stypendystów studiujących w danych dziedzinach naukowych

dziedzina naukowa	liczba stypendystów
nauki techniczne	208
nauki chemiczne	43
nauki biologiczne	36
nauki fizyczne	35
nauki rolnicze	33
nauki o ziemi	29
nauki medyczne	27
nauki humanistyczne	10
nauki ekonomiczne	7
nauki farmaceutyczne	7
nauki matematyczne	7
nauki o kulturze fizycznej	3
nauki leśne	2

Źródło: opracowane własne na podstawie danych MCP.

Przedsiębiorczy

dotacje i pożyczki na założenie firmy

- 19 118 nowo utworzonych firm

Fot. Jacek Leśniewski

W latach 2008–2014 w Małopolsce dzięki wsparciu EFS blisko 25 tys. osób uzyskało wiedzę w zakresie przedsiębiorczości i zakładania działalności gospodarczej. Małopola nie mieli również możliwość skorzystania z instrumentów finansowych wspierających przedsiębiorczość obejmujących bezzwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej, a od roku 2013 również instrumenty zwrotne. Rozszerzenie katalogu zachęt do podejmowania działalności gospodarczej wiązało się ze zmianą koncepcji wspierania przedsiębiorczości w skali kraju i miało na celu pilotażowe przetestowanie instrumentów zwrotnych i ich oddziaływanie na trwałość i przeżywalność nowoutworzonych firm. Ponad 19,1 tys. Małopolan wykorzystało uzyskaną wiedzę i doświadczenie podejmując samozatrudnienie.

Zdecydowana większość nowoutworzonych firm powstała dzięki **dotacjom na rozpoczęcie działalności gospodarczej**. Dotacje są zazwyczaj postrzegane jako jeden instrument, choć są stosowane w różnych programach i przez różne instytucje, a także

wiążą się ze znaczącym zróżnicowaniem beneficjentów, procesu przyznawania oraz efektów wsparcia. Jest to wynik odmiennych zasad udzielania dotacji oraz charakterystyk klientów instytucji. Powiatowe urzędy pracy muszą stosować zasady wynikające z *Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*. Tym samym wspierają wyłącznie osoby bezrobotne. Wśród korzystających ze wsparcia PUP większość stanowią osoby z wykształceniem zawodowym lub technicznym, ale tylko część z nich posiada doświadczenie zawodowe, a wiele, odczuwając przez długi czas problemy ze znalezieniem i utrzymaniem pracy, ma obniżone poczucie własnej wartości i wiary we własne siły. Pozostali projektodawcy zdecydowanie rzadziej mają do czynienia z osobami bezrobotnymi. Większość ich beneficjentów to osoby pracujące lub bierne zawodowo (np. tuż po szkole, studiach, po okresie opieki nad dzieckiem), chcące stworzyć sobie lepsze warunki pracy i płacy, zrealizować swoje pomysły, uniezależnić się. Beneficjenci projektodawców innych niż PUP mają najczęściej wyższe wykształcenie, co jest jedną z cech zwiększających prawdopodobieństwo przetrwania firmy¹⁵.

Odmienność charakterystyk odbiorców wsparcia PUP i pozostałych projektodawców to również efekt odmiennych warunków konkursów, w których określono preferencje osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, m.in. kobiet (w tym zwłaszcza powracających oraz wchodzących na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dzieci). Wśród osób, które otrzymały dotacje z PUP, udział kobiet i mężczyzn był zbliżony do udziału w całej populacji przedsiębiorców w Polsce (mężczyźni stanowili prawie dwie trzecie beneficjentów, kobiety – około jednej trzeciej). Natomiast wśród osób, które założyły firmy dzięki wsparciu innych projektodawców wystąpił zdecydowanie wyższy udział kobiet (56%). Pod względem struktury wykształcenia wysoki udział beneficjentów z wykształceniem ponadgimnazjalnym (niemal 65%) jest pochodną m.in. wymogów stawianych ubiegającym się o dotację w PUP: jednym z najistotniejszych warunków jej otrzymania było posiadanie kompetencji zbieżnych z profilem planowanej działalności (czy to będących pochodną wykształcenia, czy doświadczenia zawodowego). W projektach pozostałych instytucji zdecydowanie dominowały osoby po studiach, co wynika między innymi z zastosowania kryterium zgodności profilu firm z *Regionalną Strategią Innowacji*. W efekcie zaistniała następująca prawidłowość: głównymi beneficjentami dotacji przyznawanych przez PUP zdecydowanie częściej byli mężczyźni z wykształceniem ponadgimnazjalnym, zaś w projektach prowadzonych przez inne instytucje – kobiety z wyższym wykształceniem.

Wśród nowych przedsiębiorców dominowały osoby młode – 44% osób, które otrzymały dotacje nie ukończyło 30. r.ż. Pośród przedsiębiorców, którzy założyli firmę dzięki wsparciu PUP, jednym z częstszych motywów decyzji o samozatrudnieniu był brak możliwości znalezienia innej pracy oraz sytuacja finansowa. W tej grupie i wśród osób tracących pracę w związku z problemami firmy częstą motywacją była też chęć stworzenia dla siebie miejsca pracy. Beneficjenci projektów outplacementowych najczęściej mieli pomysł na działalność, chcieli zapewnić sobie źródło utrzymania i wykorzystać możliwość uzyskania dotacji. Z kolei uczestnicy projektów dedykowanych wsparciu przedsiębiorczości, wśród których większość stanowiły osoby zatrudnione lub bierne zawodowo, najczęściej zamierzali zrealizować swoje pomysły, poprawić sytuację materialną, uniezależnić się i skorzystać z dotacji. Zdecydowanie częściej niż inni chcieli sprawdzić się w roli przedsiębiorcy¹⁶.

Firmy utworzone dzięki dotacjom najczęściej oferowały usługi budowlane (prawie 27%), działalność handlową i naprawę pojazdów (18%). Liczne podmioty funkcjonowa-

¹⁵ Szerzej w raporcie MORPiE *Przedsiębiorcy z dotacją. Badanie efektywności dotacji na założenie działalności gospodarczej finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego*, WUP Kraków, 2014, Kraków 2014.

¹⁶ Ibidem.

ły również w sekcjach *Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna* oraz *Przetwórstwo przemysłowe* (po 12%). W przypadku osób otrzymujących dotację z PUP przeważały firmy, do prowadzenia których potrzebne są kwalifikacje i uprawnienia na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej: budowlane (niemal jedna trzecia podmiotów z dotacją) oraz handlowe i zakłady mechaniki pojazdowej (jedna piąta podmiotów). Natomiast przedsiębiorcy, którzy uzyskali dotacje od innych projektodawców zakładali głównie podmioty prowadzące działalność profesjonalną, naukową i techniczną. Bardzo popularne były wśród nich również inne rodzaje działalności, wymagające kwalifikacji na poziomie studiów wyższych: informacja i komunikacja, edukacja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna czy działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją¹⁷. Powyższe zróżnicowanie jest efektem odmiennych wymogów stawianych w momencie aplikowania o środki (np. związek pomiędzy posiadanym wykształceniem, a profilem firmy zdecydowanie silniej akcentowany w projektach PUP), oraz struktury wieku i płci uczestników odmiennie określonych poprzez kryteria projektów konkursowych. W niemal każdym powiecie wśród podmiotów z dofinansowaniem dominowały firmy budowlane, wyjątek stanowiły powiaty chrzanowski i olkuski, gdzie większy udział przypadł na firmy z sekcji handlu i naprawy pojazdów, powiat tatrzański – tu przeważała sekcja pozostałych usług – oraz Kraków, gdzie 26% stanowiły podmioty z sekcji działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej.

Odmiennie kształtuje się struktura branżowa firm, które zostały utworzone dzięki **pożyczkom na rozpoczęcie działalności gospodarczej**. Zaledwie 7% takich firm oferowało usługi budowlane, podczas gdy w przypadku firm utworzonych w wyniku dotacji był to najczęstszy obszar funkcjonowania. Co trzecia firma utworzona przy wsparciu instrumentów zwrotnych działała w sekcji *Handel i naprawa pojazdów samochodowych*, 43% działało w sektorze usług, przy czym najwięcej firm oferowało usługi gastronomiczne, a następnie usługi w zakresie księgowości. Udzielanie zwrotnego wsparcia przedsiębiorczości w ramach PO KL miało charakter pilotażowy. Skala udzielonych pożyczek i fakt funkcjonowania założonych w ich efekcie firm od roku 2013 i 2014, nie pozwala na prowadzenie kompleksowej analizy efektywności, a przede wszystkim trwałości udzielonego wsparcia. Niemniej pierwsze wnioski z udzielania instrumentów zwrotnych wskazują, że osoby wnioskujące o udzielenie wsparcia podchodzą do samozatrudnienia z większą rozważą, analizują możliwości funkcjonowania firmy i uzyskiwania dochodów w dłuższej perspektywie czasu i z uwzględnieniem potrzeby uzyskiwania dochodów pozwalających na spłatę długoterminowych zobowiązań, a przygotowane biznesplany są bardziej przemyślane. Jednakże adekwatna ocena trwałości nowopowstałych przedsiębiorstw będzie możliwa dopiero po co najmniej dwóch pełnych latach ich funkcjonowania.

Ważnym aspektem oceny udzielonego wsparcia w formie dotacji jest analiza trwałości i przeżywalności nowo utworzonych firm. Do listopada 2013 r. przetrwało 42,5% firm powstałych w 2008 r. Udział podmiotów powstałych w kolejnych latach, które funkcjonowały do wzmiankowanej daty, rósł: od 43,2% dla działalności założonych w 2009 r., do 99,8% dla powstałych w 2013. Analizując przeżywalność nowoutworzonych firm należy mieć na uwadze, że likwidacja przedsiębiorstwa w okresie 12 miesięcy od przyznania dotacji wiąże się z koniecznością zwrotu pieniędzy wraz z odsetkami. Czynnikiem mającym silny wpływ na czas funkcjonowania podmiotów jest także możliwości opłacania połowy składek na ZUS przez pierwsze dwa lata ich istnienia. Zniknięcie powyższych zachęt skłania część osób do likwidacji firmy – z tego powodu obserwowane są dwa momenty wzrostu liczby likwidowanych podmiotów gospodarczych – po 12 i 24 miesiącach od rozpoczęcia funkcjonowania. Badania przeprowadzone przez *Małopolskie Obserwatorium Edukacji i Rynku Pracy* wskazują również na znaczącą różnicę pomiędzy

¹⁷ Ibidem.

poziomem przeżywalności firm powstałych z dotacji otrzymanych od PUP oraz tych, które przyznawali inni projektodawcy. Im wcześniej firma powstała, tym różnica na korzyść podmiotów powstałych z dotacji od innych projektodawców jest większa. Należy podkreślić, że zjawisko to jest skorelowane z charakterystyką udzielanego wsparcia – PUP nie mają możliwości udzielania finansowego i doradczego wsparcia pomostowego osobom, które założyły firmę, a także udzielają niższe kwoty dotacji. Natomiast na taką pomoc mogły liczyć osoby, które uzyskały dotacje od innych podmiotów. Różnice w długości funkcjonowania podmiotów były pochodną innych czynników, w tym cech demograficznych osób starających się o dotacje (wykształcenie, płeć, wiek). Firmy z dotacją z EFS cechują się wyższą przeżywalnością w pierwszych latach funkcjonowania niż powstałe bez dotacji. Po czterech latach poziom przeżywalności podmiotów z dotacją z EFS oraz bez niej wyrównuje się. Wynika to z wyczerpania się premii, jaką na starcie otrzymują firmy powstałe z pomocą UE. Premia ta polega na otrzymaniu dofinansowania o charakterze bezzwrotnym – przy utrzymaniu działalności w okresie obowiązkowym oraz wsparcia pomostowego, a także preferencyjnych składek na ZUS.

Prawdopodobieństwo przetrwania firmy maleje w przypadku osób, które wcześniej prowadziły działalność, które dotację uzyskują z PUP, a także wraz z niższym poziomem wykształcenia oraz w grupie kobiet i mieszkańców wsi. Najwyższą wartość prawdopodobieństwa oszacowano dla zmiennej dotyczącej wcześniejszego prowadzenia firmy. Poziom przeżycia podmiotów należących do osób, które kiedyś już próbowały swoich sił w biznesie („przedsiębiorca drugiej szansy”), wynosił 21%, podczas gdy wśród osób wcześniej nieposiadających żadnej działalności – 65%. Powiatami o wyjątkowo niskim poziomie przeżywalności firm „przedsiębiorców drugiej szansy” były tatrzański, limanowski, nowotarski, gorlicki, wadowicki, bocheński, brzeski oraz dąbrowski. W przypadku tych powiatów należałoby rozważyć zasadność udzielania dotacji osobom, które wcześniej prowadziły inną firmę.

Jedną z zachęt dodatkowych dla osób, które otrzymały dotacje od podmiotów innych niż PUP, jest wsparcie pomostowe udzielane na wniosek nowego przedsiębiorcy na okres od 6 do 12 miesięcy od dnia rozpoczęcia działalności gospodarczej. Może być ono udzielane w formie finansowej i doradczej. Badania wskazują na brak wyraźnej relacji pomiędzy uzyskiwaniem finansowego wsparcia pomostowego, a przeżywalnością firmy. Stawia to pod dużym znakiem zapytania zasadność stosowania tej formy wsparcia, gdyż jest to kosztowny instrument pomocy.

przedsiębiorczość akademicka

- 1,7 tys. studentów, doktorantów i absolwentów

Fot. Jacek Leśniewski

Przedsiębiorczość akademicka stanowi szansę na wykorzystanie potencjału osób młodych w zakresie komercjalizacji zdobytej wiedzy, a także może pozytywnie wpływać na zwiększenie transferu innowacji do sfery biznesu. Blisko 1,7 tys. małopolskich studentów, doktorantów, absolwentów uczelni i pracowników naukowych zostało objętych szkoleniami i doradztwem w zakresie tworzenia i funkcjonowania innowacyjnych przedsiębiorstw typu spin off i spin out. W grupie tej przeważały kobiety – stanowiły

one 57% ogółu uczestników. Charakterystyka udzielanego wsparcia determinowała wiek i poziom wykształcenia uczestników – dominowały osoby do 24. r.ż. z wykształceniem wyższym lub ponadgimnazjalnym. Ze względu na status na rynku pracy przeważały osoby kontynuujące edukację na poziomie wyższym tj. studenci i doktoranci, w tym najliczniejszą grupę stanowiły osoby studiujące na III, IV, V roku studiów.

Wsparcie ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości akademickiej miało wyłącznie charakter szkoleniowo-doradczy. Uczestnicy uzyskiwali wiedzę w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, zagadnień związanych z komercjalizacją wiedzy, współpracą pomiędzy nauką i biznesem, zagadnień prawnych, marketingowych, tworzenia biznesplanów oraz umiejętności interpersonalnych. Mieli również możliwość poznać realia działania innowacyjnych firm dzięki spotkaniom z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność w tym obszarze. Natomiast w projektach ukierunkowanych na rozwój przedsiębiorczości akademickiej nie było możliwości uzyskania środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Pomimo uzyskanej wiedzy i posiadania gotowego biznesplanu, osoby objęte wsparciem rzadko aplikowały o dostępne w regionie środki na założenie własnej firmy w ramach innych projektów. Równocześnie pośród podmiotów gospodarczych założonych przez uczestników szkoleń z zakresu przedsiębiorczości akademickiej przeważały firmy, których główny obszar działalności nie dotyczył komercjalizacji wiedzy i innowacji¹⁸.

przedsiębiorczość społeczna

- 396 dotacji na przystąpienie do spółdzielni socjalnej
- 58 utworzonych spółdzielni socjalnych

Fot. Jacek Leśniewski

Przedsiębiorczość społeczna łączy w sobie cele społeczne i ekonomiczne. W obszarze przedsiębiorczości społecznej w Małopolsce realizowano program wsparcia obejmujący działania w zakresie reintegracji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez udzielanie dotacji na założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej, a także rozwój systemu wsparcia dla działających przedsiębiorstw społecznych.

Łącznie 396 Małopolan uzyskało wsparcie szkoleniowe i doradcze przygotowujące do założenia i prowadzenia spółdzielni socjalnych oraz podjęło działalność gospodarczą przystępując do spółdzielni socjalnej. Małopolanie objęci wsparciem w zakresie reintegracji zawodowej utworzyli 58 nowych spółdzielni socjalnych i przystąpili do 4 spółdzielni już działających. Nowe spółdzielnie socjalne powstały w 15 powiatach, przy czym najwięcej funkcjonuje w Krakowie, Tarnowie, powiatach nowotarskim i myślenickim. Pośród nowoutworzonych przedsiębiorstw społecznych blisko jedna trzecia prowadzi działalność w zakresie usług gastronomicznych. Do najczęściej występujących rodzajów działalności należą również usługi związane z kulturą i rekreacją, usługi porządkowe i w zakresie pielęgnacji zieleni, działalność fizjoterapeutyczna oraz usługi remontowo-budowlane.

¹⁸ Szerzej w raporcie z badania ewaluacyjnego *Ocena doświadczeń oraz rezultatów związanych z realizacją projektów PO KL polegających na prowadzeniu szkoleń i doradztwa umożliwiających uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej typu spin off i spin out w województwie małopolskim (Poddziałanie 8.2.1 PO KL)*, ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o., Kutno 2013.

Ekonomia społeczna odgrywa istotną rolę w polityce Województwa Małopolskiego, o czym świadczy realizacja przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie projektów ukierunkowanych na wieloaspektowe wsparcie sektora ekonomii społecznej w Małopolsce. Działania prowadzone są w ramach międzysektorowej współpracy partnerskiej - w roku 2008 powołano *Małopolski Pakt Na Rzecz Ekonomii Społecznej* łączący przedstawicieli samorządu terytorialnego, podmiotów ekonomii społecznej, organizacji pozarządowych, biznesu, środowisk naukowych i instytucji publicznych. Tworzy on ramy dla rozwoju sektora ekonomii społecznej w Małopolsce zarówno poprzez upowszechnianie wiedzy w tym zakresie, jak i wspieranie profesjonalizacji działania podmiotów ekonomii społecznej.

Rysunek 6. Działania podejmowane w ramach projektów *Akademia Rozwoju Ekonomii Społecznej (ARES)*

Małopolski Pakt Na Rzecz Ekonomii Społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • innowacyjny, regionalny system wsparcia ekonomii społecznej • koordynacja systemu wsparcia ekonomii społecznej • system monitorowania przedsiębiorstw społecznych w regionie • propozycje rozwiązań prawnych
punkt Informacyjno - Konsultacyjny	<ul style="list-style-type: none"> • opracowywanie statutów dla nowopowstających podmiotów • opracowywanie biznesplanów • opracowywanie strategii marketingowej • doradztwo finansowe, księgowo
doradztwo i szkolenia	<ul style="list-style-type: none"> • oferta szkoleniowo-doradcza dla grup partnerskich, m.in. lokalnych grup działania (LGD) • podstawy funkcjonowania spółdzielni socjalnej • praktyczne aspekty prowadzenia przedsiębiorstwa socjalnego • budowanie sieci współpracy lokalnej
dotacje	<ul style="list-style-type: none"> • od 2011 r. przyznawanie bezzwrotnych dotacji oraz wsparcia pomostowego na: <ul style="list-style-type: none"> - utworzenie spółdzielni socjalnej - rozszerzenie działalności spółdzielni poprzez przyjmowanie nowych członków lub zatrudnienie nowych pracowników
promocja i upowszechnianie wiedzy o ekonomii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurs <i>Małopolski Lider Przedsiębiorczości Społecznej</i> • katalog produktów i usług małopolskich przedsiębiorstw społecznych • Znak Promocyjny Ekonomii Społecznej <i>Zakup Prospołeczny</i> • imprezy edukacyjno-kulturalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów ROPS.

Akademia Rozwoju Ekonomii Społecznej - Etap I i II

Wartość projektu: 17,4 mln zł

Okres realizacji: 01.07.2008-31.10.2015 r.

Instytucja realizująca projekt: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

Pracujący

Jednym z priorytetów Województwa Małopolskiego było dostosowywanie kwalifikacji osób pracujących do potrzeb regionalnej gospodarki poprzez wysokiej jakości szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw, czy też wsparcie osób pracujących, które z własnej inicjatywy były zainteresowane podnoszeniem kwalifikacji.

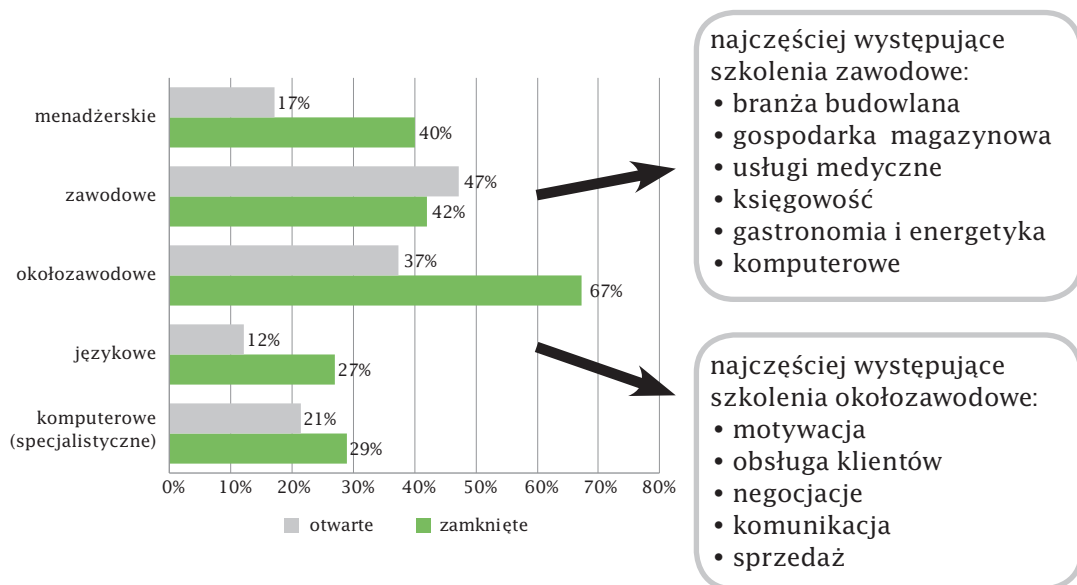
pracownicy małopolskich przedsiębiorstw

- 49 tys. osób pracujących
- 7,3 tys. samozatrudnionych

Fot. Jacek Leśniewski

Od początku realizacji PO KL udział w szkoleniach rozpoczęło ponad 49 tys. pracowników oddelegowanych przez przedsiębiorców oraz 7,3 tys. osób samozatrudnionych. Wśród uczestników prowadzących własną działalność gospodarczą wyraźnie dominowali mężczyźni - 56%. W przypadku pracowników oddelegowanych udział w podziale na płeć kształtował się na zbliżonym poziomie, przy czym kobiet było nieznacznie więcej tj. 51%. Realizowanych było 109 projektów szkoleniowych przygotowanych dla konkretnych przedsiębiorstw odpowiadających ich potrzebom szkoleniowym (tzw. szkolenia zamknięte) oraz 162 projekty instytucji szkoleniowych (tzw. szkolenia otwarte), w których pracownicy MŚP oddelegowani przez pracodawcę mogli podnosić umiejętności i kwalifikacje.

Wykres 1. Typy szkoleń dla pracowników firm (2008-2014)*

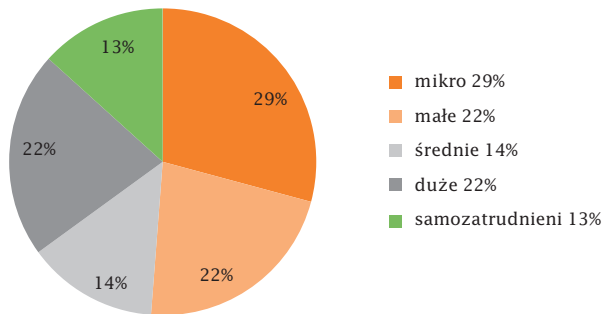
*Wartość nie sumuje się do 100%, gdyż projekty szkoleniowe obejmują więcej niż 1 typ wsparcia.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Projekty szkoleniowe dedykowane dla konkretnych przedsiębiorstw obejmowały zazwyczaj całe spektrum działań ukierunkowanych na podniesienie kwalifikacji pracow-

ników różnych szczebli. Były „szyte na miarę” zgodnie z potrzebami firm i łączyły specjalistyczne szkolenia zawodowe ze szkoleniami rozwijającymi umiejętności miękkie. Ich uzupełnieniem były kursy podnoszące kwalifikacje menadżerów, a także szkolenia komputerowe (w głównej mierze specjalistyczne) i językowe.

Drugą formą były tzw. szkolenia otwarte, w ramach których instytucje szkoleniowe oferowały szkolenia zawodowe, następnie menadżerskie i komputerowe. Wśród szkoleń zawodowych najczęściej występowały szkolenia z obszaru budownictwa, gospodarki magazynowej, a także medyczne, księgowe, gastronomiczne, energetyczne. Projekty firm szkoleniowych najrzadziej dotyczyły kursów językowych. Poszczególne szkolenia niejednokrotnie były uzupełniane dodatkowymi zajęciami okołozawodowymi. W ramach projektów „otwartych” dofinansowano również szkolenia specjalistyczne, w których założono wsparcie dla pracowników działających w branży budowlanej i turystycznej oraz architektów.

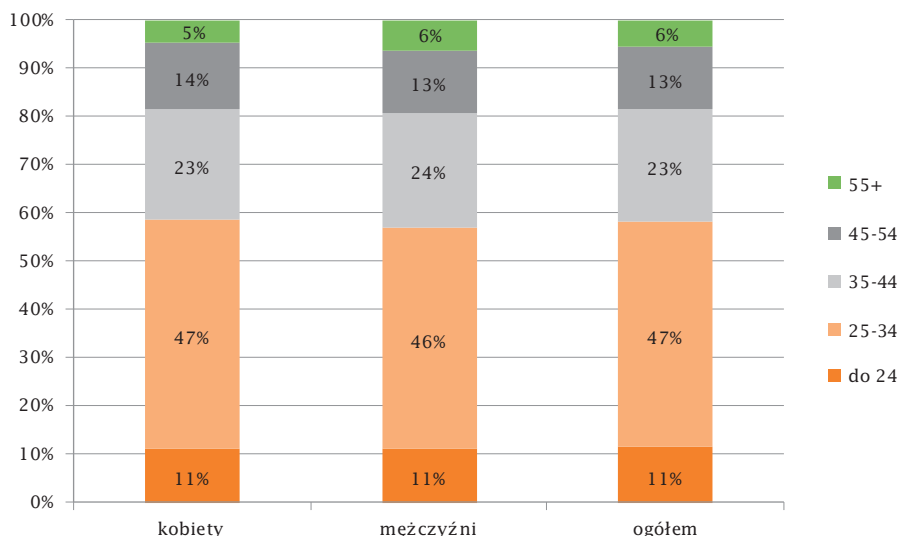
Wykres 2. Uczestnicy szkoleń delegowani przez pracodawcę – wg wielkości firm

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS).

Najliczniejszą grupę uczestników szkoleń stanowili pracownicy delegowani z mikro przedsiębiorstw. Pracownicy mikro i małych przedsiębiorstw najczęściej podnosili kwalifikacje zawodowe w ramach projektów przygotowanych przez instytucje szkoleniowe, a duże firmy najczęściej realizowały dedykowane projekty szkoleniowe. Kolejne pod względem liczebności grupy stanowili pracownicy oddelegowani na szkolenia przez firmy średnie i samozatrudnieni. W Małopolsce od 2010 r. w ramach szkoleń dla oddelegowanych pracowników preferowano szkolenia dedykowane dla pracowników mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Wprowadzone doprecyzowanie wynikało z przeprowadzonych badań i analiz małopolskiej gospodarki, które wskazały, iż MMŚP wymagają wsparcia w postaci organizowania wyspecjalizowanych usług szkoleniowych i doradczych m.in. w zakresie rozwoju kwalifikacji w istotnych dla firmy dziedzinach, transferu technologii, tworzenia powiązań sieciowych. Duże firmy, które w pierwszych latach realizacji PO KL najczęściej aplikowały o środki zostały od 2012 r. wyłączone z tej możliwości. Jednocześnie umożliwiono im aplikowanie w ramach programów realizowanych przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości. Wprowadzone zawężenie zaowocowało wsparciem firm, które potrzebowały go najbardziej.

Wykres 3. Pracownicy uczestniczący w szkoleniach - wg wieku

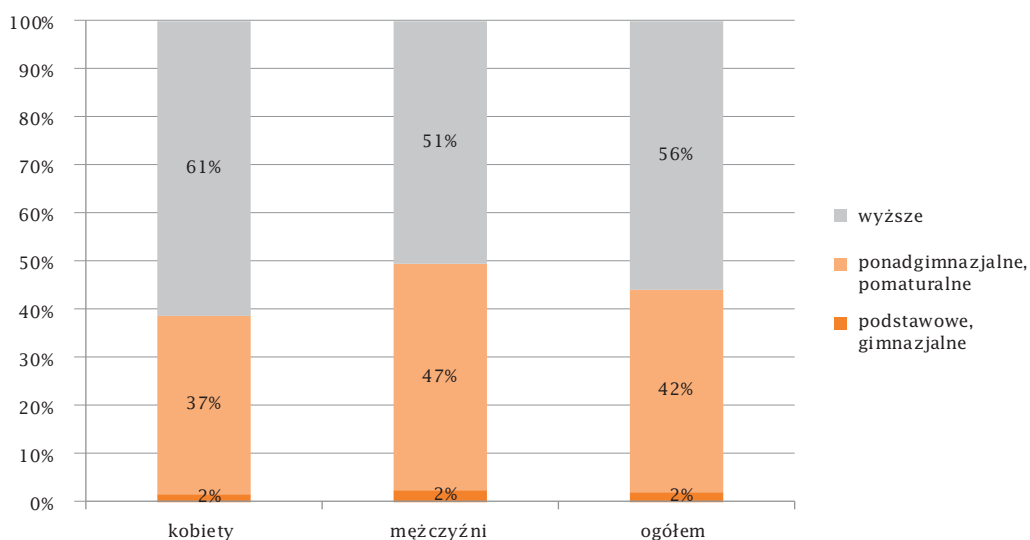

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS).

Wśród pracowników delegowanych na szkolenia dominowały osoby w wieku mobilnym, które stanowiły 81% uczestników. Najczęściej do udziału w projektach przedsiębiorcy delegowali osoby w wieku 25-34 lata - 47% ogółu uczestników szkoleń. Prawie 1/4 pracowników była w wieku 35-44 lata, przy czym udział tej grupy wiekowej wśród mężczyzn był wyższy niż wśród kobiet. Najniższy był natomiast udział osób w najmłodszej i najstarszej grupie wiekowej.

Struktura wieku w przypadku uczestników samozatrudnionych kształtowała się podobnie jak u oddelegowanych pracowników. Dominowały przede wszystkim osoby w wieku mobilnym, które stanowiły 71%. Najmniejszy udział, tak jak ma to miejsce u osób zatrudnionych miały osoby w najmłodszej i najstarszej grupie wiekowej.

Wykres 4. Pracownicy uczestniczący w szkoleniach - wg wykształcenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS).

Aż 56% pracowników, którzy zostali oddelegowani do udziału w szkoleniach posiadało wykształcenie wyższe (61% kobiet, 51% mężczyzn). Jest to efekt charakteru projektów „szytych na miarę”, które zazwyczaj obejmowały szkolenia dla kadry zarządzającej i specjalistów, ale także powszechności wyższego wykształcenia wśród osób w wieku mobilnym, które dominowały wśród uczestników projektów. Pracownicy z wykształceniem ponadgimnazjalnym stanowili 42% uczestników szkoleń, przy czym do kategorii tej należy zaliczyć 47% mężczyzn i 37% kobiet. Najmniej liczną grupę uczestników szkoleń stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym, bądź podstawowym, które stanowią 2% ogółu uczestników.

Wśród osób samozatrudnionych struktura osób ze względu na wykształcenie kształtuje się podobnie jak u osób oddelegowanych. 66% uczestników szkoleń legitymowało się wykształceniem wyższym a 33% posiadało wykształcenie ponadgimnazjalne. Zaledwie 1% uczestników samozatrudnionych miał wykształcenie gimnazjalne i niższe.

Wśród uczestników szkoleń dominowały osoby pochodzące z Krakowa - 36% ogółu uczestników. Z powiatu krakowskiego pochodziło 10% osób, z powiatu nowosądeckiego 6% i powiatu tarnowskiego 5% osób. Najmniej osób uczestniczących w szkolenia pochodziło z powiatów typowo rolniczych, tj.: miechowskiego, dąbrowskiego i proszowickiego (po 1%).

W trakcie wdrażania projektów ujawnił się problem związany z zapewnieniem wysokiej jakości oferty szkoleniowej. Wojewódzki Urząd Pracy podjął się stworzenia systemu podmiotowego finansowania kształcenia, którego istotą było umożliwienie przedsiębiorcom wyboru oferty szkoleniowej dobrej jakości, dopasowanej do potrzeb pracodawcy, przy jednoczesnym zminimalizowaniu formalności związanych z uzyskaniem i rozliczeniem wsparcia. System testowany w Małopolsce zapewnia, że klient sam odpowiada za wybór usługi, wybiera z usług firm szkoleniowych zweryfikowanych pod względem jakości a formalności po jego stronie są ograniczone do minimum.

Podmiotowe Finansowanie Kształcenia

Wartość projektu: 5 mln zł

Okres realizacji: 01.12.2012-30.06.2015 r.

Instytucja realizująca projekt: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

Więcej informacji nt. realizacji projektu znajduje się w raporcie *Kształcenie dorosłych*.

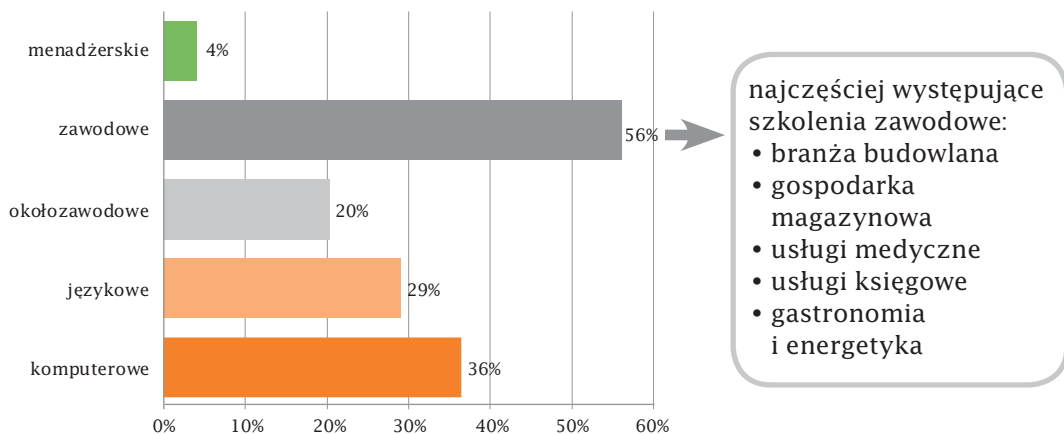
osoby podnoszące kwalifikacje z własnej inicjatywy

- 44 tys. osób pracujących

Fot. Jacek Leśniewski

Do końca 2014 r. w szkoleniach brało udział prawie 44 tys. pracujących Małopolan, którzy z własnej inicjatywy byli zainteresowani podniesieniem kwalifikacji zawodowych. Kobiety częściej decydowały się na udział w szkoleniach - stanowiły 59% uczestników szkoleń.

Wykres 5. Szkolenia dla pracowników podnoszących kwalifikacje z własnej inicjatywy*

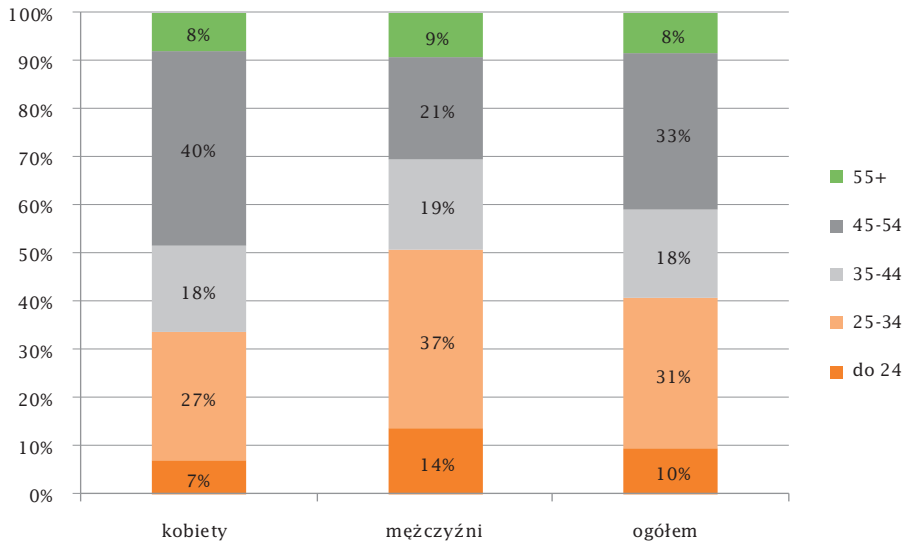

*Wartość nie sumuje się do 100%, gdyż projekty szkoleniowe obejmują więcej niż 1 typ wsparcia.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Projekty szkoleniowe dla osób z własnej inicjatywy zainteresowanych podniesieniem kwalifikacji najczęściej oferowały szkolenia zawodowe, w tym w szczególności pozwalające na uzyskanie różnorodnych uprawnień zawodowych. Jest to bezpośrednia konsekwencja długookresowej polityki regionu, która zorientowana była na projekty pozwalające na uzyskanie przez pracujących Małopolan kwalifikacji zawodowych potwierdzonych uznanym certyfikatem, bądź uprawnieniami do wykonywania zawodu. Drugą kategorią, która najczęściej występowała w projektach były szkolenia komputerowe, przy czym kategoria ta obejmowała zarówno szkolenia z podstaw obsługi komputera, jak i specjalistyczne szkolenia informatyczne – dla inżynierów, czy informatyków. Kolejne miejsca pod względem częstotliwości występowania zajmują szkolenia językowe, szkolenia rozwijające miękkie umiejętności zawodowe (negocjacje, obsługa klienta, praca w zespole, zarządzanie czasem). Najmniejsza liczba projektów oferowała szkolenia menadżerskie.

Rysuje się zatem różnica pomiędzy ofertą szkoleniową dla osób indywidualnie podnoszących kwalifikacje, a projektami dla pracowników firm. W szkoleniach dla osób indywidualnych nacisk został położony na rozwój kompetencji zawodowych, a w przypadku projektów dla pracowników firm wachlarz szkoleń był szerszy, zaczynając od szkoleń miękkich, poprzez szkolenia menadżerskie i zawodowe, które ukierunkowane były na rozwój kompetencji związanych z rozwojem osobistym pracowników.

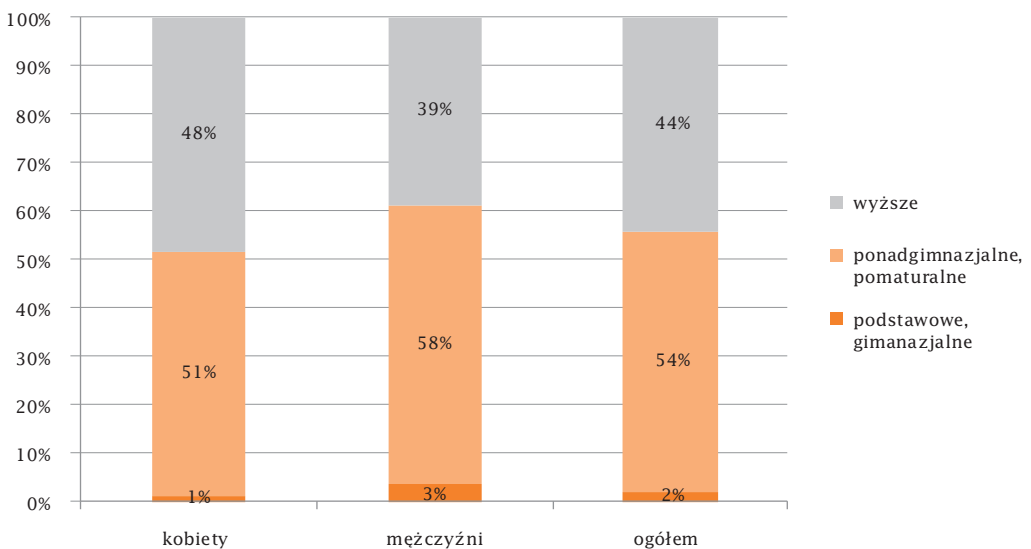
Wykres 6. Pracownicy z własnej inicjatywy uczestniczący w szkoleniach – wg wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS).

Najchętniej kwalifikacje podnosili osoby pomiędzy 45. a 54. r.ż. Do tej grupy zalicza się 33% ogółu uczestników szkoleń, przy czym w podziale na płeć - 40% kobiet i 21% mężczyzn. Drugą co do liczebności grupą były osoby pomiędzy 25-34 lata, w tej grupie jednakże dominują mężczyźni. Najniższy był natomiast udział osób pracujących w najmłodszej i najstarszej grupie wiekowej. Zauważyć można, że kobiety intensywniej podejmują szkolenia po 45. r.ż., a mężczyźni już po ukończeniu 25 lat.

Wykres 7. Pracownicy z własnej inicjatywy uczestniczący w szkoleniach – wg wykształcenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS).

Wśród uczestników szkoleń dominują osoby z wykształceniem ponadgimnazjalnym, do tej kategorii należy zaliczyć 58% mężczyzn i 51% kobiet. Wśród uczestników szkoleń

48% kobiet i 38% mężczyzn legitymowało się dyplomem wyższej uczelni. Najmniej liczną grupę uczestników szkoleń stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym, bądź podstawowym - 2% ogółu uczestników, przy czym w tej grupie częściej występowały mężczyźni niż kobiety. Charakterystycznym jest, że kobiety uczestniczące w szkoleniach z własnej inicjatywy częściej legitymują się wyższym wykształceniem, a mężczyźni wykształceniem ponadgimnazjalnym.

Uczestnicy projektów najczęściej pochodzili z Krakowa (ponad 9,6 tys. osób), z powiatu krakowskiego (prawie 2,7 tys. osób) oraz z powiatu tarnowskiego (2,4 tys. osób) i Tarnowa (2,3 tys. osób). Najmniej osób uczestniczących w szkoleniach pochodziło z powiatów miechowskiego, proszowickiego i tatrzańskiego.

W 2012 r. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju wprowadziło znaczące zmiany w zakresie możliwości wspierania kształcenia osób dorosłych w ramach EFS. Przeprowadzone badania wskazywały na konieczność wspierania rozwoju kompetencji informatycznych i językowych Polaków, jako umiejętności niezwykle potrzebnych we współczesnym świecie. W związku z powyższym zmodyfikowano i uelastyczniono katalog przedsięwzięć możliwych do realizacji w obszarze kształcenia dorosłych, kładąc szczególny nacisk na kompetencje ICT i językowe.

W związku z wprowadzonymi zmianami również Małopolanie mogli rozwijać swoje umiejętności językowe i cyfrowe uczestnicząc w dedykowanych projektach szkoleniowych. Szkolenia te były adresowane do osób, które z własnej inicjatywy były zainteresowane nabyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem umiejętności i kompetencji w obszarach umiejętności ICT i znajomości języków obcych. Pozwoliły one na uzyskanie przez uczestników certyfikatu potwierdzającego zdobycie określonego poziomu biegłości językowej lub certyfikatu potwierdzającego zdobycie kompetencji określonych dla różnych poziomów ECDL.

W pierwszej kolejności ze wsparcia skorzystać mogły te grupy, które w najmniejszym stopniu uczestniczyły w kształceniu i szkoleniu - osoby dorosłe z wykształceniem co najwyżej średnim, osoby w wieku 50+ oraz mieszkańcy obszarów wiejskich i miast do 50 tys. mieszkańców. Ze wsparcia szkoleniowego skorzystało ok. 10 tys. osób, w większości były to kobiety (74% uczestników). W grupie osób, które uczestniczyły w szkoleniach informatycznych i językowych dominowały osoby po 55. r.ż., co było związane z preferowaniem osób w tym wieku w projektach. Grupę tę wybrano ze względu na szczególne trudności ze znalezieniem i utrzymaniem zatrudnienia.

Struktura wykształcenia odbiorców wsparcia była także pochodną przyjętych kryteriów premiujących projekty skierowane do osób posiadających co najwyżej średnie wykształcenie - $\frac{3}{4}$ uczestników to osoby z wykształceniem ponadgimnazjalnym.

Szczególną grupą odbiorców, którzy mogli podnosić swoje kwalifikacje byli pracownicy naukowcy. Małopolska wspierała innowacyjność przedsiębiorstw i realizowała działania na rzecz lepszego gospodarczego wykorzystania potencjału małopolskiej nauki. Służyć temu miały m.in. staże pracowników naukowych w przedsiębiorstwach, pracowników przedsiębiorstw w jednostkach naukowych oraz wspieranie tworzenia rozwiązań o charakterze sieciowym.

stażyści

- 873 pracowników naukowych
- 51 pracowników przedsiębiorstw

Fot. Jacek Leśniewski

Staże były realizowane od 2010 r. Wzięło w nich udział 873 pracowników naukowych, którzy odbyli staże w 619 przedsiębiorstwach oraz 51 pracowników przedsiębiorstw w 98 jednostkach naukowych.

Celem staży było rozwiązywanie problemów firm oraz wdrażanie innowacji związanych z procesem produkcji, udoskonaleniem wytwarzanego produktu lub usługi, dokonywaniem optymalizacji kosztów funkcjonowania, czy też dostarczeniem przedsiębiorcy wiedzy o sytuacji firmy na rynku w aspekcie technologicznym i rynkowym.

Pracownicy naukowci biorący udział w stażach reprezentowali różnorodne dziedziny nauki w tym: fizyka, górnictwo, geologia, biochemia, biocybernetyka, medycyna, zootechnika, agronomia, inżynieria materiałowa, włókiennictwo, metalurgia, informatyka, mechatronika, automatyka i robotyka, ekonomia, ekologia, nauki polityczne, sztuki piękne.

W niektórych projektach przewidziano staże dedykowane dla pracowników przedsiębiorstw, w ramach których mogli oni zdobyć wiedzę praktyczną o nowoczesnych zastosowaniach technologii w gospodarce, procesach produkcyjnych i technologicznych.

Staże pracowników przedsiębiorstw w jednostkach naukowych realizowane były w zakresie m. in.: chemii, telekomunikacji, medycyny, farmacji, biologii, ogrodnictwa, ochrony środowiska, geologii, automatyki i robotyki, ekonomii, ekologii.

W opinii przedstawicieli nauki, jak i przedsiębiorców mocną stroną programów stażowych były przede wszystkim uświadomienie uczestniczącym w projekcie stronom możliwości współpracy oraz korzyści w postaci: możliwości komercjalizacji wyników prac badawczych, założenia spółek typu spin off/out czy nawiązania dalszej współpracy¹⁹.

Uczestnicy staży uzyskali większość założonych przez siebie efektów zarówno w postaci opracowanego dzieła, jak i efektów miękkich w postaci doświadczenia i nawiązania kontaktów, współpracy, wzbogacenia zajęć dydaktycznych oraz zweryfikowania własnych umiejętności. Staże przyniosły zakładane efekty także przedsiębiorcom przyjmującym pracowników naukowych, jak i przedstawicielom jednostek naukowych przyjmujących pracowników przedsiębiorstw. Wskazane przez nich efekty dotyczą użyteczności opracowanych dzieł oraz ich wpływu na sytuację firmy. W dalszej kolejności wyszczególniają także uzyskanie efektów, tj. nawiązanie współpracy i zdobycie wiedzy. W przypadku jednostek naukowych oczekiwanym i uzyskanym efektem było wykazanie użyteczności uczelni²⁰.

W przypadku obu grup odbywających staże w przedsiębiorstwach, czy też w jednostkach naukowych bardzo rzadkim efektem było formalne potwierdzenie nowatorskich rozwiązań przez zgłoszenie o ochronę patentową. Jako przyczynę słabej efektywności

¹⁹ Ocena skuteczności projektów obejmujących współpracę instytucji B+R i biznesu, w zakresie realizacji transferu wiedzy między sferą nauki i przedsiębiorstw w programach stażowych (Podziałanie 8.2.1. PO KL).

²⁰ Ibidem.

w tym zakresie najczęściej uczestnicy wymieniali brak środków finansowych na rozpoczęcie procedury patentowej, czy też brak innowacyjnego rezultatu stażu, który można by opatentować²¹.

W ramach PO KL Samorząd Województwa wspierał działania skierowane do pracowników sektora publicznego służące wzmocnieniu ich rozwoju oraz podniesieniu efektywności świadczonych przez nich usług.

pracownicy sektora publicznego

- 10,8 tys. nauczycieli i kadry systemu oświaty
- 5,6 tys. pracowników instytucji pomocy społecznej
- 1,1 tys. pracowników instytucji rynku pracy

Bank Zdjęć PO KL, fot. Joanna Kozyra

Grupą, która w PO KL była wspierana w sposób szczególny byli nauczyciele. Dedykowano im jedno z Działań PO KL, a wsparcie realizowano zarówno w projektach konkursowych jak i projektach systemowych Województwa. Na wsparcie tej grupy przeznaczono 32,5 mln zł. Dzięki realizowanym projektom kwalifikacje nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kadr administracyjnych instytucji systemu oświaty stały się bardziej adekwatne do zmieniającej się sytuacji w szkolnictwie i gospodarce. W latach 2008-2014 doskonaleniem zawodowym objęto ok. 10,8 tys. nauczycieli, spośród których 40% to nauczyciele zatrudnieni w szkołach lokalizowanych na obszarach wiejskich.

Szczególne znaczenie w procesie podnoszenia kwalifikacji nauczycieli w zakresie umiejętności informatycznych miał projekt pn. *Doskonalenie zawodowe nauczycieli w dziedzinie wykorzystania technologii informacyjnej*. Objął on swoim zasięgiem całe województwo małopolskie i był skierowany do nauczycieli szkół i placówek oświatowych uczących przedmiotów nieinformatycznych. W 12 edycjach szkoleń przeszkolono ponad 640 grup nauczycieli na terenie 460 szkół, które zgodziły się udostępnić swoje pracownie komputerowe na potrzeby szkolenia. Projekt był realizowany przez Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie przy współpracy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Kuratorium Oświaty w Krakowie oraz władz gmin i powiatów województwa. W projekcie przeszkolonych zostało ponad 7 tys. nauczycieli, w tym 3,8 tys. pochodziło z obszarów wiejskich. Nauczyciele ci nabyli umiejętności z zakresu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnej w dydaktyce. Zakres szkoleń był zgodny ze *Standardami przygotowania nauczycieli w zakresie technologii informacyjnej i informatyki* określonymi przez MEN. Za realizację projektu WUP w Krakowie został wyróżniony statuetką *Best Practice Award 2012*. Jest to pierwszy polski projekt, który znalazł się na liście najlepszych praktyk opublikowanych przez Fundację ECDL. Fundacja ECDL, między innymi zajmuje się promocją praktycznego stosowania technologii informacyjnych i prowadzi certyfikację kompetencji informatycznych identyfikowalną na świecie.

Doskonalenie zawodowe nauczycieli w dziedzinie wykorzystania technologii informacyjnej

Wartość projektu: 11,2 mln zł

Okres realizacji: 01.04.2008-30.09.2012 r.

Instytucja realizująca projekt: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

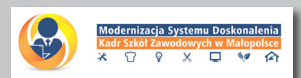
²¹ Ibidem.

Uzupełnieniem działań ukierunkowanych na poprawę jakości szkolnictwa zawodowego w regionie był kolejny projekt systemowy skierowany do kadr systemu oświaty. *Modernizacja systemu doskonalenia kadr szkół zawodowych w Małopolsce* to jedno z narzędzi realizacji strategii mającej na celu kompleksowe wsparcie szkolnictwa zawodowego w regionie i przedsięwzięcie komplementarne w stosunku do *Modernizacji kształcenia zawodowego w Małopolsce* – projektu obejmującego swoim zasięgiem wszystkie szkoły zawodowe w województwie. W projekcie wsparciem objęci byli nauczyciele szkół zawodowych, ze szczególnym uwzględnieniem nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych i praktycznej nauki zawodu. Projekt koncentrował się na rozwijaniu kwalifikacji nauczycieli, zwłaszcza w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii w procesie kształcenia, aktualizacji wiedzy na temat najnowszych osiągnięć techniczno-technologicznych w poszczególnych obszarach szkolnictwa zawodowego, przygotowaniu do prowadzenia zajęć metodą ćwiczeniową oraz metodą projektów. Nauczyciele uczestniczyli w szkoleniach rozwijających kwalifikacje, a także zapoznali się z najnowszymi osiągnięciami techniczno-technologicznymi w poszczególnych branżach dzięki realizacji praktyk w wiodących firmach, zakładach rzemieślniczych i szkołach. Podczas realizacji projektu w doskonaleniu zawodowym w uczestniczyło 2,4 tys. nauczycieli, a 200 dyrektorów małopolskich szkół zawodowych przygotowanych zostało do zarządzania szkołą pod kątem kształcenia modułowego oraz podniosło kwalifikacje w zakresie opracowania i wdrożenia programu rozwoju szkoły, natomiast ok. 1,4 tys. nauczycieli podniosło swoje kwalifikacje zawodowe poprzez uzyskanie specjalistycznych certyfikatów.

Modernizacja systemu doskonalenia kadr szkół zawodowych w Małopolsce

Wartość projektu: ok. 11,5 mln zł

Okres realizacji: 01.01.2010-31.12.2014 r.

Instytucja realizująca projekt: Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli

W ramach PO KL kadra małopolskich szkół mogła rozwijać i doskonalić wiedzę i umiejętności zawodowe; w sposób szczególny wsparciem objęto nauczycieli szkół zawodowych oraz nauczycieli pozostałych szkół w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych. W regionie od 2013 r. opracowywany jest innowacyjny system stanowiący komplementarne połączenie działań w zakresie podnoszenia kompetencji nauczycieli w obszarze ICT z modelem wspierania szkół i placówek oświatowych opartym na *Laboratorium Dydaktyki Cyfrowej*. W ramach projektu *LDC – Laboratorium Dydaktyki Cyfrowej dla Szkół Województwa Małopolskiego* opracowywany jest regionalny model wykorzystania rozwiązań teleinformatycznych w dydaktyce wybranych przedmiotów oraz upowszechnienia dydaktyki cyfrowej w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych ze szczególnym uwzględnieniem nowej podstawy programowej. Celem projektu jest poprawa jakości nauczania w województwie małopolskim dzięki wdrożeniu i zastosowaniu rozwiązań i metod cyfrowych na lekcjach przedmiotów nieinformatycznych w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. Projekt jest skierowany do nauczycieli i dyrektorów w wieku 25-64 lata zatrudnionych w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych w województwie małopolskim. Grupa nauczycieli została dobrana przy uwzględnieniu 4 przedmiotów nauczania: j. polski, j. angielski, matematyka, geografia z przyrodą, na podstawie wagi przedmiotu w procesie nauczania oraz kompetencji kluczowych. Innowacyjność oraz otwarty charakter systemu pozwalają rozbudować go w przyszłości o kolejne przedmioty i obszary kompetencji kluczowych. Działania projektowe wpływają zarówno na podniesienie poziomu wiedzy nauczycieli, rozwijają ich umiejętności cyfrowe, ale także oddziałują na zmianę postaw i przezwyciężenie barier w zakresie korzystania z nowoczesnych narzędzi cyfrowych w dydaktyce.

**Laboratorium Dydaktyki Cyfrowej
dla Szkół Województwa Małopolskiego**

Wartość projektu: ok. 7,3 mln zł

Okres realizacji: 01.04.2013-30.09.2015 r.

Instytucja realizująca projekt: Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli

Działania realizowane w ramach PO KL ukierunkowane były również na podniesienie kwalifikacji pracowników jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej poprzez szkolenia, doradztwo, studia podyplomowe. Dedykowane wsparcie miało przyczynić się do poprawy skuteczności funkcjonowania jednostek i jakości świadczonych przez nie usług.

Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej

Wartość projektu: 16,9 mln zł

Okres realizacji: 19.11.2007-30.11.2015 r.

Instytucja realizująca projekt: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

W ramach projektu w województwie w latach 2008-2014 łącznie wsparciem objęto 5,6 tys. pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej.

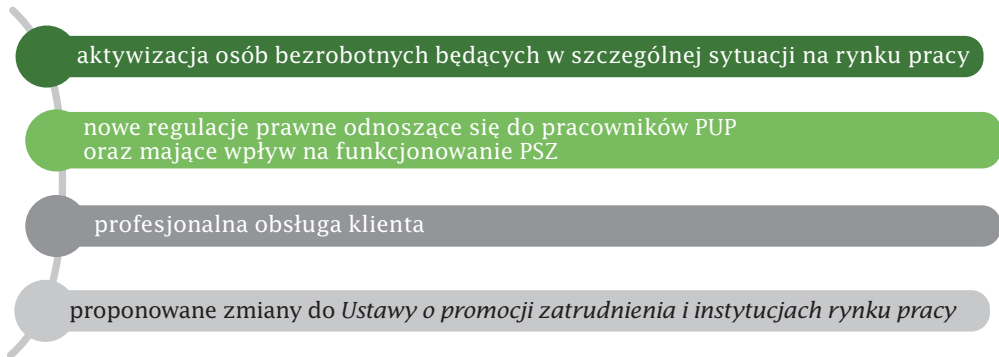
Rysunek 7. Działania podejmowane w ramach projektu *Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej*

szkolenia	<ul style="list-style-type: none">• przeprowadzono szkolenia z zakresu prawa, zarządzania jednostką i zarządzania projektem oraz rozwoju form aktywnej integracji i pracy socjalnej
specjalizacje w zawodzie pracownik socjalny i studia podyplomowe	<ul style="list-style-type: none">• zrealizowano szkolenia z zakresu specjalizacji I i II stopnia w zawodzie pracownik socjalny oraz studia podyplomowe z 3 tematów: mediacji rodzinnych, gerontologii społecznej, interwencji kryzysowej
doradztwo	<ul style="list-style-type: none">• świadczone doradztwo w zakresie stosowania ustawy pzp, zarządzania projektami EFS, kierunków rozwoju pracy socjalnej, metod i sposobów aktywizacji klientów pomocy społecznej, superwizji• wsparcie doradcze uzyskało 317 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w ramach 961 sesji doradczych
Regionalna Platforma Współpracy	<ul style="list-style-type: none">• przeprowadzono 59 spotkań grup tematycznych oraz 26 spotkań inicjujących rozwój partnerstw publiczno-społecznych• zawiązano 3 partnerstwa
wizyty studyjne i seminaria	<ul style="list-style-type: none">• zorganizowano 14 wizyt studyjnych• przeprowadzono 3 seminaria dla DPS

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów ROPS.

W ramach PO KL wsparcie otrzymało również ok. 1,1 tys. pracowników publicznych służb zatrudnienia w tym 600 pracowników kluczowych. Realizowane projekty dotyczyły szkoleń, doradztwa, dofinansowania studiów podyplomowych, licencjackich oraz uzupełniających magisterskich.

Rysunek 8. Przykładowe rodzaje szkoleń dla pracowników PSZ

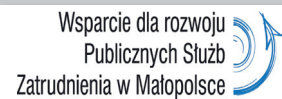
Źródło: opracowanie własne.

Poza projektami realizowanymi przez powiatowe urzędy pracy, Wojewódzki Urząd Pracy realizował projekt wspierający pracowników publicznych służb zatrudnienia w obszarze efektywnej współpracy z klientem urzędu (coaching, kreatywne myślenie, budowanie zespołu, komunikacja międzyzespołowa), przewidywania ryzyka i odpowiedniego podejmowania działań zaradczych przy wykorzystaniu wiedzy z zakresu zarządzania projektami (metodyka PRINCE2®). Udział w szkoleniach w ramach projektu wzięło 484 pracowników wojewódzkiego i powiatowych urzędów pracy.

Wsparcie dla rozwoju Publicznych Służb Zatrudnienia w Małopolsce

Wartość projektu: 3 mln zł

Okres realizacji: 01.03.2009-31.12.2011 r.

Instytucja realizująca projekt: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

Zagrożeni utratą pracy

W ramach PO KL w województwie małopolskim realizowane były działania wspierające pracowników przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych utratą zatrudnienia, osoby zwolnione, które utraciły pracę w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy przed przystąpieniem do projektu oraz pracodawców przechodzących procesy restrukturyzacyjne. Przewidziano dla nich szereg form wsparcia: poradnictwo zawodowe i psychologiczne, pomoc w znalezieniu nowego miejsca pracy, finansowanie szkoleń i kursów przekwalifikowujących, kursów doszkalających, czy przyznanie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

osoby zagrożone utratą pracy

- 4,2 tys. osób objętych wsparciem
- 601 dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej
- 1,4 tys. przekwalifikowanych rolników

Fot. Jacek Leśniewski

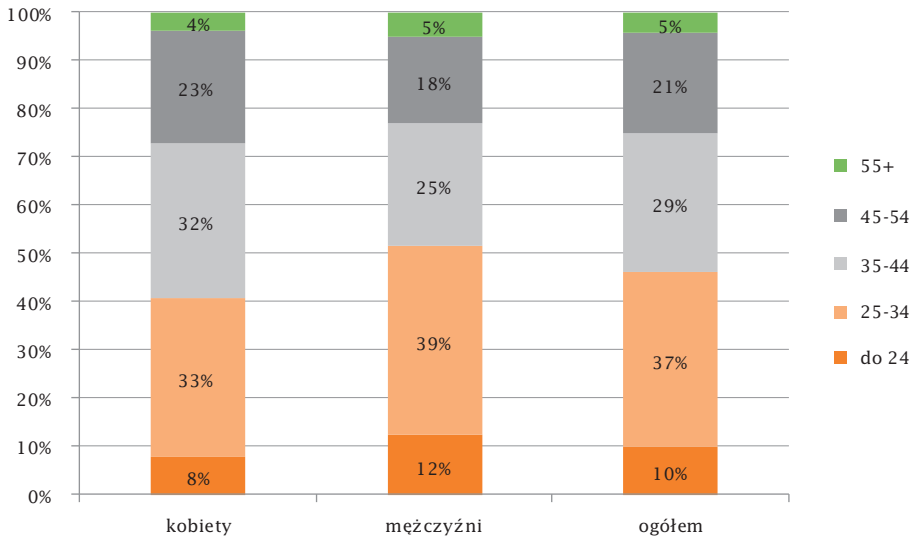
Do końca 2014 r. na realizację projektów w tym zakresie przeznaczono prawie 86 mln zł. Wsparciem objętych zostało 4,2 tys. osób i 172 przedsiębiorstwa, z tego 2,6 tys. pracowników zagrożonych zwolnieniami oraz 1,6 tys. osób zwolnionych z przedsiębiorstw dotkniętych procesami restrukturyzacyjnymi. Udział uczestników w podziale na płeć był równy. Wachlarz proponowanych form wsparcia był szeroki: od szkoleń przekwalifikujących, poprzez poradnictwo zawodowe, dotacje, pośrednictwo pracy, staże, czy też dodatki motywacyjne. Najwięcej uczestników skorzystało ze szkoleń i doradztwa zawodowego. Według beneficjentów formy te miały największą użyteczność i największy wpływ na poprawę ich sytuacji zawodowej, ponieważ dawały możliwość zdobycia konkretnych kompetencji zawodowych oraz nabycia nowych, praktycznych umiejętności²². Projekty ukierunkowane na udzielanie bezzwrotnych dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej zostały przez uczestników ocenione relatywnie wysoko. Tego rodzaju wsparcie bardzo szybko aktywizuje osoby na rynku pracy i pozwala im na rozwijanie posiadanych umiejętności, czy też realizację autorskich pomysłów na biznes²³. Do końca 2014 r. udzielono 601 dotacji. Również szczególnie atrakcyjną oraz użyteczną formą wsparcia dla uczestników były staże i praktyki zawodowe, które umożliwiały nabycie nowych doświadczeń zawodowych. Niewielkim zainteresowaniem cieszyły się dodatki motywacyjne/relokacyjne²⁴. Na pracę za wynagrodzenie niższe niż u dotychczasowego pracodawcy zdecydowały się zaledwie 52 osoby, a 6 osób odebrało dodatki mobilnościowe związane ze znalezieniem zatrudnienia w odległości powyżej 50 km od miejsca zamieszkania. Projektodawcy wskazali, że uczestnicy projektów nie byli skłonni do zmiany miejsca zamieszkania w związku ze zdobyciem zatrudnienia, czy też pokonywania dłuższego dystansu do nowej pracy.

Wśród uczestników projektów outplacementowych dominowały osoby w wieku mobilnym, a zatem od 18. do 44. r.ż., które stanowiły 76% ogółu uczestników. W ostatnich latach w Małopolsce dominowały zwolnienia w branżach postrzeganych jako męskie tj: budowlana, produkcyjna (motoryzacja), transportowa oraz energetyczna. Sytuacja na rynku pracy znalazła odzwierciedlenie w strukturze uczestników - wśród uczestników w wieku 25-44 lata przeważali mężczyźni.

²² Ocena doświadczeń oraz rezultatów związanych z realizacją tworzenia i wdrażania programów typu outplacement w województwie małopolskim (Poddziałanie 8.1.2 PO KL), UMWM, Kraków 2013.

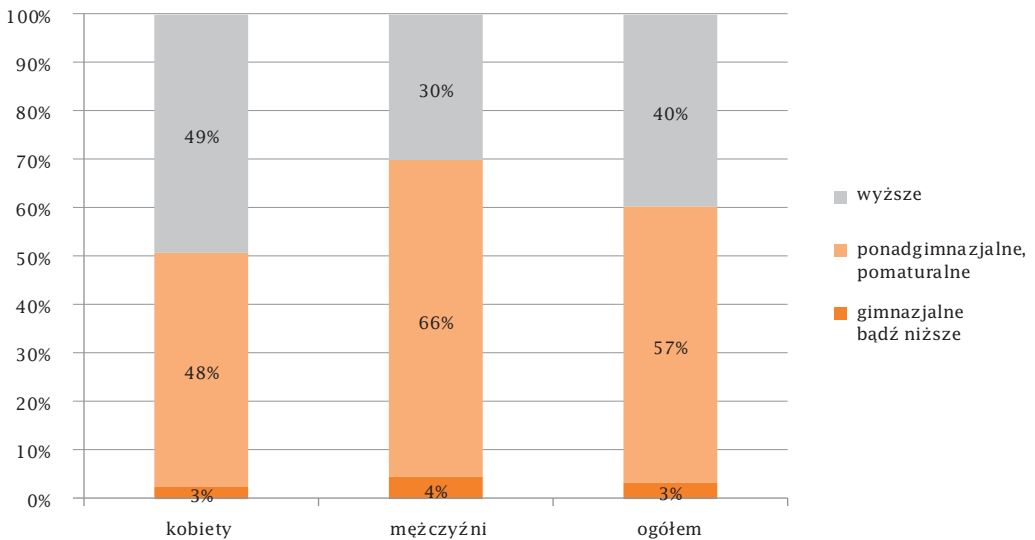
²³ Ibidem.

²⁴ Jednorazowy dodatek relokacyjny/mobilnościowy dla osoby, która uzyskała zatrudnienie w odległości powyżej 50 km od miejsca zamieszkania lub uzyskała zatrudnienie w nowym miejscu pracy za wynagrodzeniem niższym niż u dotychczasowego pracodawcy.

Wykres 8. Uczestnicy projektów outplacementowych - wg wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS).

Uczestnicy projektów byli relatywnie dobrze wykształceni – 57% badanych posiadało co najmniej wykształcenie ponadgimnazjalne - pomaturalne, 40 % wykształcenie wyższe, tylko niecałym 3% nie udało się ukończyć żadnej szkoły ponadgimnazjalnej, czy też w starszym pokoleniu – ponadpodstawowej.

Wykres 9. Uczestnicy projektów outplacementowych - wg wykształcenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS).

Uczestnicy projektów outplacementowych byli mocno zróżnicowani pod względem statusu na rynku pracy. Wśród uczestników głównie wsparcie otrzymywały osoby zatrudnione w dużych firmach oraz u pracodawców takich jak policja, szpitale, wojsko. Liczną grupą odbiorców były również osoby bezrobotne (22%).

Małopolska jako jedno z niewielu województw podjęła się przeprowadzenia konkursu opartego o nową pilotażową procedurę wyboru projektów „modelowych”. Celem pilota-

żu było przetestowanie innowacyjnej procedury, która zakładała ocenę jednoetapową (bez etapu preselekcji) i dwustopniową (ocena formalno-merytoryczna i ocena globalna) wniosku o dofinansowanie oraz na położeniu większego nacisku na rekomendowanie do dofinansowania projektów najbardziej potrzebnych i najlepiej odpowiadających potrzebom grup docelowych. W Małopolsce został przygotowany model wsparcia na podstawie praktyk wypracowanych w projekcie własnym WUP *Partnerstwo na rzecz świadczenia usług dla inwestorów pozyskujących kadry oraz usług outplacementowych* oraz doświadczeń wynikających z projektów realizowanych w Małopolsce w latach 2009-2013.

Partnerstwo na rzecz świadczenia usług dla inwestorów pozyskujących kadry oraz usług outplacementowych

Wartość projektu: 3,4 mln zł

Okres realizacji: 02.05.2008 -30.04.2013 r.

Instytucja realizująca projekt: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

W Małopolsce wsparcie dla osób zagrożonych utratą zatrudnienia dotyczyło również rolników. Jednym z kierunków polityki regionu jest wsparcie rolników, poprzez zmianę ich kwalifikacji zawodowych i w efekcie doprowadzenie do zmiany ich głównego źródła utrzymania (odejście z rolnictwa). Przykładem projektu współfinansowanego ze środków publicznych, skierowanego do tej grupy był projekt Województwa Małopolskiego *Nowy zawód i nowe umiejętności szansą dla małopolskich rolników*, w ramach którego przekwalifikowano 1,4 tys. osób.

W projekcie umożliwiono skorzystanie z kursów zawodowych, kończących się uzyskaniem certyfikatu, szkoleń z przedsiębiorczości oraz szkoleń aktywizacyjnych pomagających nabyć umiejętności z zakresu aktywnego poszukiwania pracy. Najczęściej uczestnicy korzystali z następujących kursów zawodowych: operator maszyn budowlanych, kierowca samochodów ciężarowych, spawacz, magazynier z obsługą wózków widłowych, kucharz z elementami cateringu, cukiernik z elementami dekoracji itp.

Do końca 2014 r. w ramach projektu niemal 25% osób, które zakończyły udział w szkoleniach, zdobyło zatrudnienie lub podjęło własną działalność gospodarczą. Pracę podjęły 53 kobiety (efektywność na poziomie 13%) i 304 mężczyzn (efektywność – 30%).

Nowy zawód i nowe umiejętności szansą dla małopolskich rolników

Wartość projektu: 7,1 mln zł

Okres realizacji: 01.11.2010 - 31.12.2013 r.

Instytucja realizująca projekt: Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

Pozostający bez pracy

Wsparcie w ramach PO KL kierowane było również do osób nie mających pracy. Oferowana tym osobom pomoc była dostosowana do rodzaju oraz stopnia natężenia problemów, które uniemożliwiały im bycie w pełni aktywnym zawodowo.

osoby bez pracy

- 126,1 tys. osób bezrobotnych objętych wsparciem
- 32,6 tys. osób nieaktywnych zawodowo objętych wsparciem

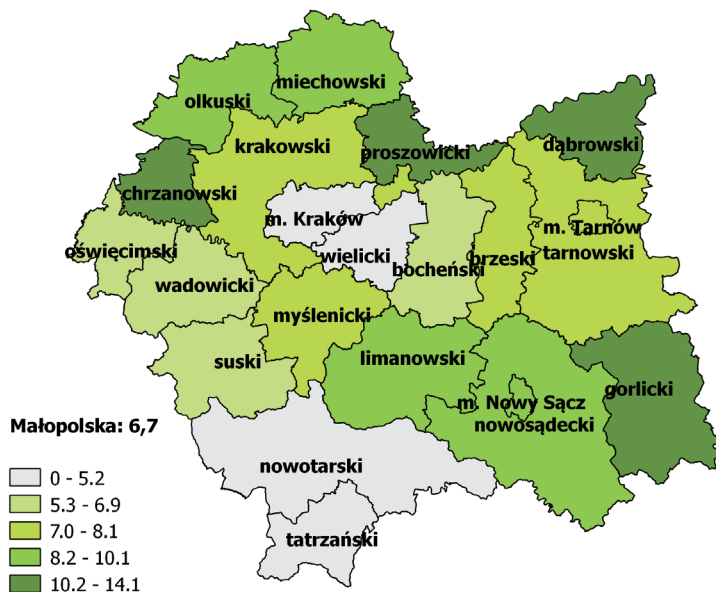
Bank Zdjęć PO KL, fot. Joanna Kozyra

Grupa ta była wewnętrznie bardzo zróżnicowana. Obejmowała zarówno osoby bezrobotne, w tym osoby zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy, jak i osoby bardziej oddalone od rynku pracy - osoby bierne zawodowo. Charakter problemów doświadczanych przez osoby z tej grupy jest zależny od ich wieku, etapu życiowego, stanu zdrowia, posiadanego doświadczenia zawodowego, poziomu wykształcenia i jakości kwalifikacji, czasu pozostawania bez pracy oraz stopnia motywacji do zmiany swojej sytuacji. Podjęmowane wobec osób pozostających bez pracy działania ukierunkowane były przede wszystkim na ich aktywizację zawodową, a w przypadku części osób także na ich integrację społeczną. Dobór form wsparcia, ich rodzaj i ilość zależały od potrzeb uczestników, dla których w tym obszarze realizowane były projekty.

Do końca 2014 r. ze wsparcia skorzystało **158,7 tys. osób pozostających bez pracy** tj. 6,7% mieszkańców Małopolski w wieku 15-64 lata. Wśród uczestników tego wsparcia przeważały kobiety - 61,7% oraz osoby zamieszkałe na wsi - 56,6%.

Najwięcej osób pozostających bez pracy zostało objętych wsparciem w ramach projektów aktywizacji zawodowej i integracji społecznej w mieście Kraków oraz w powiatach: krakowskim, nowosądeckim, tarnowskim, chrzanowskim i gorlickim. Największy natomiast udział osób pozostających bez pracy objętych wsparciem w projektach PO KL w ogóle mieszkańców w wieku 15-64 lata miał miejsce w powiatach północno-zachodnich, północnych oraz południowo-zachodnich, a więc na obszarach o najwyższych wskazaniach stopy bezrobocia oraz odsetka mieszkańców korzystających z pomocy społecznej. Zestawienie tych informacji pozwala uznać, że pomoc w tym zakresie została właściwie ukierunkowana.

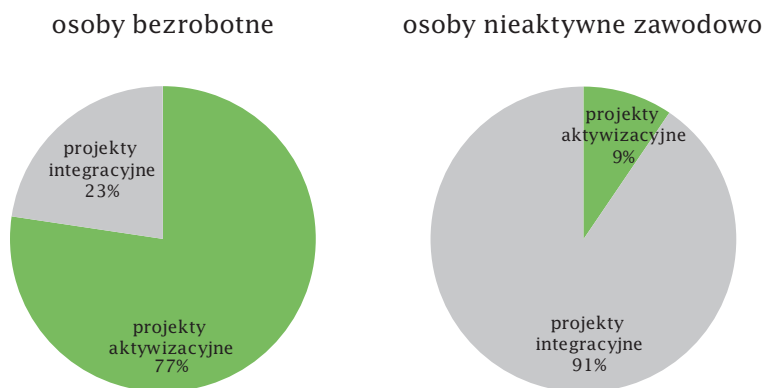
Mapa 4. Odsetek pozostających bez pracy uczestników projektów PO KL w ludności w wieku 15-64 lata (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS) oraz danych GUS.

Większość uczestników stanowiły osoby bezrobotne – 126,1 tys. osób. W projektach realizowanych w tym obszarze uczestniczyło też 32,6 tys. osób nieaktywnych zawodowo.

Wykres 10. Uczestnicy projektów z zakresu aktywizacji zawodowej i integracji społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS).

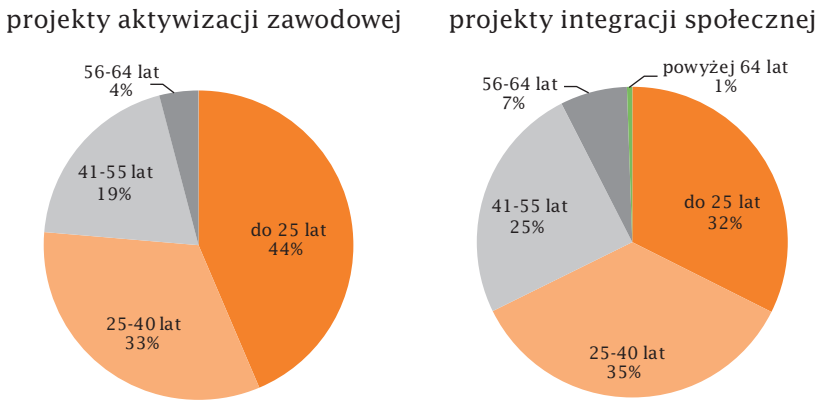
Osoby bezrobotne uczestniczyły głównie w projektach o charakterze aktywizacyjnym. Z tego typu pomocy skorzystało 77% osób bezrobotnych, a jedynie ok. 1/4 tej grupy brało udział w projektach oferujących wsparcie ukierunkowane przede wszystkim na integrację społeczną. Z kolei osoby bierne zawodowo korzystały głównie z pomocy oferowanej w projektach integracyjnych - 91%. Osoby te z reguły borykają się z szeregiem dodatkowych barier i problemów. W ich przypadku aktywizacja zawodowa była realizowana dopiero w kolejnym etapie.

Potwierdzają to statystyki wskazujące, że pozostające bez zatrudnienia osoby uczestniczące w projektach nastawionych głównie na integrację społeczną miały znacznie więk-

sze deficyty i trudności niż uczestnicy projektów oferujących wsparcie aktywizacyjne.

Porównanie struktur wiekowych uczestników tych 2 grup projektów pokazuje, że z projektów aktywizacyjnych korzystały znacznie częściej osoby młodsze. Prawie połowę tej grupy stanowiły osoby w wieku do 25 lat, a 1/3 – osoby pomiędzy 25. a 40. r.ż. W projektach integracyjnych średnia wieku była wyższa.

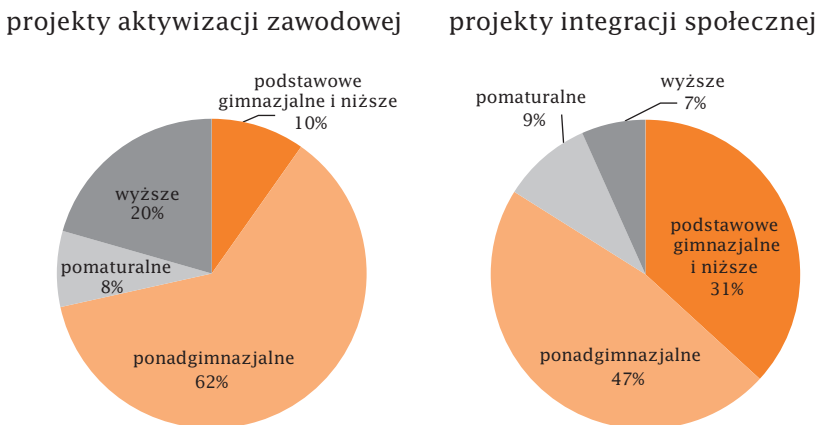
Wykres 11. Wiek uczestników projektów aktywizacyjnych i integracyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS).

Zdecydowanie wyższy był również poziom wykształcenia uczestników projektów aktywizacyjnych. W porównaniu z uczestnikami projektów ukierunkowanych głównie na integrację społeczną było wśród nich trzykrotnie mniej osób z najniższym poziomem wykształcenia czyli co najwyżej gimnazjalnym i jednocześnie prawie trzykrotnie więcej osób z wykształceniem wyższym.

Wykres 12. Wykształcenie uczestników projektów aktywizacyjnych i integracyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS).

Osobom pozostającym bez zatrudnienia zapewniano w projektach ukierunkowanych na aktywizację zawodową i integrację społeczną możliwość skorzystania z różnorodnych form wsparcia. Najczęściej stosowanymi instrumentami były szkolenia, poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, przygotowanie indywidualnych planów działania i staże.

Ze względu na fakt, że uczestnikami projektów były przede wszystkim osoby z licznymi problemami i deficytami świadczona pomoc często miała formę kompleksowego wspar-

cia polegającego na zastosowaniu kilku instrumentów, a jej zakres był ustalany poprzez szczegółowe zdiagnozowanie potrzeb danej osoby. W projektach realizowanych w tych obszarach, szczególnie jeśli kierowane były do osób starszych, niepełnosprawnych lub długotrwale bezrobotnych, dla beneficjentów planowana była rozbudowana ścieżka wsparcia obejmująca różne formy od usług doradczych, wsparcia psychologicznego, usług pośrednictwa pracy przez szkolenia, instrumenty pozwalające na zdobycie doświadczenia w miejscu pracy, instrumenty o charakterze zatrudnieniowym, po dodatkowe wsparcie w postaci zwrotu kosztów dojazdu i zakwaterowania, pokrycie kosztów badań lub kosztów opieki nad osobą zależną.

Od samego początku wdrażania PO KL udzielane wsparcie kierunkowane było dość mocno na grupy znajdujące się w najbardziej niekorzystnej sytuacji na rynku pracy – a więc grupy stosunkowo trudne do aktywizacji. Takie podejście było obciążone dość dużym ryzykiem ewentualnego niepowodzenia, jednak dzięki konsekwentnej realizacji tak postawionego celu udało się objąć wsparciem wymaganą liczbę uczestników.

Przykładem projektu oferującego wsparcie osobom będącym w trudnej sytuacji na rynku pracy w szczególności osobom powyżej 50. r.ż., osobom do 25. r.ż. i osobom długotrwale bezrobotnym jest projekt **Konserwator - program aktywizacji zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia**. W projekcie tym uczestnicy mieli możliwość skorzystać z kompleksowej pomocy obejmującej: doradztwo zawodowe, warsztaty poszukiwania pracy z elementami pośrednictwa pracy, szkolenia oraz 6-miesięczne subsydiowane zatrudnienie lub staż zawodowy. Czasowo dofinansowane ze środków unijnych zatrudnienie i staż organizowane były w podmiotach z sektora kultury, realizujących zadania w jednym z najważniejszych obszarów rozwoju strategicznego Małopolski: zachowanie i rewitalizacja substancji zabytkowej oraz ochrona krajobrazu kulturowego w Małopolsce. Były to samorządowe instytucje kultury, gminy, organizacje pozarządowe zajmujące się statutowo problematyką ochrony kultury i dziedzictwa narodowego, kościelne osoby prawne zarządzające obiektami sakralnymi. W ten sposób połączono działalność prozatrudnieniową z celami związanymi z kadrowym wsparciem instytucji kultury takich jak: muzea, galerie, biblioteki, domy kultury. W okresie 2011-2014 wsparciem objęto 710 osób. Po zakończeniu udziału w projekcie średnio co drugi z uczestników znalazł zatrudnienie.

**Konserwator - program aktywizacji zawodowej
osób pozostających bez zatrudnienia**

Wartość projektu: 11,6 mln zł

Okres realizacji: 1.12.2010 r. - 28.02.2015 r.

Instytucja realizująca projekt: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

Wsparcie osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób w wieku do 25. r.ż., osób po 45. r.ż. i osób długotrwale bezrobotnych oferowały również projekty *Zielona Praca* oraz jego kontynuacja *Zielona Praca 2*. Uczestnikom tych projektów zapewniano kompleksową pomoc obejmującą doradztwo zawodowe połączone z rozpoznaniem potrzeb, grupowe warsztaty motywacyjno-aktywizujące, wsparcie psychologiczne, szkolenia zawodowe, kursy prawa jazdy, zatrudnienie subsydiowane i pośrednictwo pracy. Ponieważ w trakcie projektu osoby zatrudniane były do prac przy konserwacji wałów przeciwpowodziowych oraz koryt rzek i potoków wszyscy uczestnicy przechodzili też szkolenie BHP, a także szkolenie z obsługi kosiarek mechanicznych, z pielęgnacji zieleni oraz wykonywania robót konserwacyjnych na urządzeniach wodnych. Dla osób bez doświadczenia zawodowego przewidziano również staże. Do końca

2014 r. ze wsparcia w tych projektach skorzystały 363 osoby, z których około połowa po zakończeniu udziału w projekcie znalazła pracę.

Zielona Praca, Zielona Praca 2

Wartość projektów: 16,3 mln zł; 2,3 mln zł

Okresy realizacji: 1.12.2010 r. - 28.02.2015 r.; 01.10.2014-31.10.2015

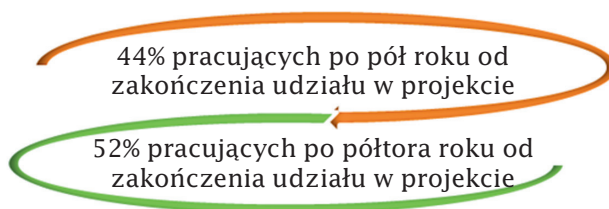

Instytucja realizująca projekt: Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie

Z badań wynika, że zdecydowana większość uczestników projektów kierowanych do osób pozostających bez pracy (96%) była zadowolona z udziału w projektach, przy czym 60% badanych zadeklarowało, że są bardzo zadowoleni.²⁵ Wszystkie formy wsparcia były przez uczestników oceniane raczej pozytywnie, przy czym najwyższe oceny dotyczyły dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, staży i szkoleń. Jako nieco mniej przydatne uznano wsparcie psychologiczne, IPD, oraz doradztwo zawodowe. Najniżej oceniano usługi pośrednictwa pracy. Najwyższe oceny dotyczyły form wsparcia o charakterze zatrudnieniowym, a następnie oferujących możliwość pozyskania, zmiany lub podniesienia kwalifikacji. Pozostałe formy nie dające uczestnikom szybkich, bezpośrednich rezultatów uznane zostały za mniej przydatne. W przeważającej części uczestnicy nie widzieli potrzeby wprowadzania zmian w projektach. Nieliczne zgłoszone propozycje dotyczyły wydłużenia okresu udzielanego wsparcia oraz kształcenia bardziej powiązanego z praktyką.

Wyniki badań zleconych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju wskazują, że w przypadku grupy pozostających bez pracy średnio co druga osoba po zakończeniu udziału w projekcie znajduje zatrudnienie. Po upływie 6 miesięcy od zakończenia udziału w projektach aktywizacyjnych i integracyjnych pracowało lub prowadziło własną działalność gospodarczą 44% ich uczestników. Przy wydłużeniu tego okresu do półtora roku wskaźnik efektywności zatrudnieniowej wzrasta do 52%.²⁶

Rysunek 9. Udział pracujących osób długotrwale bezrobotnych po pół i półtora roku od zakończenia udziału w projekcie

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowanie wyższą efektywnością zatrudnieniową cechowały się projekty ukierunkowane na aktywizację zawodową. Pół roku po zakończeniu udziału w tych projektach pracowało 58% ich uczestników, a po półtora roku - 68%. W przypadku projektów ukierunkowanych na integrację społeczną wskaźnik efektywności zatrudnieniowej wynosił po pół roku - 29%, a po półtora roku - 36%. Zatrudnienie uczestników projektów aktywizacyjnych miało też bardziej stabilny charakter niż miejsca pracy uczestników pro-

²⁵ *Badanie skuteczności wsparcia realizowanego w ramach komponentu regionalnego PO KL 2007-2013. Raport końcowy - etap III*, Policy & Action Group Uniconsult sp. z o.o.

²⁶ *Ibidem*.

jektów integracyjnych. W grupie uczestników projektów ukierunkowanych na wsparcie aktywizacyjne, którzy po pół roku po zakończeniu udziału w projekcie byli zatrudnieni rok później nadal pracowało 80%. W przypadku uczestników projektów integracyjnych odsetek osób, które po tym czasie utrzymały zatrudnienie wynosił 63%.

Z deklaracji uczestników wynika, że po 6 miesiącach 1/3 z nich pracowała dzięki udziałowi w programie. Jest to tzw. zatrudnieniowy efekt netto wsparcia. Deklaratywny wpływ otrzymanego w projektach wsparcia na zatrudnienie był najwyższy w grupach będących w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (osoby w wieku 50+, uczestnicy z najniższym wykształceniem, niepełnosprawni, zagrożeni wykluczeniem społecznym). Wpływ ten był też wysoko oceniany przez osoby najmłodsze (często korzystające ze staży) i samozatrudnione (odbiorcy dotacji).

Poza znalezieniem pracy uczestnicy wskazywali również szereg innych, dodatkowych pozytywnych efektów udziału w projektach, w tym: wzrost pewności siebie, wzrost motywacji do pracy i chęć dalszej nauki (po 90%). Istotny był też wzrost poziomu kompetencji w zakresie: umiejętności radzenia sobie z problemami (87%), wykonywania pracy (84%) i poszukiwania pracy (84%), uczestnicy nabrali też przekonania, że stali się cennymi pracownikami dla pracodawcy (84%). Ponadto wśród pracujących 66% osób wykorzystuje w pracy umiejętności zdobyte w projekcie.

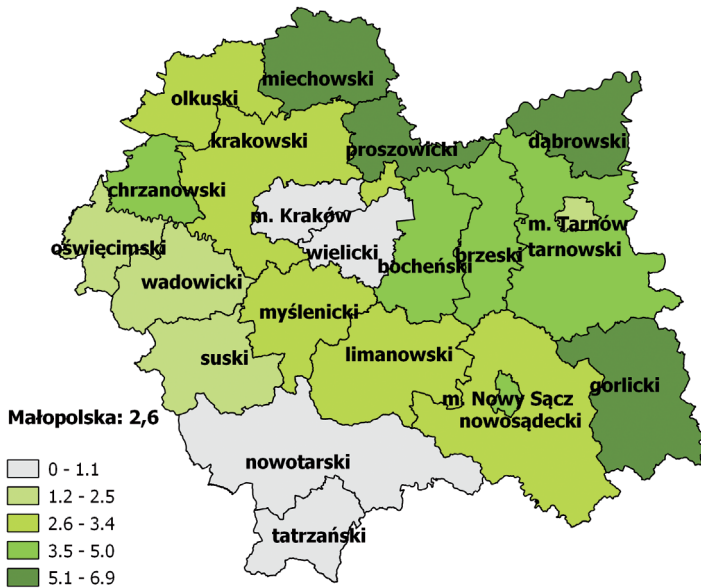
pozostające bez pracy osoby do 25. r.ż.

- 61,3 tys. osób objętych wsparciem

W okresie 2008-2014 w projektach ukierunkowanych na aktywizację zawodową i integrację społeczną uczestniczyło **61,3 tys. pozostających bez pracy osób w wieku do 25. r.ż.** Wśród uczestników przeważały kobiety - 60% oraz osoby zamieszkałe na obszarach wiejskich - 63,1%. Dominującą część - 77,9% stanowiły też osoby bezrobotne, przy czym okres pozostawania bez pracy nie był w ich przypadku długi. Tylko 19,9% młodych bezrobotnych uczestników projektów PO KL było długotrwale bezrobotnymi. Pozostające bez pracy osoby młode w większości korzystały ze wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej - w 70% byli to uczestnicy projektów oferujących tego typu pomoc.

Najwięcej młodych osób w projektach aktywizacji zawodowej i integracji społecznej zostało objętych wsparciem w powiatach: krakowskim, tarnowskim, nowosądeckim i mieście Kraków. Natomiast pod względem udziału młodych uczestników tych projektów w ludności w wieku 15-64 lata wyróżniały się powiaty północne, wschodnie i południowo-wschodnie. Oznacza to, że w największym stopniu wsparcie w zakresie aktywizacji zawodowej i integracji społecznej zostało udzielone osobom młodym w powiatach, w których jednocześnie w populacji bezrobotnych największy jest udział osób z tej kategorii wiekowej.

Mapa 5. Odsetek pozostających bez pracy uczestników projektów PO KL w wieku 15-25 lat w ludności w wieku 15-64 lata (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS) oraz danych GUS.

W zależności od potrzeb osoby te korzystały z różnorodnych form wsparcia, w tym najczęściej z usług pośrednictwa pracy, staży, poradnictwa zawodowego oraz szkoleń. W porównaniu z pozostałą częścią uczestników projektów widoczne jest, że osoby młode w większym stopniu korzystały ze staży. Pomoc taką otrzymał co drugi pozostający bez pracy uczestnik, a wśród pozostałych osób – co czwarty. W przypadku osób młodych największą barierą w znalezieniu pracy jest brak doświadczenia zawodowego. Oferta wsparcia stażowego jest więc adekwatną odpowiedzią na ten problem. Młodzi uczestnicy projektów częściej także obejmowani byli usługami pośrednictwa pracy, co także jest adekwatną pomocą w przypadku osób mniej oddalonych od rynku pracy, a do takiej kategorii kwalifikują się najczęściej osoby w wieku do 25. r.ż. Dwukrotnie rzadziej z kolei młodzi ludzie zdecydowali się na dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Barierą może być w tym wypadku brak wystarczającego doświadczenia zawodowego. W mniejszym stopniu korzystali też ze szkoleń (40% tej grupy, 60% w pozostałych przypadkach), co z kolei nie powinno dziwić w zestawieniu z faktem, że osoby te w niedalekiej przeszłości zakończyły edukację formalną.

Rysunek 10. Główne formy wsparcia dla pozostających bez pracy osób w wieku do 25. r.ż.

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS).

Największa część młodych osób pozostających bez pracy uczestniczyła w działaniach ukierunkowanych na aktywizację zawodową oferowanych w 147 rocznych projektach realizowanych przez powiatowe urzędy pracy zapewniających im różnorodne wsparcie od usług pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego poprzez szkolenia, staże, subsydiowane zatrudnienie po dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Wśród uczestników tych projektów osoby do 25. r.ż. stanowiły niemal połowę. W pozostałych projektach mających na celu aktywizację zawodową w początkowym okresie realizacji PO KL osoby młode korzystały głównie z warsztatów i szkoleń z zakresu aktywnego poszukiwania pracy, warsztatów psychospołecznych z zakresu kompetencji społecznych i komunikacji interpersonalnej, usług poradnictwa/doradztwa zawodowego oraz szkoleń, w tym: zawodowych, językowych, komputerowych, prawa jazdy. Od 2013 r. realizowane były dwuletnie projekty, w ramach których osobom młodym oferowane było kompleksowe wsparcie obejmujące identyfikację potrzeb, staże, praktyki zawodowe i/lub subsydiowane zatrudnienie oraz usługi pośrednictwa pracy. Osoby w wieku do 25. r.ż. były również mocno preferowane w projektach ukierunkowanych na udzielanie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Z kolei w projektach z zakresu integracji społecznej i zawodowej osoby młode to głównie uczestnicy projektów realizowanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie – wychowankowie rodzin zastępczych lub placówek opiekuńczo-wychowawczych. Uczestniczący w tych projektach mogli uzyskać m.in. pomoc finansową na usamodzielnienie się, kontynuowanie nauki, czy pomoc rzeczową na zagospodarowanie się. Oprócz tego młodzi ludzie mogli uzyskać fachowe doradztwo w zakresie wyboru ścieżki zawodowej czy dalszej edukacji, jak również wziąć udział w szkoleniach i kursach zawodowych, rozwijających kompetencje społeczne, czy też umiejętności poruszania się po rynku pracy.

W Małopolsce zrealizowany został też projekt systemowy Województwa Małopolskiego *Samodzielne życie – program aktywizacji młodzieży z małopolskich ośrodków wychowawczych* skierowany do wychowanków wszystkich MOW w województwie. Jego celem było przygotowanie młodzieży do życia w społeczeństwie zarówno pod względem zawodowym jak i społecznym. W projekcie pracowano z jednej strony nad uzupełnieniem i poprawą podstawowych umiejętności społecznych, w tym poprawą relacji w rodzinie

i najbliższym otoczeniu, z drugiej – nad wykształceniem podstawowych umiejętności zawodowych, które umożliwią młodym ludziom utrzymanie się na rynku pracy i usamodzielnienie. Wsparciem zostały objęte 793 osoby.

Samodzielne życie – program aktywizacji młodzieży z małopolskich ośrodków wychowawczych i socjoterapii

Wartość projektu: 6 mln zł

Okres realizacji: 01.08.2008-30.09.2014 r.

Instytucje realizujące projekt:

Lider: Departament Edukacji i Kształcenia Ustawicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Partnerzy: Zgromadzenie Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w Krakowie, Gmina Miejska Kraków

Po pół roku od zakończenia udziału w projekcie efektywność zatrudnieniowa wynosiła 50%, a po półtora roku od zakończenia udziału w projekcie – 63%.

Porównanie wyników dla tej grupy ze wskaźnikiem efektywności zatrudnieniowej wyliczonym dla ogółu uczestników oraz dla osób w wieku 50+ pokazuje, że osobom młodym najłatwiej było znaleźć pracę zarówno po pół, jak i po półtora roku od zakończenia udziału w projekcie. Osoby w tym wieku częściej też utrzymywały status osoby pracującej w okresie od 6 do 18 miesięcy od zakończenia uczestnictwa. Ocena korzyści wynikających z udziału w projekcie była w przypadku osób w wieku do 25. r.ż. pozytywna – ich zdaniem projekt zdecydowanie pomógł im w wejściu na rynek pracy. Może to być związane z szerokim stosowaniem w tej grupie staży, które pozwalają na zdobycie doświadczenia zawodowego i nawiązanie relacji z pracodawcą. Osoby młode w wysokim stopniu deklarowały wykorzystywanie wiedzy zdobytej w projekcie w pracy. Charakterystyczną cechą osób młodych są częste zmiany miejsca pracy. Zatrudnienie w ich przypadku było mało stabilne, niemniej jednak rzadko kończyło się wypadnięciem z rynku pracy. Badania pokazały również, że w przypadku tej grupy kariera zawodowa rozwijała się najszybciej. Osoby młode częściej awansowały, a ich zarobki rosły szybciej.

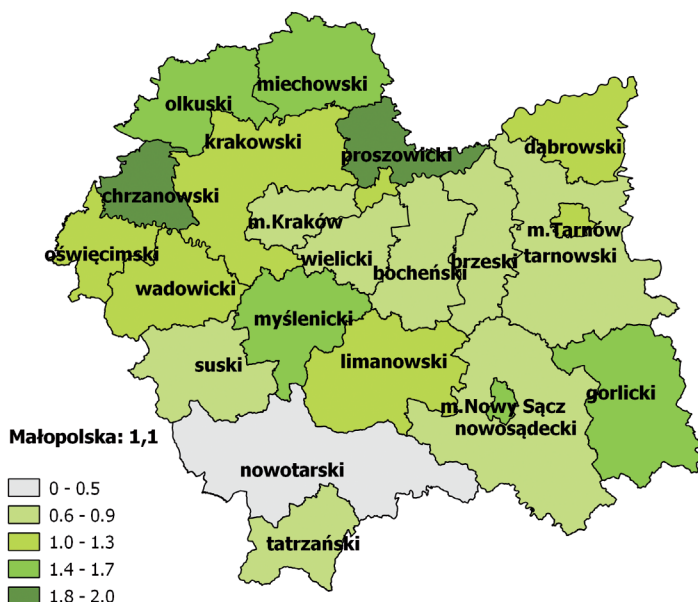
pozostające bez pracy osoby w wieku 50+

- 24,6 tys. osób objętych wsparciem

Do końca 2014 r. udział w projektach aktywizacyjnych i integracyjnych wzięło **24,6 tys. pozostających bez pracy osób w wieku powyżej 50. r.ż.** Były to głównie osoby pomiędzy 50. a 60. r.ż. W grupie tej było nieznacznie więcej kobiet – 55,3%. W przeciwieństwie do młodych uczestników tych projektów w przypadku większości osób po 50. r.ż. miejscem zamieszkania było miasto. Wysoki udział w tej grupie miały osoby bezrobotne zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy – 76,3%, z czego ponad połowę (55,5%) stanowili długotrwale bezrobotni. Wśród osób w tym wieku przeważały osoby korzystające ze wsparcia oferowanego w projektach, których celem była aktywizacja zawodowa. W porównaniu jednak z młodymi uczestnikami projektów osoby w wieku powyżej 50. r.ż. w większym stopniu uczestniczyły w projektach nastawionych na integrację społeczną.

Największa liczba pozostających bez pracy osób po 50. r.ż. została objęta wsparciem w mieście Kraków oraz w powiatach: krakowskim, chrzanowskim, oświęcimskim i wadowickim. Natomiast w relacji do ludności w wieku 15-64 lata największy odsetek osoby te stanowiły w powiatach północnych, północno-zachodnich oraz w powiatach: myślenickim i gorlickim. W przypadku powiatów: chrzanowskiego, olkuskiego i wadowickiego uzasadnieniem takiego ukierunkowania jest wysoki udział osób powyżej 50 lat w populacji bezrobotnych, a w przypadku powiatów miechowskiego i proszowickiego – wysoki udział osób w tym wieku w całej populacji mieszkańców.

Mapa 6. Odsetek pozostających bez pracy uczestników projektów PO KL w wieku powyżej 50. r.ż. w ludności w wieku 15-64 lata (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS) oraz danych GUS.

Pozostające bez pracy osoby powyżej 50 lat najczęściej korzystały w projektach z różnego rodzaju szkoleń, usług poradnictwa zawodowego, możliwości określenia indywidualnego planu działania, a także usług pośrednictwa pracy. W porównaniu z młodszymi uczestnikami projektów aktywizacyjnych i integracyjnych osoby w tym wieku w większym stopniu obejmowane były pomocą w formie szkoleń i zatrudnienia na subsydiowanych stanowiskach, a w mniejszym w formie staży i dotacji.

Rysunek 11. Główne formy wsparcia dla pozostających bez pracy osób po 50. r.ż.

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS).

Dla zwiększenia efektywności podejmowanych wobec osób w wieku 50+ działań aktywizacyjnych zapewniano kompleksowe wsparcie obejmujące szereg form dostosowanych do ich potrzeb. Przykładem w tym zakresie są 3-letnie projekty skierowane do pozostających bez zatrudnienia osób w wieku niemobilnym zawodowym (powyżej 45. r.ż.). Projekty miały zasięg subregionalny, przy czym każdy z nich realizowany był w innym subregionie, dzięki czemu w całym województwie osoby w tym wieku miały zapewnioną możliwość skorzystania z takiego samego zakresu wsparcia. W okresie 2010-2012 w Małopolsce zrealizowanych zostało sześć takich projektów. Uczestniczyło w nich 2,7 tys. osób w wieku powyżej 45 lat, w tym 1,6 tys. osób miało przekroczone 50 lat (58,8%). Osoby te zostały objęte kompleksową pomocą obejmującą: indywidualne rozpoznanie potrzeb i przygotowanie Indywidualnego Planu Działania (IPD) dla każdego uczestnika projektu, udział w warsztatach mających na celu poznanie technik aktywnego poszukiwania pracy, udział w warsztatach rozwijających m.in. kompetencje społeczne, informatyczne, językowe, czy też warsztatach dających umiejętności godzenia obowiązków rodzinnych z zawodowymi. Ponadto otrzymały usługi doradcze z zakresu radzenia sobie z typowymi dolegliwościami zdrowotnymi wieku 45/50+, konsultacje z psychologiem, szkolenia zawodowe dostosowane do predyspozycji i aktualnych kompetencji zawodowych uczestnika, staże/praktyki zawodowe oraz usługi pośrednictwa pracy. W 2013 r. rozpoczęła się realizacja 17 kolejnych 2-letnich projektów skierowanych do grupy osób w wieku powyżej 50. r.ż. oferujących kompleksowe wsparcie dostosowane do zbadanych na wstępnym etapie potrzeb uczestników. Mogli oni skorzystać m.in. z usług doradztwa zawodowego, możliwości podniesienia kwalifikacji językowych, informatycznych, szkoleń zawodowych, szkoleń w zakresie rozwoju tzw. umiejętności miękkich, ze staży lub praktyk zawodowych a także z możliwości podjęcia pracy na stanowiskach subsydiowanych. Wszystkim osobom, które w trakcie projektu nie podjęły zatrudnienia oferowane były usługi pośrednictwa pracy. Do końca 2014 r. z udziału w tych projektach skorzystało 1,4 tys. osób powyżej 50. r.ż.

Podobnie jak w przypadku osób młodych bardzo duża część osób w wieku 50+ korzystała ze wsparcia oferowanego w ramach projektów powiatowych urzędów pracy. W projektach tych uczestniczyła średnio co druga osoba z tej grupy.

Ciekawe rozwiązanie w zakresie aktywizacji osób w tym wieku zaproponowane zostało w projekcie systemowym *50+ dojrzały, potrzebni, kompetentni*. Jest to model wsparcia

osób w wieku po 50. r.ż. w połączeniu z zaangażowaniem wolontariuszy w wieku 45+. W podejmowanych w projekcie działaniach nacisk położony został na wzmacnianie/ odbudowywanie kompetencji miękkich wpływających na postawy i motywacje uczestników. Na tym etapie dużą rolę pełnił wolontariusz-tutor, który był zarówno partnerem jak i przewodnikiem dla swojego podopiecznego. Pomagał mu w pracy nad wzmocnieniem motywacji, w wyznaczaniu celów i planowaniu działań. Osoby 50+ oprócz spotkań indywidualnych z wolontariuszami-tutorami, uczestniczyły w grupowych spotkaniach inspirujących. Dodatkowo osoby te brały udział w czteromiesięcznych stażach zawodowych dopasowanych do ich kwalifikacji i predyspozycji. Projekt realizowany jest na obszarze Krakowa, Tarnowa i powiatów: tarnowskiego, chrzanowskiego oraz nowosądeckiego. Do końca 2014 r. wsparciem objętych zostało 116 osób, a 40% z nich po zakończeniu udziału w projekcie znalazło pracę.

50+ dojrzały, potrzebni, kompetentni

Wartość projektu: 3,2 mln zł

Okres realizacji: 01.10.2013-30.06.2015 r.

Instytucje realizujące projekt:

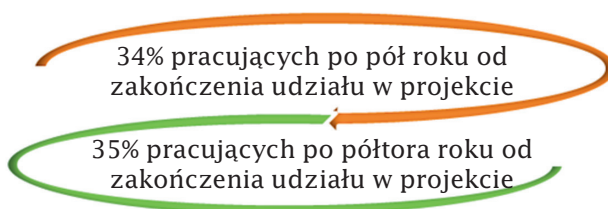
Lider: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

Partnerzy: Stowarzyszenie Wiosna, Grodzki Urząd Pracy w Krakowie, Powiatowy Urząd Pracy w Chrzanowie, Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie, Urząd Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

Doświadczenia wskazują, że jeśli osoby po 50. r.ż. stracą pracę, to jest im dużo trudniej niż innym powrócić na rynek pracy. Przyczyną jest m.in. stereotypowe postrzeganie tej grupy przez pracodawców, a także ich obawy przed zatrudnieniem osób w tym wieku związane z przepisami chroniącymi pracowników przed zwolnieniem w okresie 4 lat przed osiągnięciem wieku emerytalnego. Osoby w wieku 50+ są też często mniej konkurencyjne ze względu na niższe niż u młodszych pracowników kwalifikacje zawodowe oraz mniejszą mobilność zawodową i geograficzną.

Uczestniczące w projektach PO KL osoby w wieku 50+ również miały wyraźnie większe problemy ze znalezieniem pracy. Pół roku po zakończeniu udziału w projekcie pracę podjęło 34% osób w wieku 50+, a półtora roku po zakończeniu udziału w projekcie – 35%.²⁷

Rysunek 12. Udział pracujących osób długotrwale bezrobotnych po pół i półtora roku od zakończenia udziału w projekcie.

Źródło: opracowanie własne.

Wskaźnik efektywności zatrudnieniowej po pół i półtora roku od zakończenia udziału w projekcie kształtował się w tej grupie na poziomie niższym niż w przypadku osób do 25. r.ż. i w ogólnej populacji badanych. Również w najmniejszym stopniu zwiększała się liczba pracujących w okresie pomiędzy badaniami i najmniejszy był poziom utrzy-

²⁷ Ibidem.

mania zatrudnienia w tym czasie. Z badań też wynika, że jeżeli uczestnicy w wieku 50+ znaleźli pracę i udało się im utrzymać zatrudnienie, to znacznie częściej, w porównaniu z osobami młodszymi, pozostawali u tego samego pracodawcy i na tym samym stanowisku. W przypadku podjęcia zatrudnienia ich pozycja zawodowa była więc też mniej rozwojowa niż w innych grupach.

niepełnosprawni

- 21,2 tys. osób objętych wsparciem

Fot. Jacek Leśniewski

Osoby niepełnosprawne były jedną z priorytetowych grup objętych wsparciem w ramach PO KL ze względu na swoją trudną sytuację na rynku pracy. Osoby te mogły korzystać ze wsparcia w ramach projektów aktywizacyjnych jak i integracyjnych. Były to zarówno przedsięwzięcia kierowane wyłącznie do nich, jak i projekty otwarte dla wszystkich osób pozostających bez pracy.

Do końca 2014 r. w ramach projektów z zakresu aktywizacji zawodowej i integracji społecznej wsparcie uzyskało **21,2 tys. osób niepełnosprawnych**, a więc 12% wszystkich uczestników tych projektów.

Rysunek 13. Główne formy wsparcia dla pozostających bez pracy osób niepełnosprawnych w ramach projektów z zakresu aktywizacji i integracji społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Pomimo wskazywania osób niepełnosprawnych jako jednej z preferowanych grup beneficjentów, w początkowym okresie realizacji PO KL (2008-2009) projektodawcy przejawiali niskie zainteresowanie realizacją działań ukierunkowanych na aktywizację zawodową tej grupy. W związku z tym w 2010 r. został ogłoszony konkurs na projekty skierowane wyłącznie na wsparcie osób niepełnosprawnych pozostających bez pracy. Do realizacji przyjętych zostało 5 projektów o łącznej wartości 7,2 mln zł., zakładających pomoc w powrocie lub wejściu na rynek pracy 400 osobom niepełnosprawnym.

Wsparcie w ramach projektów obejmowało kompleksową pomoc uwzględniającą doradztwo zawodowe, poradnictwo psychologiczne oraz doskonalenie kwalifikacji zawodowych uzupełniane przez kształtowanie kompetencji miękkich ułatwiających osobom niepełnosprawnym poruszanie się na rynku pracy. Wsparcie rozszerzone było o elementy umożliwiające nabycie doświadczenia zawodowego poprzez organizację staży dopasowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.

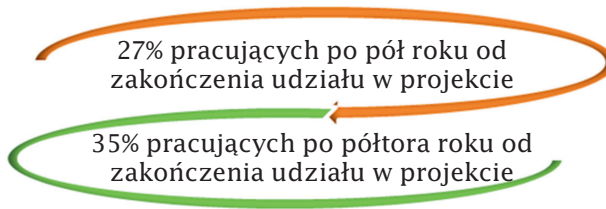
Pomimo podejmowanych działań w projektach ukierunkowanych w szczególności na aktywizację zawodową osoby niepełnosprawne stanowiły na koniec 2014 r. 5% ogółu uczestników tych projektów. Znacznie częściej uczestniczyły one w projektach z obszaru integracji społecznej – 23% uczestników. Przyczyny takiego zróżnicowania można wyjaśnić poprzez analizę struktury odbiorców wsparcia w ramach tych dwóch obszarów. Z działań aktywizacyjnych korzystają głównie osoby bezrobotne, a w grupie tej osoby z niepełnosprawnościami stanowią od kilku lat ok. 5%. Z kolei odbiorcy wsparcia w projektach integracji społecznej to głównie osoby objęte pomocą społeczną, które niepełnosprawność wskazują jako jedną z podstawowych przyczyn korzystania ze świadczeń społecznych. Ponadto osoby niepełnosprawne borykają się często z wieloma problemami (niska samoocena, brak wiary we własne umiejętności, lęk przed zmianami), które utrudniają im podjęcie pracy zawodowej. W przypadku tych osób wskazane jest więc poprzedzenie działań aktywizacyjnych wsparciem z zakresu integracji społecznej, gdyż pozwala to na skuteczne wprowadzenie tych osób na rynek pracy.

W 2011 r. w odpowiedzi na niski w skali kraju odsetek wśród uczestników projektów PO KL osób niepełnosprawnych Instytucja Zarządzająca postanowiła o realizacji dodatkowego działania, w ramach którego wsparcie dedykowane było wyłącznie tej grupie. **W województwie małopolskim w ramach Działania 7.4 do realizacji przyjęto 26 projektów na łączną kwotę 37,6 mln zł. Wsparciem zostało objętych niemal 2,1 tys. pozostających bez pracy osób niepełnosprawnych.** Podejmowane przedsięwzięcia nastawione były na wsparcie różnych sfer życia osoby niepełnosprawnej, co pozwalało jej nie tylko uczestniczyć w szkoleniach i stażach zawodowych, ale też otrzymać pomoc od specjalistów – doradcy zawodowego, psychologa, prawnika. W projektach z zakresu integracji społecznej istotne było także zapewnienie środków finansowych na adaptację budynków, pomieszczeń, miejsc pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych, czy też na zakup specjalistycznego sprzętu (aparatów słuchowych, wózków inwalidzkich), bez którego osoby te często nie mogłyby uczestniczyć w realizowanych działaniach. Dodatkowo w większości projektów, których celem obok aktywizacji społecznej była aktywizacja zawodowa przewidziano udział asystenta osoby niepełnosprawnej bądź trenera zatrudnienia wspieranego, których zadaniem było motywowanie i wspieranie osób niepełnosprawnych w aktywnym uczestnictwie w życiu społecznym i zawodowym.

Jak pokazują wyniki badania skuteczności wsparcia realizowanego w ramach komponentu regionalnego PO KL 2007-2013 osoby niepełnosprawne należą do kategorii osób, które najrzadziej znajdują pracę, a także najdłużej jej szukają. Efektywność zatrudnieniowa osób niepełnosprawnych po pół roku udziału w projekcie wynosiła 27%, po półtora roku wzrosła do 35%.²⁸

²⁸ *Badanie skuteczności wsparcia realizowanego w ramach komponentu regionalnego PO KL 2007-2013. Raport końcowy – Etap IV*, Zub M. (red.), Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014, s. 27.

Rysunek 14. Udział pracujących osób niepełnosprawnych po pół i półtora roku od zakończenia udziału w projekcie

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badanie skuteczności wsparcia realizowanego w ramach komponentu regionalnego PO KL 2007-2013. Raport końcowy – Etap IV*, Zub M. (red.), Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014.

Osoby długotrwale bezrobotne

osoby długotrwale bezrobotne

- 47,4 tys. osób objętych wsparciem

Wsparciem w ramach projektów aktywizacyjnych i integracyjnych w latach 2007-2014 objętych zostało **47,4 tys. osób długotrwale bezrobotnych** – nieco ponad 27% ogółu uczestników tych projektów. Do projektów zdecydowanie częściej trafiały długotrwale bezrobotne kobiety (68%), niż mężczyźni, co uzasadnione jest trudniejszą sytuacją kobiet na rynku pracy. Najwyższy udział osób pozostających bez pracy dłużej niż rok odnotowano w grupie osób z wykształceniem ponadgimnazjalnym. Wśród uczestników realizowanych projektów przeważały osoby wieku 40 lat i więcej. Udział osób długotrwale bezrobotnych był wyższy w projektach z zakresu aktywizacji zawodowej (70%) niż w projektach integracyjnych (30%).

Wsparcie osób pozostających bez pracy przez długi okres czasu jest procesem czasochłonnym i wymaga zastosowania zróżnicowanych instrumentów aktywizacyjnych dostosowanych do indywidualnych potrzeb danej osoby. W projektach, w których uczestniczyły osoby borykające się z problemem długotrwałego bezrobocia oferowano szeroki katalog wsparcia, którego podstawą była diagnoza potrzeb pozwalająca dopasować dalszą pomoc do indywidualnych potrzeb uczestnika projektu. Działania w ramach projektów obejmowały ponadto warsztaty z zakresu aktywnego poszukiwania pracy, pośrednictwo pracy, szkolenia podnoszące umiejętności i kwalifikacje zawodowe, organizację staży i praktyk zawodowych. W przypadku osób długotrwale bezrobotnych, których nieobecność na rynku pracy trwała przez dłuższy czas istotne było także wsparcie trenera zatrudnienia wspieranego, który był odpowiedzialny za wzmacnianie wśród uczestników motywacji i wiary we własne możliwości.

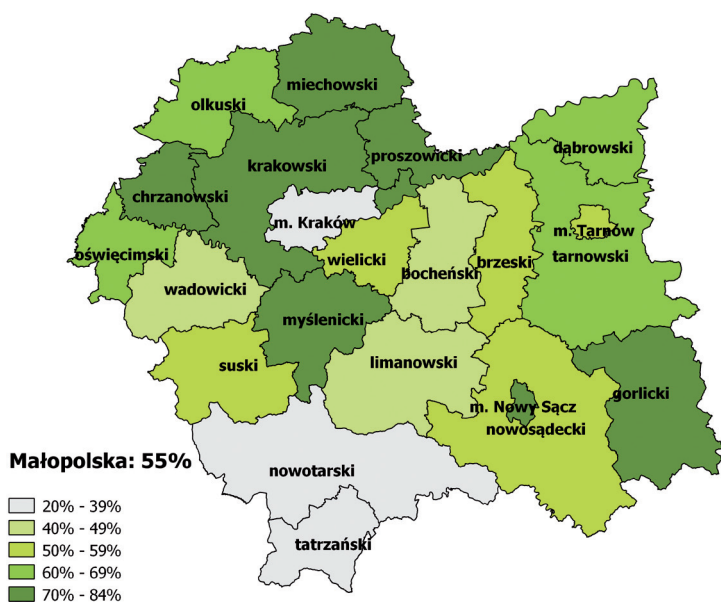
Rysunek 15. Główne formy wsparcia dla osób długotrwale bezrobotnych w ramach projektów z zakresu aktywizacji i integracji społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Najwięcej osób długotrwale bezrobotnych wśród uczestników projektów aktywizacyjnych i integracyjnych odnotowano w Krakowie oraz powiatach nowosądeckim, tarnowskim i krakowskim. Najmniej zaś w powiatach tatrzańskim, suskim, wielickim, miechowskim, bocheńskim i proszowickim. Uczestnicy projektów, którzy pozostawali bez pracy dłużej niż rok w odniesieniu do ogółu zarejestrowanych z tej kategorii w powiatowych urzędach pracy stanowili najwyższy odsetek w powiatach chrzanowskim, gorlickim, miechowskim, proszowickim, krakowskim, myślenickim oraz w Nowym Sączu. Wsparcie w tych powiatach zostało więc prawidłowo ukierunkowane.

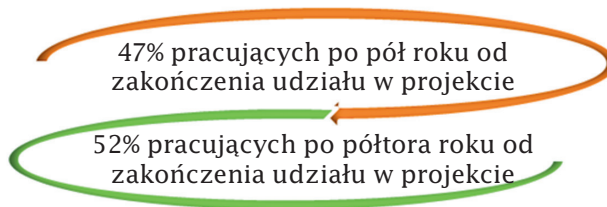
Mapa 7. Odsetek osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w projektach PO KL do ogółu osób w tej kategorii zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS) oraz danych WUP Kraków.

Zgodnie z wynikami badania skuteczności wsparcia realizowanego w ramach komponentu regionalnego PO KL 2007-2013 efektywność zatrudnieniowa osób długotrwale bezrobotnych po pół roku udziału w projekcie wynosiła 47%, po półtora roku wzrosła do 52%.²⁹

Rysunek 16. Udział pracujących osób długotrwale bezrobotnych po pół i półtora roku od zakończenia udziału w projekcie

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badanie skuteczności wsparcia realizowanego w ramach komponentu regionalnego PO KL 2007-2013. Raport końcowy – Etap IV*, Zub M. (red.), Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014, s. 27.

Działania podejmowane w ramach PO KL skupiały się także na poszukiwaniu nowatorskich i efektywniejszych metod rozwiązywania problemów rynku pracy i integracji społecznej, służących podniesieniu jakości i skuteczności działań na rzecz aktywizacji osób pozostających bez pracy, w szczególności tych najbardziej oddalonych od rynku pracy. Przykładem takiej inicjatywy jest realizowany przez Wojewódzki Urząd Pracy w okresie od lipca 2011 do grudnia 2013 projekt innowacyjny upowszechniający pn. **Holownik – nowa usługa aktywizacji zawodowej**, którego celem było wyposażenie pracowników instytucji rynku pracy oraz instytucji integracji i pomocy społecznej w nowe, skuteczne narzędzie aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy – **metodę pracy trenera zatrudnienia wspieranego (TZW)**. Wsparciem w projekcie zostało objętych **906 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, z czego 38% uczestników stanowiły osoby długotrwale bezrobotne**. Trener zatrudnienia wspieranego poprzez pomoc osobie bez pracy w znalezieniu zatrudnienia, a następnie współpracę z jej pracodawcą i współpracownikami pomaga w szybszej i trwalszej aklimatyzacji tej osoby w miejscu pracy. Wsparcie trenera obejmuje różne aspekty życia: czas wolny, rodzinę, edukację i pracę, traktując je jako integralne elementy planowania i podejmowania decyzji związanych z pracą. Metoda ta sprawdza się szczególnie w pracy z osobami marginalizowanymi na rynku pracy – długotrwale bezrobotnymi, niepełnosprawnymi, osobami w wieku 50+, bezdomnymi czy osobami opuszczającymi zakłady karne.

Holownik – nowa usługa aktywizacji zawodowej

Wartość projektu: 1,9 mln zł

Okres realizacji: 07.2011-12.2013

Instytucja realizująca projekt: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

Wypracowanie i przetestowanie nowych rozwiązań, dzięki którym powiatowe urzędy pracy będą mogły skuteczniej wspierać swoich klientów (w szczególności tych w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy) jest priorytetem realizowanego od października 2012 r. projektu innowacyjnego pn. *Express do zatrudnienia – innowacyjny model aktywizacji osób bezrobotnych*. Projekt ma na celu wypracowanie i przetestowanie **mode-**

²⁹ Ibidem.

Iu zlecania podmiotom niepublicznym (operatorom) usługi doprowadzenia do trwałego zatrudnienia osób bezrobotnych. Podstawowym założeniem modelu jest wynagradzanie operatora za efekt, którym jest podjęcie i utrzymanie zatrudnienia przez uczestnika projektu. Narzędzie nie narzuca operatorowi drogi do osiągnięcia tego celu, lecz daje możliwość elastycznego podejścia i dobrania narzędzi aktywizacyjnych w sposób dostosowany do indywidualnych potrzeb danej osoby. Uczestnikami projektu są osoby charakteryzujące się posiadaniem istotnych barier utrudniających ich reintegrację z rynkiem pracy - bezrobotni zarejestrowani we właściwym powiatowym urzędzie pracy nieprzerwanie od co najmniej 12 miesięcy. **Do końca 2014 r. 329 uczestników projektu podjęło zatrudnienie, z czego: 256 przepracowało co najmniej 2 miesiące, 169 - co najmniej 4 miesiące, a 113 - co najmniej pół roku.** Wsparcie oferowane bezrobotnym przez operatora obejmowało opracowanie Oceny Potencjału i Planu Kariery, przygotowanie do rozmów kwalifikacyjnych, organizację szkoleń i warsztatów. Operator pozyskiwał także oferty pracy z rynków lokalnych oraz udzielał wsparcia uczestnikom projektu, którzy podjęli zatrudnienie.

Express do zatrudnienia - innowacyjny model aktywizacji osób bezrobotnych

Wartość projektu: 12 mln zł

Okres realizacji: 01.10.2012-30.06.2015 r.

Instytucje realizujące projekt:

Lider: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

Partnerzy: KPMG Advisory, PUP w Tarnowie, PUP w Chrzanowie, PUP w Oświęcimiu, PUP w Gorlicach, PUP w Dąbrowie Tarnowskiej, SUP w Nowym Sączu

Podsumowanie

Na przestrzeni lat 2008-2014 mieszkańcy Małopolski mieli możliwość uczestnictwa w **2,7 tys. projektów**. Co czwarty wniosek złożony w odpowiedzi na ogłoszony nabór uzyskał dofinansowanie – Wojewódzki Urząd Pracy ogłosił 172 nabory, w odpowiedzi na które złożono **11 tys. wniosków o dofinansowanie**. Wartość złożonych wniosków (9 mld zł) trzykrotnie przewyższyła dostępną alokację.

Samorząd Województwa był realizatorem 36 projektów we wszystkich obszarach wspieranych w regionie. W obszarze adaptacyjności przedsiębiorstw Województwo zrealizowało 10 projektów, w obszarach zatrudnienia i edukacji po 9, natomiast w obszarze integracji społecznej – 8. Wartość projektów wyniosła 447 mln zł, co stanowiło 17% alokacji dla Małopolski. O wysokiej jakości realizowanych projektów świadczy fakt, że 5 z nich zostało laureatami konkursu Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju *Dobre praktyki EFS*, a jeden z projektów otrzymał międzynarodową nagrodę konkursu Fundacji ECDL – *Best Practice Awards*. Projekty Województwa Małopolskiego były również wielokrotnie wskazywane jako przykłady dobrych praktyk zarówno na forach regionalnych, ogólnopolskich jak i międzynarodowych.

Rysunek 17. Projekty realizowane przez Województwo Małopolskie

Priorytet VI
Rynek pracy
otwarty dla
wszystkich

- Zielona Praca, Zielona Praca 2
- Partnerstwo na rzecz świadczenia usług dla inwestorów pozyskujących kadry oraz usług outplacementowych
- Małopolskie partnerstwo instytucji w obszarze rynku pracy, edukacji i szkoleń
- KONSERWATOR – program aktywizacji zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia, Konserwator bis
- Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji
- Wsparcie dla rozwoju Publicznych Służb Zatrudnienia w Małopolsce
- Express do zatrudnienia – innowacyjny model aktywizacji osób bezrobotnych

Priorytet VII
Promocja
integracji
społecznej

- Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej
- Samodzielne życie – Program aktywizacji młodzieży z małopolskich ośrodków wychowawczych i socjoterapii
- ABC Gospodarki Społecznej
- Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej
- Akademia Rozwoju Ekonomii Społecznej – Etap I i II
- Holownik – nowa usługa aktywizacji zawodowej
- 50+ dojrzałych, potrzebnych, kompetentnych

Priorytet VIII
Regionalne
kadry
gospodarki

- Podwyższanie kwalifikacji mieszkańców Małopolski w zakresie IT
- Nowy zawód i nowe umiejętności szansą małopolskich rolników
- Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju
- Małopolskie Obserwatorium Gospodarki
- Regionalny System Innowacji Województwa Małopolskiego.
- Doctus – Małopolski fundusz stypendialny dla doktorantów
- SPIN - Model transferu innowacji w Małopolsce, PI SPIN
- Broker innowacji jako narzędzie dla efektywnego rozwoju systemu nowoczesnej gospodarki Małopolski
- PFK- Podmiotowe finansowanie kształcenia

Priorytet IX
Rozwój
wyształcenia
i kompetencji
w regionach

- „ICT-Inspirujące-Ciekawe-Twórcze” – program realizacji zajęć pozalekcyjnych w małopolskich ośrodkach wychowawczych
- Małopolska Chmura Edukacyjna – wykorzystanie nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania i rozwoju kompetencji kluczowych uczniów szkół licealnych z terenu WM
- Małopolski program stypendialny dla uczniów szczególnie uzdolnionych
- Zawodowa przyszłość – program rozwoju dla szkół zawodowych prowadzonych przez Województwo Małopolskie
- Modernizacja Kształcenia Zawodowego w Małopolsce
- Doskonalenie zawodowe nauczycieli w dziedzinie wykorzystania technologii informacyjnej
- Modernizacja systemu kształcenia kadry szkół zawodowych w Małopolsce
- DiAMEnT – Dostrzec i Aktywizować Możliwości, Energię i Talenty
- LDC – Laboratorium Dydaktyki Cyfrowej dla Szkół Województwa Małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Średnia wartość wdrażanego w Małopolsce projektu była najwyższa w kraju i wynosiła 1 042 000 zł. Projekt o najwyższej wartości zrealizowany został w obszarze wsparcia szkolnictwa zawodowego - 154 mln zł, natomiast najniższą wartość miała inicjatywa lokalna w obszarze integracji społecznej - 10,7 tys. zł.

Najdłuższy okres realizacji miał projekt stypendialny dla młodzieży uzdolnionej - 7 lat i 9 m-cy, natomiast najkrócej realizowana była jedna z edukacyjnych inicjatyw lokalnych - 58 dni.

Do końca 2014 r. zatwierdzono **19,4 tys. wniosków o płatność**, co oznacza, że na jedną wdrażaną umowę przypadało ich średnio 7. Najwięcej wniosków zatwierdzono w projektach edukacyjnych - 6,9 tys., następnie w projektach z zakresu integracji społecznej - 6 tys., adaptacyjności przedsiębiorstw - 3,7 tys. oraz zatrudnienia - 2,7 tys.

Uzupełnieniem informacji nt. wdrażania PO KL zawartych w niniejszym raporcie są dane dot. wybranych aspektów wdrażania w ujęciu powiatowym. Na kartach - stanowiących integralną część opracowania zawarto m.in. informacje dot. uczestników projektów, beneficjentów, wartości zawartych umów, wspieranych obszarów. W przypadku powiatów, z których pochodzili laureaci konkursu *Dobre praktyki EFS* stosowną informację również zawarto na karcie.

Raport *Kapitał ludzki dla rozwoju* otwiera drugą część opracowania *Rynek pracy w Małopolsce 2014*. W raporcie przedstawiono efekty wsparcia Małopolan w ramach dobiegającego końca Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Wskazano, w jaki sposób projekty realizowane w Małopolsce na przestrzeni ostatnich ośmiu lat wpłynęły na poprawę sytuacji poszczególnych grup odbiorców, począwszy od najmłodszych, poprzez pracujących aż do pozostających bez pracy.

Raport jest dostępny na stronie internetowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie www.wup-krakow.pl, w zakładce Małopolski rynek pracy.

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie jest instytucją realizującą zadania Samorządu Województwa Małopolskiego w zakresie kreowania polityki rynku pracy. Inicjuje i wspiera skuteczne rozwiązania, które przyczyniają się do realizacji misji WUP Kraków *Kompetentny, wykwalifikowany i pracujący mieszkaniec Małopolski*.

Wydawca: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
plac Na Stawach 1, 30-107 Kraków
tel. 12 428 78 70, faks 12 422 97 85
kancelaria@wup-krakow.pl
www.wup-krakow.pl
ISBN 978-83-63961-58-9
ISBN 978-83-63961-62-6

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

